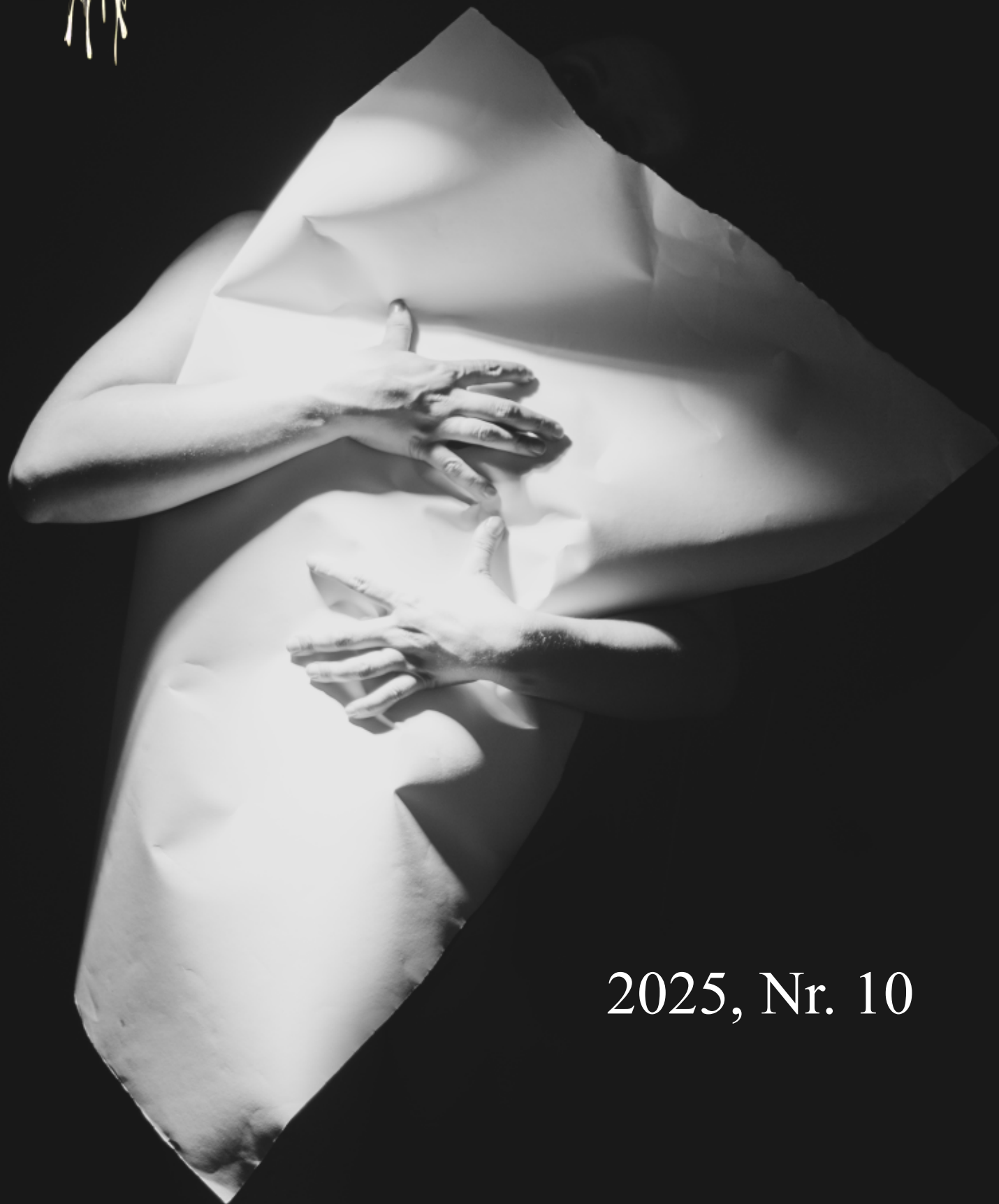

elektroninis literatūrinis žurnalas

Rankos

2025, Nr. 10

Redakcija

**Aidas
Jurašius**
(vyriausiasis
redaktorius)

**Tomas
Vyšniauskas**
(poezija)

**Jurgita
Pelėdaitė**
(proza)

**Aušra
Tamaliūnaitė**
(kritika,
korektūra)

**Andrius
Patiomkinas**
(vertimai)

Mindaugas Laukys
(fotografija)

Ramunė Rusaitė
(svetainės
administratorė)

Iliustracijos

Gintė Rimšelytė (p. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 76, 77, 79, 80, 82, 83, 150, 151, 178, 179, 192)

Deividas Varanius (p. 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 189, 190, 191)

Dovilė Sadauskaitė (p. 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 136, 137, 138, 139, 154, 155, 156, 157, 158, 159)

Ona Marija Dy Urbšytė (p. 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 67, 68, 69, 70, 73)

Mindaugas Laukys (p. 55, 56, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 85, 86, 87, 88, 89, 104, 105, 106, 107, 108, 109)

Greta Kaluževičiūtė (p. 92, 93, 95, 96, 97, 98, 100, 101, 103, 183, 184, 185)

Aistė Užaitė (p. 163, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 174, 175, 176, 177)

Justė Gadliauskaitė (p. 141, 143, 144, 145, 147, 148, 149)

Gustas Binkevičius (p. 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 121, 122, 124, 125)

Kalbos redaktorės:

Viltė Štukaite
Gerda Šalengaitė
Ramunė Rusaitė
Jurgita Pelėdaitė
Aušra Tamaliūnaitė

Redakcijos paštas: redakcija.rankos@gmail.com

Interneto svetainė: <http://rankos.net>

Facebook: <https://www.facebook.com/zurnalasRankos>

Turinys

Rankų anketa

Žygimantas Kudirka-Mesijus / 8

Poezija / proza

Lilija Rakova. Eilėraščiai / 14

Ugnė Juozapaitytė. *Muzika ir smurtas.* Novelė / 24
Žiurkės. Novelė / 31

Žiūrintis_dangun-Arminas Dastikas. Eilėraščiai / 40

Marija Vasiliauskaitė. *Žaidimas.* Novelė / 52
Kai spalvos užmiega ir stoja tyla. Novelė / 58

Valdas Ručinskas. Eilėraščiai / 66

Simas Bendorius. *Apie meilę.* Apsakymų ciklas / 74

Klaudija Samanta Masandukaitė. Eilėraščiai / 84

Greta Kaluževičiūtė. *Proksemija.* Novelė / 90

Darius Rekis. Eilėraščiai / 104

Orestas Razumas. *Punktas.* Pjesė / 110

Algita Gudeliauskienė-Strazdė. Eilėraščiai / 126

Greta Dvareckaitė. *Ofelija.* Novelė / 134

Ramūnas Vaicekuskas. Eilėraščiai / 140

Nauja rankena

Dilema. *Dilemos pasaulis: tarp juslinio slam'o ir rėkiančių stygų.* Interviu (kalbino Emilija Zino) / 152

Martynas Pumputis. *Muzikos kritikos braškėjimas ir mokyklinis „Abudu“ egzistencializmas.* Esė / 160

Karina Patašiūtė. *Šventos giesmės kūnui.* Esė / 166

Liepa Vilutytė. *Grupės „Kopa“ pradžios istorija: muzika, gimusi iš drąsos ir bendrystės.* Esė / 172

Recenzijos

Kamilė Karkiščenko. *Kurianti ir naikinanti Didžioji Motina*

(apie A. Šlepiko knygą „Namas anapus upės. Įvairių laikų istorijos“) / 180

Tomas Vyšniauskas. *Įsikuždėti į smilgą*

(apie E. Janušaičio knygą „Poetų sodas / Kuždesiai pievose“) / 186

Rankų anketa

Žygimantas Kudirka-Mesijus

Žygimantas Kudirka-Mesijus (g. 1987 m.) – rašytojas, menininkas ir muzikos atlikėjas, veikiantis interaktyvios fikcijos, spekuliatyvios mokslinės fantastikos, dirbtinių kalbų ir avangardinio repo srityse. Jo kūryboje pinasi ekologijos, ilgaamžiškumo, seksualumo ir kūno įvaizdžio temos, o patys kūriniai yra įvairiausių formų – tai skaitymai, garsiniai pasivaikščiojimai, automobilio salonui sukurtos audiopjesės, teatro spektakliai, vaizdo instaliacijos, interaktyvios patirtys ir kt. Ž. Kudirka yra išleidęs interaktyvią poezijos knygą, aštuonis muzikos albumus, jis – vienas iš slėmo pradininkų Lietuvoje. Šiuo metu aktyviai koncertuoja, kuria parodas ir instaliacijas šiuolaikinio meno lauke, rašo pjeses teatrui, atlieka audiovizualinius performansus.

1. Kadaise psichoanalitikai sugalvojo įdomią meno kilmės teoriją: neva, kai sveikieji genties nariai išeidavo į medžioklę, visokie paliegėliai likdavo namuose ir bandydavo prisidėti prie šito proceso simboliškai – piešdami bizonus ir jų medžioklę ant uolų sienų. Ar sutinki su tokia kūrybos kaip sublimacijos teorija? Jeigu taip, iš kokio stygiaus kyla Tavoji kūryba?

Galbūt realybėje medžiotoją bizonas suknežino kanopomis, o sėkmingą medžioklę (kad ir vaizduotėje) išgyveno tik tas paliegėlis menininkas.

O vėliau tie sėkmingos medžioklės piešiniai galbūt įkvėpė kitas medžiotojų kartas (bizonas nebaisus, bizonas nesuknežins, tik pažiūrėk į tą piešinį) – ir taip prisidėjo prie iš tiesų sėkmingų medžioklių?

2. Kokias penkias knygas pasiimtum į negyvenamą salą ir kokia tvarka imtum jas deginti, kai prireiktų laužui prakurų?

Na, galvojant apie prakurus, reiktų imti storiausias. Tam tiktų kad ir Roberto Bolano „2666“.

Taip pat tiktų Roberto Kudirkos keiksmazodžių žodynas – jo originalus leidimas guli „Kitų knygų“ leidykloje ir yra nežmoniško dydžio. Prieš degindamas, kiekvieną puslapį perskaityčiau garsiai.

Taip pat tam tiktų Franko Herberto „Kopa“. Skaitytojai jau sunkiai besuskaičiuoja, kiek serijoje yra knygų – 6, 23 ar net 26. Tiesa, ne visas jas parašė tas pats autorius. Kad ir kaip būtų, gal

pavyktų jas visas prasinešti kaip vieną.

Imčiau ir Davido Fosterio Wallace'o „Infinite Jest“. Būtų užtektinai laiko šį kūrinį parakinėti.

Na, bet jei jau kalbame apie negyvenamoje saloje sustojusį laiką – tuomet reiktų nepamiršti Jameso Joyce'o „Finnegans Wake“. Daugiau nei pavadinimo į lietuvių kalbą išversti neišdrįso niekas. Negyvenamoje saloje turėčiau užtektinai laiko ne tik iššifruoti kūrinį, bet ir paruošti vertimą.

3. Jeigu būtum baisiai žiaurus žmogus ir turėtum baisiai didelį priešą, kurį galėtum kankinti literatūra, kokią lietuvių literatūros kūrinį verstum tą baisiai didelį savo priešą kiaurą dieną skaityti?

Lietuvių klasikinę poeziją.

4. Žinia, labiausiai kurti padeda artimieji. Žinia, jie labiausiai ir trukdo. Kokie Tavo didžiausi buvę ir esami kūrybiniai padėjėjai ir trukdytojai?

Nemanau, kad galime badyti pirštais. Didžiausi padėjėjai ir trukdytojai esame patys sau.

5. Ką manai apie posakį, kad kritikas – tai žmogus, kuriam nepavyko tapti menininku?

Kad kritikai gali būti ne prastesni menininkai. Paskaitykite „Meno kritikos apdovanojimų“ laureatų tekstus!

6. Su kuriuo lietuvių literatūros klasiku ar klasike labiausiai norėtum išgerti ir ko jų paklaustum, kai po, tarkim, penkto mauko jam ar jai atsirištų liežuvis?

Su Antanu Škėma. Po penkto mauko? Pasiūlyčiau permiegoti!

7. Norėtusi paklausti apie gėdingiausią nutikimą gyvenime, bet, žinoma, vis tiek nepapasakosi, tad bent nusakyk penkiais kodiniais žodžiais.

Daugiausia gėdos prisidarau sapnuose: papuolu į situacijas,

kurių visiškai negaliu kontroliuoti.

8. Kadaise, prasidėjus Sąjūdžiui, buvo metas, kai net neskaitantys paaugliai bėgo į bibliotekas ieškoti R. Gavelio romanų, nes pasklido gandas, kad ten juodu ant balto parašytas žodis „bybys“, – tai tarsi tapo simboliu, kad vyksta kažkas esminio ir artėja didžiulės permainos. Ar pasitaikė Tavo gyvenime meno kūriniai, kurie išėjo iš siaurų kultūros rėmų ir įgijo Tau platesnę socialinę, psichologinę ar dar kitokią prasmę?

Na, panašų efektą savu metu padarė Williamas S. Burroughsas, J. G. Ballardas, Chuckas Palahniukas, Hunteris S. Thompsonas.

9. Kokią didžiausią klaidą daro pradedantieji rašytojai po to, kai jau padaro didžiausią klaidą pradėdami rašyti?

Nustoja rašyti.

Publikacijos nuotraukų autorė Gintė Rimšelytė

Poezija / proza

Lilija Rakova

ciel noir

užvėrusi duris į pragarą
nesidairiau atgal
įkaitusios rankenos neliečiau
nesiklausiau degančiųjų aimanų

šokau kopose sūrioje naktį
po šviesomis tolimų galaktikų
aš – nedėkinga duktė
epitomė moters degradacijos

tolau lydimas balso atgarsių
užmiršai mane – skundėsi žarijos
kūnų pelenuose dar rusenančios
tik ten nebuvo manęs –
aš išsikrausčiau
šokau trupanjioje naktį
dulkėse sprogusių galaktikų

išsikrausčiau iš skurdo ir gėdos
smūgių į veidą
devynmetės kurvos kūno
netaisyklingu sąkandžiu

gyvenau sapnuose
entų giriose
planetose iš kristalų
šokau tiems kurie neišeina
kam neužtenka vieno pasaulio

gimiau pragare
degiau devyniolika žmogaus metų
nepriklausiau niekam
visi mylėti mirazai
lyg smėlis
išsilydė gaisravietėje

stebėjau, kaip ugnis
prarijusi mano jaunystę
pasiglemžia supirktą žemę

kaupikų namus
kiemus, pilnus metalo laužo

išsikrausčiau iš gimdos ir svajonių
nutraukiau bet kokią tąsą
aš – keistulė iš bomžų namo
šokau astralo diskotekose
atkeliavau iš toli
bet ne tam, kad išgelbėčiau

Lilia

kas esu be savo sapnų
ir nenormalumo
tik viena tu
nepastebimų mergaičių
svajojančių apie ilgus
ir žalsvus lyg undinės plaukus

mes vaikstome tarp jūsų
prilaikome duris
mylimės su jūsų vyrais
vilkime padėvėtus paltus

mokame pralaimėti
be triukšmo ir ašarų
virsti nematomomis
be užkerėtų apsiaustų

vienos nukeliaujame
dešimtmečių atstumus
naktį tamsoje
be septynmylių batų

nes nėra namų
kur sugrįžtume
triskart apsisukusios ant kulno
sukaušėdamos
raudonomis kurpaitėmis

be savo sapnų ir nenormalumo
esu viena jų –
stebuklingų mergaičių
tyliai apsidengusių
gulbių plunksnomis
virtusių moterimis
kurios nemato savęs veidrodžiuose

per speigą išsiruošusių
prisirinkti žibuoklių ar žemuogių
trupiniais užsipildyti tuštumas
kurios niekad neegzistavo

truputį baisūs dalykai

mano krikštamotė nebuvo fėja
nors kadais taip atrodė
kai neturėjau ką mylėti

kai ji vienintelė
per Kalėdas padovanojo lėlę
o kepdama pyragą
iš stiklinio buteliuko
įlašindavo migdolų aromato

bijojo kad manęs
nepalaikytų jos dukra –
apdriskusios su klouniška striuke
baisėjosi, kad nemokėjau
valgyti peiliu ir šakute
ir piktinosi, kad man nerūpėjo
kai dėdė eiliniu smūgiu
sutrupino mamai alkūnę

kur aš buvau – vilku lakiojau
ką aš dariau – vilku tekėjau

ją mušė visus dvylika mėnesių
Šriodingerio miegamajame
už durų stringančia spyna
motina ir mirusi ir gyva
parpuldavo ant grindų
ar atsikels
ar kraujas tvindo smegenis

galbūt tada truputį išprotėjau
nusimečiau apsunkusius rūbus
vaiko sustingusiu žvilgsniu
be ateities
kuo aš virtau –
moterimi, slepiančia iltis
metančia vilko šešėlį

in flagrante

negalėjai išgelbėti
matai dabar
kai žinai kas esu

manęs tykojo
bedugnė žiema
pavasaris vasara
plėšrūnė rytojaus diena
implozija to
ką vadiname ateitimi

nesuspėjai pavyti
buvau per toli
negalėjau tiltu
pareiti namo
užburta šaltos žalumos
pasilikau anapus
miško rūke

buvai teišus –
viskas buvo gerai
skausmo meridianai
pakeitė kryptis
tuštybės šukės
sukrito į skirtas vietas

speigo žemuogėmis
podukra užsitašė
nemeilės paliktas skyles
iškreiptame veidrodyje
narcizas pamatė save

o aš irgi
ilgai ilgai sapnavau
kol išvydau
kas man nutiko

mambo Lili

pakilusieji – taip mus vadina
ne vampyrai mes
ir ne nubudusieji
iš dvasinio miego

tik atsikėlėme
iš patogių karštų
muštų barchatu ir gobelenais
pailsėję
tarp vystančių žiedų
ant juodo šilko pagalvių

kadaise žuvome – tiesa
iš vienatvės
naivumo
mus pribaižė
netikėti dūriai į nugaras

mus palaidojo besišypsančius
atmerkтомis akimis
tamsa dvelkė laukimu
įtikėjimu į bręstantį laiką

pakilome bebaimiai
įraudusiais skruostais
tokie gražūs žinojimu
kas laukia po žeme
kad nuo skausmo
nėra slėptuvės

kad visos upės ir keliai
regėjimai ir sapnai
sugrąžina pas tuos
kuriuos nuviliame

Lilit

laiko vilnos priglaudžia mane
lyg užmirštas prisilietimas
užmigusi iš lėto apaugu
ochrinių siūlų mišku

nauji vyrai mano mieste
vešliomis barzdomis
ir odiniais vikingų rūbais
pridengę senas savo šmėklas
medžioja baltą žvėrelį
žmogaus akimis

kalba, kad šis – ypatingas
nebėga ratais
vilioja tolyn į šakotą tankmę
kur pasivertęs mergele
leidžia paragauti
savo kūno rasos

vieną naktį jį vėl užtiks
bet niekas neįspės jo vardo
jo siela miega
baltose laiko vilnose
po storu auksiniu ledu

kai jį surištą pervėrė ietimi
jis nepravirko
neatsigėrė iš saujos
negėlo vandens

tik vienu atodūsiu
jiems iš rankų
išplėšė pažadėtąjį dangų
palikęs bergždžiai medžioklei
atsikartojančios išdavystės mieste

Ugnė Juozapaitytė

Muzika ir smurtas

Muzika Nelei tiesiogiai asocijavosi su smurtu. Kartu, jos nuomone, tai buvo tobuliausia meno forma. Galima tik tikėtis, kad šie faktai nebūtų susiję. Juk tie smegenų vingiai, atsakingi už sąsajas ir keistus nukrypimus, yra ganėtinai painūs. Tačiau dar prieš visus nukrypimus ir sąsajas, būdama maža, vos penkerių, ji pirmą kartą atėjo į muzikos mokyklą. Nelytė norėjo surasti suolo draugę, tačiau visos mergaitės nosisukdavo vos tik žvilgtelėjusios jai į akis. Moterys turi polinkį į kolektyvines piktadarystes, o viskas prasideda daug anksčiau, nei pačios supranta. Nelė susipažino su tokiais pojūčiais, kaip „nepatogu“ ar „nemalonu“, ir atsisėdo viena. Ji neverkė, suprato – ašaroms čia ne vieta, nors širdelę ir spustelėjo. Kita vertus, pirmi kartai įrėžia gan stiprų atsiminimą, pavyzdžiui, tą patį, susijusį su smurtu.

Nemanykite, kad atsiminimas nemalonus! Juk dėl laisvos vietos greta, o tiksliau – dėl jos – apsikumščiaavo berniukai. Ji atsimena, kaip šypsojosi jos tėvai, šypseną nutęsdami net į vakarus, kai pasakodavo tą istoriją draugams. Jos geriausias draugas tėtis tikrai mėgavosi įvykiu. Mergaitė pirmą kartą pajuto, kaip vertė kyla. Gražumėlis. Skanumo priduoja ir tai, kad dar taip neseniai buvo nepriimta. Tiesa, pačios muštynės galėjo prasidėti ir dėl, tarkim, vietų stygiaus, o gal svarbesnė buvo pati pergalė. Yra mergaičių pasaulio ir berniukų pasaulio pergalės. Taip, nors liūdna svaidytis tokiomis patriarchališkomis frazėmis, tačiau kol egzistuos moteriškieji gyvatynai, o vyrai kovos dėl kėdžių... net ir tai sau leisiu. Tačiau vis viena, faktas lieka faktu – abu kovėsi dėl vietos šalia Nelės. Pamačiusi laimingus tėvus, ji suprato – taip. Šitai yra teisinga. Šitai matuojama vertė. Berniukas tapo vertės matavimo vienetu, kaip koks centimetras ar gramas, dar daug anksčiau, nei mažieji sužinojo, kas tai.

Pati Nelė ir jos tėvai gyveno standartiname dviejų kambarių bute, sovietiniu palikimu persismelkusiame niūriame daugiabučių rajone. Nepaisant šito, Nelė buvo princesė. Ir ne rajono princesė, o tiesiog labai mylima. Mylima, laiminga, gabi, žodžiu – tikras džiaugsmas. Ji šitai nujautė, nes tokius dalykus mes jaučiam. Tėtis, geriausias draugas, būdavo labiausiai laukiamas žmogus namuose. Jis su dukra kiekvieną vakarą atlikdavo numerį, ir būtent jo mergaitė kasdien labai laukdavo. Programa prasidėdavo gana įprastai. Jie žiūrėdavo televizorių, kuris tais laikais buvo tarsi šeimos narys. Turėjo mėgstamą vakarinę laidą, draugišką visai šeimai. Joje rodydavo personažus, kuriuos pamačiusi mažoji krykštaudavo. Kiekvienas

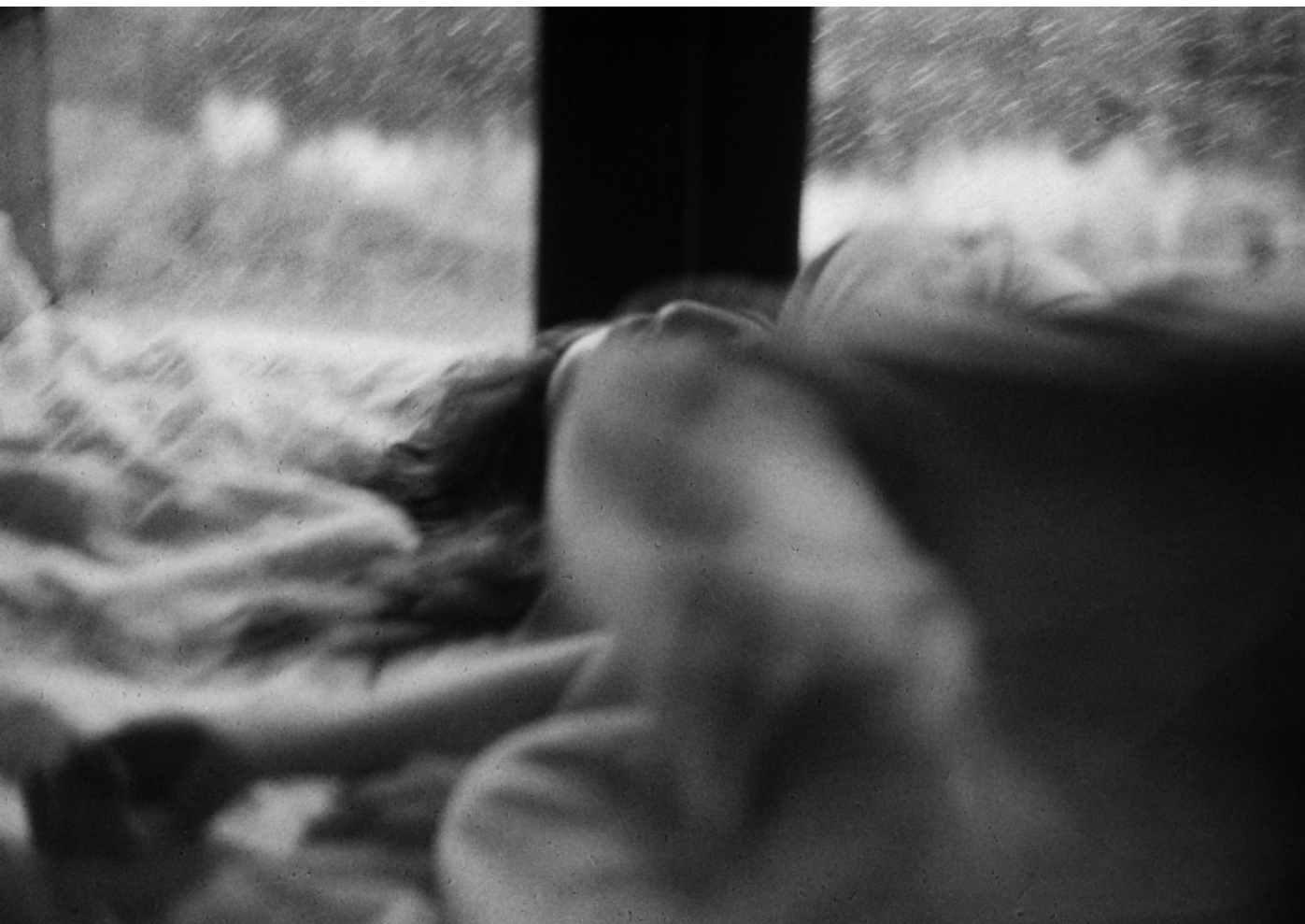
vakaras būdavo labai paprastas, labai tobulas. Na, o smagiausioji dalis – tokia: kadangi ji nenorėdavo eiti miegoti, visai maivydavosi, tai jos tėtis... pavirsdavo žirgu! Panelė atsisakydavo eiti į vonią praustis, jeigu jos keturiomis nenunešdavo ristūnas. Vėliau, atgavęs savo žmogiškąjį pavidalą, pasekdavo dukrai pasakėlę, nugarėlę paglostydavo. Jei didieji klasikai neklysta ir visos šeimos nelaimingos skirtingai – toji šeima buvo nelaiminga būtent taip, nes tėvas kažkurį vakarą išėjo. Išrisnojo. Į vertės matavimo sistemą įvedęs keletą keistų, klaidinančių formulių. Gal ir gerai. Būti šitaip absurdiškai mylimai, regis, šioje žemėje yra nelegalu. Kitaip princesė būtų tapusi diktatore, o gal netapusi niekuo. To jau nesužinosime. Kadangi naujosios formulės buvo išties sunkios, Nelė visą gyvenimą jas ir sprendė.

Tapo smuikininke. Praėjus maždaug metams po muštynių muzikos mokykloje, Nelė rinkosi specialybę. Likimą, kuriam vergaus aštuonerius, o gal ir daugiau metų. Rankų gestais parodė mamai, kad nori griežti. Kažkur vis tolstantis žirgas kaukšėjo jau auksinėmis kanopomis, kurias žvangindavo, pats irgi laimingas žvengė, kokią vieną kitą auksinę monetėlę mesteldavo ir joms – merginoms iš senųjų vakaro programų. Ne tik tėvui, bet ir mergaitei sekėsi gerai. Net labai gerai. Kuo labiau žirgas didžiavosi, tuo mergaitė smarkiau grojo, vertė kilo, Volstryto vilkai ėjo iš proto. Istorija piešiasi čigoniškais atspalviais dėl tų pabėgusių, o gal ir vogtų žirgų, auksinių monetėlių, smuikelio... Kol esame šioje spalvų gamoje, paminėsiu dar ir tai, kad

tėtis neleisdavo Nelei kirpti ilgų juodų plaukų. Kažkodėl jai šis faktas atrodė malonus, lyg pripažintų ją gražia. Ji puikiausiai atlikdavo romansus, o širdį pavergdavo tikrai ne technika, kuriai atidirbti reikia laiko: ji tiesiog grieždavo beprotiškai širdingai. Lyg suprastų, kas yra skausmas, kas yra meilė. Tik argi vaikas suprastų? Keista. Ir dabar būna dienų, ypač rudenį, kai Nelė klausosi romansų, žiūri pro langą ir mėgaujasi kažkokiu saldžiu skausmu. Nori pakeisti garso takelį, minčių tėkmę, bet neišeina. Atrodo, kad visa širdis nelemtu minoru skamba, ir lai skamba.

Nuo to laiko, kai pradėjo groti, iki dabar, ji spėjo du kartus trumpai nusikirpti plaukus. Kas tai per kerštas – neaišku, nes žirgeliui tik jo paties karčiai seniai terūpėjo. Ji iš viso sugrojo trisdešimt tris romansus, dvidešimt keturias sonatas, keturiolika koncertų, daug įvairiausių fugų ir etiudų. Visas gamas. Spėjo padraugauti su keturiais vertės matavimo vienetais. Progimnazijoje klasiškai sakydavo, kad yra panaši į arklį. Gimnazijoje – į mamą. Groti nenustojo. Vargais negalais baigė mokyklą, muzikos mokyklą, vėliau menų gimnaziją. Nelei muzika atrodė tobuliausia meno forma, kuriai nei literatūra, nei teatras neprilygs, nes skaityti žodžius yra darbas, teatre reikia žinoti kontekstus, o muzika – tobula savaime. Nuo jos nenusisuksi. Kiekviena garso vibracija – pasaulį išjudinantis reiškinys. Nebūtina suprasti dainų tekstų, kad jos būtų paveikios. Daina gali, pavyzdžiui, sustiprinti kario dvasią vien melodija. Kariuomenės žudyti

prikeliančios dainos yra grynčiausia juodoji magija.

Dar kartą muzika ir smurtas Nelės gyvenime susitiko, kai jai jau buvo dvidešimt. Prie kitos laisvos kėdės. Pabaigusi pirmą kursą, kuriame studijavo muzikos atlikimą, t. y. paprakaitavusi vietoje, dar labiau apsunkinančioje jau ir taip painią vertės matavimo sistemą, Nelė pagaliau vasarojo. Ilsėjosi. Vasara buvo lyg ir skirta gyti, pamatyti naujoms sienoms, nė kiek neprimenančioms auditorijų. Ir ne tik sienoms. Atviroms erdvėms! Vis dėlto vasarą buvo numatyti keli darbai, keli laukiami ir kartu šiurpinantys susitikimai su tėčiu, pabuvimai pas mamą ir senelius. Taip pat ir pasimatymai, į kuriuos mėgdavo vestis save pati. Pradėjo klibėti lygtys ir matavimo sistemos. Kartais jai pačiai būdavo šokas, kai gaudavo teigiamus lygtelės atsakymus net ir neįvedusi kelių vertės matavimo vienetų.

Buvo šiltas ir tingus birželio penktadienis, kai gera pasėdėti po liepomis pagaliau nieko neveikiant. Prie buvusio kino teatro sėdėjo keli žmonės, kabėjo keli plakatai. Vienas kvietė į akustinės muzikos vakarą, vyksiantį kažkada, kitas – ateiti paklausyti Vivaldžio šiandien pat. Tos dienos vakarą Nelė planų turėjo, ausyse jau kaukšėjo auksinės pasagėlės. Jai norėjosi kažkur išeiti dar prieš didžiuosius vakaro planus, pasipuošti, susikaupti, pakurpti scenarijų to, ką galėtų papasakoti tėčiui apie mokslo metus.

Nelė visuomet dievino savo tėvą. Mylėjo jį, griežė jam, siekė jam, kol nepradėjo viso to daryti sau. Žinote, šiais laikais lyg ir madinga nustatinėti sau diagnozes, dabar visi šiek tiek psichologai, o šis santykių modelis nebuvo sunkiai įmenama mįslė. Diplomai, garbės raštai, premijos ir laikraščių antraštės visada padėdavo susilaukti ne tik kapeikėlės, bet ir to nuolat siekiamo palankumo. Vyras apsireiškia kelis kartus per metus ir drebia gerai surepetuotą, visada tą pačią kalbą apie žmogiškumą, šventą darbą ir ką, jo neabejotina nuomone, Nelė gali, o ko ne. Bet jeigu tai jo būdas pasakyti: „Ei, dukra, tu man rūpi!“, tai kodėl gi nepaklausius? Nelė pradėjo ruošti vakarui. Prikėlė princesę, kadaise diktavusią sąlygas ir balnojusią žirgus, nors joks ristūnas nepasisiūlė jos pristatyti iš vienos vietos į kitą.

Nelė nebuvo didžiausia Vivaldžio gerbėja, bet tikrai nebuvo ir mažiausia. Atėjo jau žinodama, kad bus kūrinių, kurie tikrai jos sielą pakirbins. Užlipo laiptais, susirado vietą, prisėdo. Ant laisvos kėdės šalia nusimetė rankinę ir švarkelį. Iš pradžių suėjo juodai, elegantiškai pasipuošęs orkestras. Tada dirigentas. Nelė mėgo dirigentus. Ne dirbti su jais, o stebėti. Ypač tuos, kurie turi daug plaukų. Dirigentas dirba su visais instrumentais ir visu savo kūnu. Vešlių plaukų dirigentai dirba dar ir plaukais. Visai įdomu žiūrėti kaip ritmingai, o dar

svarbiau, kaip reikšmingai jie purto galvas. Per tokius koncertus Nelė jau vaikystėje mėgo žiūrėti būtent į tą keistą, visą muziką jaučiantį ir vešlią galvą purtantį, nepažįstamąjį. Šis prisiminimas buvo pirmas, kuris švelniai ėmė ją plukdyti kažkur kitur, o ties „Audra“... Nelės ten nebebuvo. Šviesioje galvoje iškilo daug atsiminimų, kurie tikrai, lyg kokia audra, šlaistėsi ir trankėsi. Smurtavo.

Ar žinote tą jausmą, kai atsiminimai grįžta nepaprastai greitai srautu, o tu bandai juos sugaudyti? Panašiai kaip sapnus jau prabudus. O jie tiesiog išslysta iš pirštų ir grįžta atgal iš kur atėję... Begaudant atsiminimus, Nelei po akių vokais kaupėsi ašaros. Ji galvojo apie visus vaikus, kurie, kaip ir ji, neišeidavo į lauką. Nesimokė mokyklose, ir niekas dėl to ant jų nepyko. Juodas darbas tarybiname bloke. Iki devynių valandų vakaro groti galima – vadinasi – grojama. Iki kol pirštai apauga gumbais. Smuikininkui reikia dar mėlynės po kaklu. Jei neįsitaikysi darbu – gnaibaisi. Vėliau gumbais ir mėlynėmis matuojiesi su tomis pačiomis mergaitėmis, kurios vis dar nenori, kad šalia sėdėtum, ir berniukais, kurie išvis nesuprasi, ko nori. Menų gimnazijos berniukai... gera pabūti jų merginomis, kol supranta, kad yra gėjai. Neabsoliutinu, tiesiog Nelei sekėsi. Vienas garsus lietuvių režisierius užrakindavo savo aktorius tamsoje, ir tai šiuolaikiniam žmogui skamba brutalokai, tačiau muzikos mokyklose tai normali

praktika vaikučiams, kurie gnaibosi kaklus patys. Nelė atsiminė visus tuos kartus, visus kartus, kai šaltoje auditorijoje sulediję pirštai vos galėdavo judėti, o mokytoja tvodavo per tuos pirštus taip, kad smuikas vos neiškrisdavo iš rankų. Nors patys pirštai neišildavo nė kiek. Atsiminė, kaip gražiai, kaip elegantiškai spindėjo jos ašaros ant instrumento, o pedagogė pakomentavo: „Labai norėčiau tikėti, kad verki dėl to, jog tau neišeina, o ne dėl to, kad savęs gaili.“ Nėra kur ir nėra kada būti auka. Ir vis dėlto gera būdavo laimėti. Paskambinti tėčiui, susitikti pietų. Tėvas džiaugdavosi pergalėmis, kartais būdavo nuoširdus: „Aš tik arklys, nesuprantu. Bet buvo gražu“, – sakydavo. Suprasti ir nereikia. Tokia tobula muzika.

Koncertas baigėsi, Nelė atsimerkė. Atsistojusi plojo, apsimedama, kad tik muzika jos širdį suvirpino. Nusiplovė veidą, žinojo, kad tėtis pamatęs ir pats pasisiūlytų veidelį nuplauti.

Jie susitiko picerijoje, kurioje valgydavo gal jau dešimt metų. Aišku, Nelė sulaukė tam tikro komentaro dėl aprangos, bet širdies neskaudėjo. Viskas, net ir tie komentarai, tik ką buvo išverkti koncerte dar keliais tomiais į priekį.

– Tėti.

– Klausau.

– Aš nebenoriu groti.

Galėjo būti visko. Finansinių ataskaitų už keturiolika metų trukusias investicijas, ašarų, pakelto tono ir klaikaus teisuolio juoko. Tai juokas, prieš kurį tavo žodis turi tiek mažai svorio! Jam net nėra skirtas matavimo vienetas sistemoje. Jis niekinis. Bet... Sistema lūžo! Ji nebeveikė! Burzgė, dužo! Lygtys ir formulės suplyšo ir krito dideliais gabalais ant žemės, ant kurios išsitaškė dar smarkiau! Jų nebesurinksi, nebesuklijuosi, niekur nebeįstatysi. Maži sraigteliai, laikę visą tą varganą skalę kartu, neatlaikę įtampos, sprogo ore! Ir gal būtent dėl tos sulaužytos sistemos, dėl tos neapčiuopiamos, nepriklausomos vertės, be jokių papildomų lygčių ir vienetų, klaikių nežinomųjų, tėvas, kaip ir vakarinių programų metu paprašytas virsti žirgu, taip ir tą kartą suprunkštė ir ramiai atsakė:

– Gera.

Žiurkės

Žiurkėms. Paminėtoms ir ne, mylimoms.

I

Gentyje buvo vienuolika žmonių: aštuonios moterys ir trys vyrai, kurie jas valdė. Archajiška, bet tai ir vyko dar prieš amžius. Įsivyravo patriarchatas. O kodėl įsivyravo? Kodėl, pavyzdžiui, neįsimoterino? Turbūt todėl, kad tai tik istorijos pradžia.

II

Didžiausiam despotui buvo skirtas aukščiausias postas, nes, kaip ir visose civilizacijose dar prieš Kristų, monarchiją ir paveldėjimo teises, įprastai valdžią gaudavo labiausiai šiurpinantis. Nors jau daug amžių po Išganytojo nutekėjo, tokie, pacituosiu gerbiamąjį, vis dar „valdžią rodo“. Dažniausiai jie pašonėje turi dešiniąją ranką, minėtasis turėjo ir kairiąją. Suteikime jiems vardus: Valdžia, Dešinysis ir Kairysis. Iš anksto perspėju, kad tai ne politinis tekstas, nors galbūt ir pastebėsite sutapimų su kairėm bei dešinėm. Dešinysis – doras, aukštas, savo moteris mylintis. Ypač dukterį vardu Aša, kurią sūpuodavo ir mėtydavo tai mamai, tai dar kam į rankas. Mergaitė klykdavo, nors jai būdavo smagu. Jis netyčiomis sugriebdavo kokias gentainei už krūtis, o kartais, vėlgi netyčiomis, smogdavo veidan. Dešinysis buvo nepakaltinamas, nes geraširdis, o ir moterys tuomet dar nevykdė linčo teismo dėl netyčinių smogimų, ar nesąmoningų grybštelėjimų. Kitoje kūno pusėje esantis Kairysis buvo kitoks. Solidarus su moterimis, harmoningumo siekiantis, bet... ir didus protas aptemsta, kai tokią Valdžią įsimyli. Būtų neteisinga jį laikyti gėjumi dėl šio atsitiktinumo, kaip ir nederėtų leisti sau manyti, kad tarp Ašos tėvų vyko meilės aktas. Kaip jau minėjau – atsitiktinumai. Tiesa, Kairysis pamildavo kone visus panašios prigimties žmones: gražius, jautrius, uliojančius. Tokia buvo ir Ašos motina: graži, jautri, uliojanti. Dažniausiai su valdovu. Jie – veidrodiniai atspindžiai; ji – dvynė jo sesuo, dėl ryšių gentyje gavusi aukščiausias teises tarp moterų, visų taip ir vadinama – Saserimi. Kol kas ir mes ją šitaip vadinsime. Genties žmonės balansavo kaip vaikai, einantys borteliu, tačiau vaikus prižiūri tėvai, o mūsų gentį prižiūrėjo velniai žino kas, nes parkristi, išsidaužyti dantis ar prasiskelti galvą jie rizikuodavo

kasdien. Ką jau kalbėti apie širdžiai gresiančius sužalojimus. Nors tuomet moterys gentyje buvo mažos, Sesuo net vardo neturėjo, tačiau, patikėkite manimi, kuo labiau tolo tas, kurio atspindžiu ji buvo laikoma, tuo labiau paūgėjo jos visos. Ji, dukra Aša ir Rumin. Pastaroji – stipriausia fiziškai, keisčiausia dvasiškai ir vienintelė, sugebėjusi lateksinėmis kelnėmis apsukti galvą valdovui. Tai buvo paranku visoms, o padaryti gana lengva, atsižvelgus į tai, kiek daug jis gėrė. Ir kaip gerai tos kelnės atrodė. Jos trise rengdavo slaptus susitikimus, kuriuose įvyko šis tas keisto: trys moterys pastoję nuo matriarchato idėjos, ir tai buvo perversmo pradžia.

III

Tuo metu gentis susitarė tapti Vieniu. Buvo nuomonių, jog tai vienintelis būdas išgyventi, kiti manė, jog tai kelias į tobulybę. Vienaip ar kitaip, visi nors kiek sutiko, kad tapti Vieniu – į naudą. Pasirašė sutartį niekur neišeiti, kol Vienis neįvyks. Vienuolika jų viską darė kartu: kvėpavo, judėjo, mokėsi, dirbo, o svarbiausia – ieškojo tikrojo balso. Teko išmokti judėti taip, tarsi jie būtų erdvėje išsibarsčiusios vieno asmens dalelės, kurios gali bet kada sukibti. Sekėsi sunkiai. Ypač kai vienas norėjo verkti, kitas mušti, o trečias – bučiuoti. Bet, kaip ir žmogus savyje geba sutalpinti daug jausmų, taip

ir jie manė, kad gali. Ne tik manė, bet ir bandė. Dirbo. Juk sutartis pasirašyta! Griežta ranka tikrai, kad ir kaip bebūtų gaila, labiau motyvuoja nei glostanti.

Sustodavo ratu, vienas priešais kitą, kviesdavo iš žemės gelmių savo balsus. Balsas artėdavo, iš po žemių savo šeiminingo šaukiamas, ir, radęs virš savęs kūną, kuriam priklauso, išsiverždavo lyg stiprus daigas, perskrodamas basas pėdas. Plūstelėdavo į viršų kojomis, sėdmenimis, nugara, pilvu, rankomis, kaklu, kol galiausiai atsiverdavo ir visą užliedavo pro plačiai pražiotas burnas. Jų balsams susijungus ir įvykdavo tie reti momentai. Bendrumo momentai. Tobulumo momentai. Gerai išgirdę save, įsiklausydavo į erdvę ir ją virpinantį garsą. Tame tirštame, jų pačių pilname ore kiekvienas paleisdavo savąjį balsą plaukti su kitais ir, kažką nuo savęs atskyre, paleidę, tapdavo Vieniu.

Moterims žemė davė tokius stiprius balsus, kad vyriškieji ėmė blankti. Atsirado pavojus būti tos jėgos nupūstiems. Jėga šiuo atveju – moters balsas. Suprantama ir iš konteksto, bet akcentuoti svarbų faktą malonu.

Atsiminkime, kad ne visi sava valia pasirašė sutartį. Susitarti pačiam su savimi kartais sudėtinga, o grupei... Paaukota dėl tobulybės daug. Bet, jei Vienis privalo būti tobulas, negalima sakyti, kad smegenys svarbesnės už širdį, vagina už ranką, ar kepenys už nosį.

Žmogus gali gyventi be rankos. Be vaginos – tuo labiau, tuomet tikrai bus laikomas žmogumi. Tačiau Vienis – negali. Ir, rizikuojant jo ir taip vos ant plauko kabančia gyvybe, valdžia vis tiek buvo rodoma. Ir dar kaip! Viskas griuvo. Valdžia, Sesuo su dukra Aša ir Rumin naktimis ošdavo. Tikros pilnaties orgijos. Valpurgijos naktys. Dienomis atsigaivaliojusi Sesuo kartu su Kairiuoju išradinėjo naują kalbą, kurios kitų nemokė. Jie stengėsi sukurti mažiau primityvų bendravimo būdą sau. Tikro bendravimo būdą. Ar jiems pavyko – mes to nebeišsiaiškinsime, nes aprašoma gentis išnyko labai seniai. O du artimi bičiuliai, gaila, tačiau savąja kalba išmoko tik atsisveikinti.

IV

Toliau viskas klostėsi gerai: Valdžia pragėrė savo postą, Sesuo įkišo ten dukterį Ašą. Lyg su tylią sąlyga, kad valdžia nesikeis. Bet ne. Juokinga, mergaitės Ašos slaptą mylimąjį Valdžia vadino Mister A, bet šioje istorijoje yra tik Miss A, o valdžia – jau be vardo. Sudie! Bon Voyage!

Po kiek laiko rankos irgi ėmė nebeveikti. Lyg neturėdamos galvos negalėtų padoriai funkcionuoti. Liūdna. Nes jos išties buvo geros. Iki kol ir jų ten nebeliko. Pirmoji, sunkiai nusvirdama ir trenkdamasi į žemę, krito dešinė. Vėliau supleveno, pamojo, ir

švelniai nuo kūno atsišliejo kairioji. Plevėsuodama kaip plastikinis maišelis, kurį nežinia kur nupūs vėjai, dingo.

O moterys, dar prieš tapdamos žiurkėmis, visos gavo po vardą. Kokia sesuo be brolio? Nuo šiol vadinsime ją Jugo.

V

Visai kaip XX amžiuje, keliose (buvusiose) imperijose ar karalystėse, gentainės laukė „kažko geresnio“. Nusivylusios, pasipiktinusios sena valdžia, vildamosi gražesnės alternatyvos, tik gaila – pripratusios būti valdomos. Norai moterų buvo ir geri, ir tikslūs: tokios akivaizdžios valdžios jos jau nebepriims, verčiau remsis į švelnų žmogų, dar geriau – į kitą moterį, kuriai rūpi. Ant pjedestalo ne valdžia! Ne valdžia, o žmogus! Žmogus svarbu! Kaip gaila, kad visiškai taip, kaip ir minėtose imperijų nuolaužose, jos pasitiko moterį, kalbančią maloniomis, skambiomis frazėmis, atėjusią jų „gelbėti“. Gentis nusprendė – imam. Naujokė skleidė populistines nesąmones kaip ir garsiai rėkiantys vadai, kurie tik po kiek laiko išžudo pusę Europos.

Lygiai kaip ir XX amžiuje, naujajai valdžiai reikėjo išvalyti seną, užsistovėjusį kraują. Tai tapo grėsme Jugo, kuri ilgėjosi brolio su visomis jo rankomis, vadinasi – buvo arčiausiai monstro. Arčiausiai, iki kol ta Europa neišžudyta ir tikrieji monstrai neatsiskleidę. Veidrodinis atspindys, veidrodinis atspindys... pavojingas ir tuo, kad nepaklūsta.

Aptarkime moterų jausenas išėjus vyrams. Pagaliau laisvos, nebeengiamos, jos pradėjo kalbas: kaip nuostabu būti moterimi, kaip nuostabu gyventi seserystėje. Genties moterys nebenorėjo pažinti jokių vyrų nei bibline, nei tiesiogine prasme. Bet gera buvo tik paviršiuje. Aša nebeturėjo nei tėvo, nei mamos. Ne dėl to, kad jie būtų žuvę, tiesiog viskas pasikeitė, kai tiek laikmečių prabėgo. Rumin verkė. Raudėjo ant grindų, išsiilgusi savo žaidimų draugo arba savęs žaidžiančios. Kitoms moterims nauja santvarka rodėsi lyg ir visai nieko. Tiesioginio ryšio su monstro, kaip ir sentimentų jam, jos neturėjo. Reikia atkreipti dėmesį: kad ir koks žiaurus buvo Valdžia – su juo būta labai linksmų dienų. Geriau jį pažinus – sunku nemylėti. Žmogus, kupinas gerų ketinimų, bet besireiškiantis blogai, kaip genties moterys neturkus sužinos, yra kur kas geriau už žmogų, besireiškiantį gerai, tačiau turintį labai blogų, tamsių ketinimų. Paradojusį Rumin greit perėmė visus vyriškus darbus, pametė lateksinius ir nériniuotus kostiumus, užsidėjo kapišoną, ausines, ir vis

piktėjo, piktėjo... Taip kartais nutinka moterims, neturinčiomis taikinio flirtui. Jugo ilgėjosi kalbos, kurią su Kairiuoju buvo beveik atrakinę. Bet niekas ja nebekalbės. Kalba – mirusi. Beliko ją apraudoti.

Idealistiniais šūkais skambėjo visi laukai, kuriuose lankėsi genties moterys, bet pabandžius veikti be griežtos rankelės paskatinimo, prasidėjo kitos problemos: tinginystė, apkalbos, nepasitikėjimas. Reikėjo ką nors kaltinti. Nebuvo pratusios gyventi be monstro, lyg smegenys būtų užprogramuotos veikti tik jam esant. Puiki proga įsiterpti Pavai. Ji atvėrė moterims akis, kad jų nesėkmės turi priežastį. O varge, net vardą turi! Taigi, kas arčiausiai blogio? Turbūt jo sesers liekanos. Jugo kilo rimtas pavojus.

Metas susipažinti su Pava. Iš pirmo žvilgsnio ji buvo graži moteris, iš antro – nelabai. Sėkmę gentyje lėmė aukščiausio lygio įtaigumas bei oratorystės menas, kokio net ir buvusi valdžia galėtų pasimokyti. Įsiprašiusi į gentį, iš pradžių padėjo moterims rasti naują tikėjimą savimi, vėliau tikėjimą ja. Gavusi pasitikėjimą, palengva ėmėsi darbelių. Pava neapkentė Jugo. Naktimis slapta mėtė į jos daržą ne tik akmenis, bet ir gyvates, nuodus ir dar visokius spąstus. Jugo ir į spąstus įkliuvo, ir gyvatė jai įgėlė. Vis vien labiausiai skaudėjo, kai gentis netikėjo ir nematė sužalojimų. Ji nujautė, kieno tai darbas,

tačiau įrodymų neturėjo. Iščiulpusi sau iš kojos gyvatės nuodus, norėjo spjauti juos tiesiai Pavai į veidą, bet nuojauta buvo per silpnas argumentas. Nors... neturėtų būti. Dažnai nuojauta būna net labai teisinga. Iš tiesų, nežinojo, kodėl kieme tiek akmenų priviso, kodėl gyvatės kojomis šliaužioja, o svarbiausia: kodėl ji pati be genties? Kur seserys? Tyla.

Pava sufleruodavo Jugo, kad tai genties moterys jos nekenčia. Kur seserys? Tyla. Tuo tarpu Pava be perstojo kalbėjo genčiai apie tai, koks monstras yra Jugo, kokia grėsmė, koks brolio atspindys. Kol gentainės dar buvo žmonės, o žiurkė nebuvo spėjusi pasiekti aukščiausios formos, jos su tokia susipažino. Pavos atveju – žiurke, atnešančia marą. Žiurke, prieš tai išardžiusią gal tūkstantį genčių. Žiurke, kuri niekuomet nepasieks aukščiausios formos, visuomet liks demaskuota, niekada neišdrįs savęs taip pavadinti. Ir taip, genties moterys iš pradžių nesuuodė, kas vyksta. Nosys dar buvo žmogaus. Bet nežinomybė, kaip ir mes, nėra amžina.

VI

Genties moterys apie kenkėjus jau žinojo daug. Ir apie monstrus, ir apie jų formas.

Su šiuo įvykiu evoliucija palietė jų galvas taip stipriai, kad

moterų smegenys transformavosi, išnyko poreikis turėti valdžią. Jo vietoje radosi naujas supratimas apie tai, kas gera, o kas bloga. Tai buvo labai didelis pasiekimas genčiai. Ir žmonių rasei.

Pava pabėgo dar prieš joms spėjant ją išvaryti. O niekas ir nepersekiojo. Mūsų moterys ne kokios barbarės, kad bėgantį vytųsi.

VII

Taigi. O kaip JOS tapo žiurkėmis?

Išgražėjo iki pasaulį gelbėjančio lygio. Rumin tapo dar stipresnė nei anksčiau, ir jos stiprybei nebetrukdė kartkartėmis apsimanamos lateksinės kelnės. Jugo vis dar sesuo savo broliams, sesuo seserims, rado tikro bendravimo būdą pati. Aša jau nebe mergaitė! Nuostabi moteris. Kaip žmonės sako – visa į mamytę. Visos gentainės ir toliau tvirtai stovėdamos kalbėjo tuo, dar po žeme jas suradusiu, balsu, kuris būna išgirstas.

Taip, jos dar ir dabar dažnai kalba apie vyrus, patinginiauja, kartais paverkia ar nusigeria, bet niekas neknisa proto. Niekas nėra viršesnis, moralesnis, protingesnis. Niekas neprimėto į kiemus gyvačių. Joms saugu.

Ir tada... dėmesio! Jos pajuto pirmuosius simptomus:

1. Ėmė stiprėti dantys, kuriais tuoj pragrauš sienas, visai kaip Abramovič,ėjusi jomis kiaurai.

2. Užaugo ilgi, aštrūs nagai, kuriais ir toliau kasa duobę patriarchatui.

3. Labai svarbu – joms ėmė mausti uodegikaulius. Vadinasi, labai greit iš jų gali išaugti ilgos uodegos. Tad joms teks pirkti naujas kelnes. Taip pat, uodegoms užaugus, vyrai ims šlykštėtis ir bijoti jų, tad teks uodegomis juos nušluoti tiesiai į naujas iškastas duobes. Bus vyrų, kurie nebijos. Kurie žavėsis žiurkės galia ir didinga uodega. Šitie liks gyvi tam, kad jas apvaisintų, o mes neišnyktume, tik ką pradėję aukščiausią gyvybės formą.

4. Tobula uoslė. Kaip ir tikra žiurkė, mūsų genties moteris jau geba užuosti nuodą. Taip ji išlieka gyva.

VIII

Žiurkės švenčia bare. Viena jų išeina į lauką parūkyti. Prisidegusi cigaretę ima užuosti ir artėjančią marožą. Marozas atėjęs per arti prisišlieja, nemalonu, tačiau niekas neatims iš jos teisės parūkyti. Marozas ima tiesti ranką jos link, žiurkė nukanda jam pirštą.

Marozas suklykia: „Žiurke tu!“, ji tik priduria: „Taip, žiurkė yra aukščiausia forma!“. Tuomet ilga uodega nubloškia ją į duobę, kur jam ir vieta. Kiekvienam tokiame kažkur jau yra paruošta duobė. Marozas joje stūgauja, keikiasi. Vos girdimi jo šūksniai žiurkės jau nebepaliečia.

Publikacijos nuotraukų autorė Dovilė Sadauskaitė

žiūrintis_dangun- Arminas Dastikas

1#

Suskamba tavo balse kalnai
 Griaustiniu nuvilnija
 Suokalbiškai permerkia
 It lietumi prisiminimai
 Stoviu ant skardžio
 Ištiesęs rankas į šalis
 Klausausi
 Ir toje margoje jūroje
 Naktis man tampa sava
 Mėnesienos marškiniais
 Pridengiančios glamonės
 Vėju žaidi mano nuogume
 Kai nesame kartu
 Susimąstau
 Ilgesys akimirką
 Suvijęs it seno telefono laidas
 Toks ne _____
 pertraukiamas

2#

Kai matai jog esu
 Paskendęs savy
 Ir tylus it fosilija
 Užklaustas
 Dairausi aplink
 Nematančiais vyzdžiais
 Tariu: „atskinisk!“
 Aš šiandieną išplaukęs į tolius
 Dažnai regi mane
 Tik kaip akmenį
 Savo dugnui pramušti
 Todėl dink
 Sugrįšiu
 Kai pabirsiu po lapų eilutėm
 Ir turėsiu ką tau pasakyt

3#

Muzika
 Sielos trupiniai
 Pasilikę ant stalo
 Be klausos
 Be gramatikos
 Kuria
 Visai kaip skęstančiais laiveliais
 Pasipuošia jūra
 Bute po manim
 Saksofonas išplėšia miegą
 It sagą
 Bunda alkis klausytis
 Akį praplėšus
 Siusiūtą
 Tavo geismas gyventi
 Apčiuopiamas
 Užliūliuoja mane
 It užgesęs degtukas

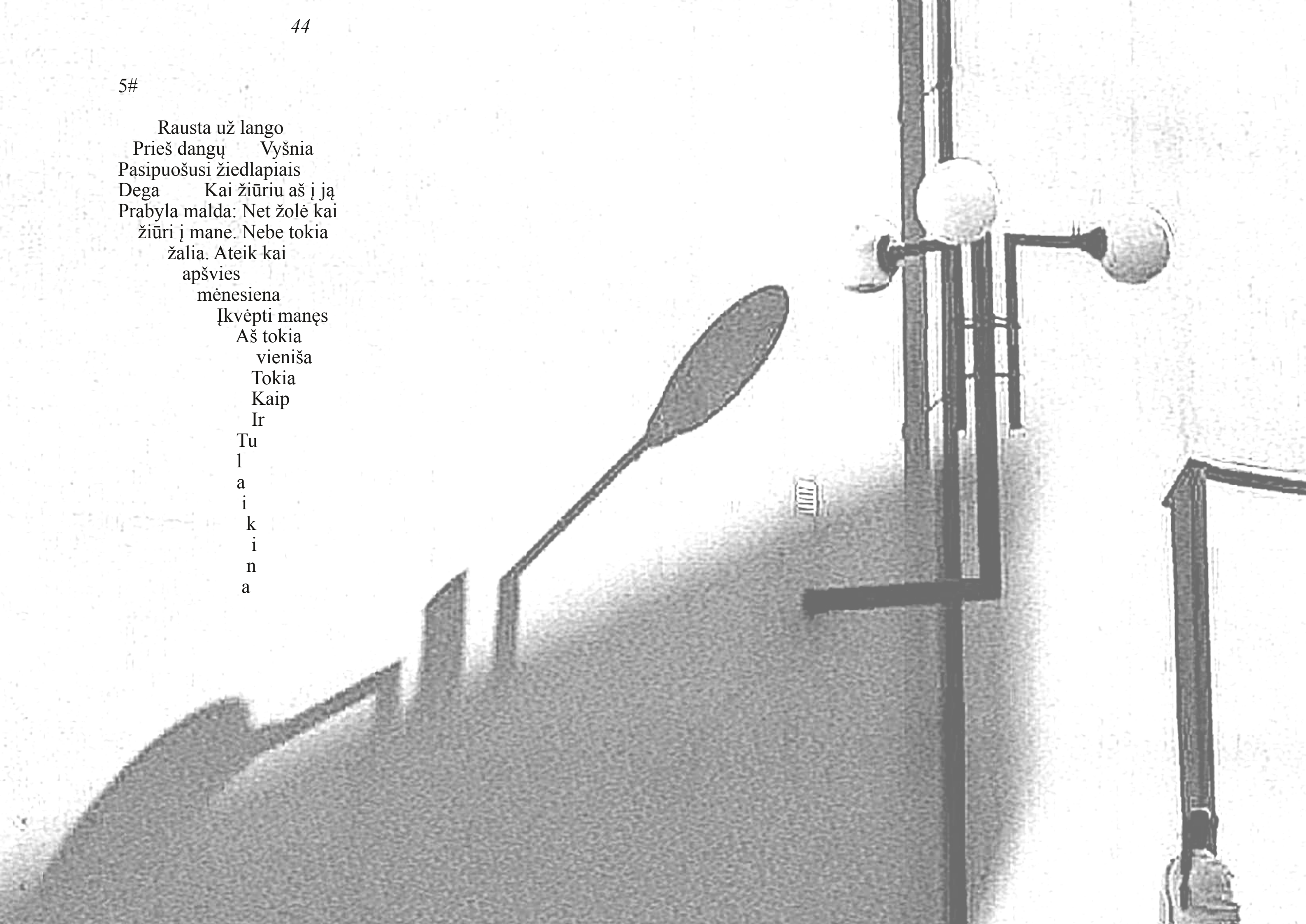
4#

Kaip gimsta mintys?
 Tavo dangoraižiai liečia
 It adatos
 Kurios trumpos tik dangui
 Taikliai prasibrovę
 Pro tankmę
 Pavieniai barbenimai
 Lyjant
 Apkabinimai būna apgaubia
 Kaip kliudžius tylą
 Kai negirdima to
 Kas būnama šaukiama
 Vidumi kartais aplankius
 Nuo jautai pabundame
 O kartais sušnabždam ryt

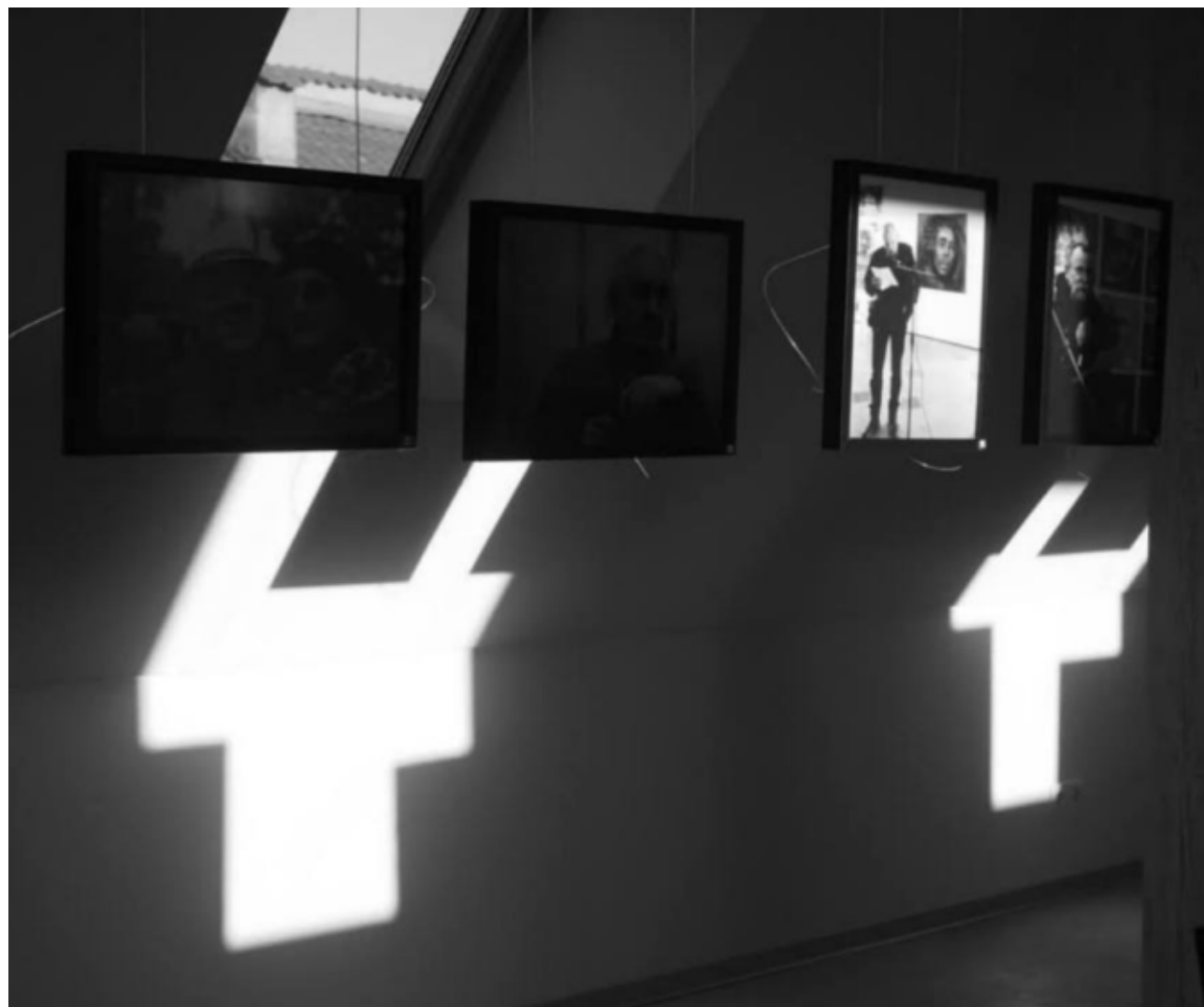
5#

Rausta už lango
Prieš dangų Vyšnia
Pasipuošusi žiedlapiais
Dega Kai žiūriu aš į ją
Prabyla malda: Net žolė kai
 žiūri į mane. Nebe tokia
 žalia. Ateik kai
 apšvies
 mėnesiena
 Įkvėpti manęs
 Aš tokia
 vieniša
 Tokia
 Kaip
 Ir
 Tu
 l
 a
 i
 k
 i
 n
 a

6#

Žmogus žvelgia pro rakto skylutę į savyje esantį
 Mechanizmą kuris nors dažnai
 Veikiantis tolygiai kartais išsiderina
 Šianakt sapnavau
 Ir tas sapnas buvo toks tikroviškas
 Kaip šios eilutės
 Nors ir be rimo
 Bet mačiau viską taip sklandžiai
 Lyg žiūrėčiau į viską nuo
 Vieno ar kito kalniuko
 Žvyrkelis vingiuotas tarp
 Nedidelių kalvelių
 Tarp tavęs ir manęs
 Po dešine akmenų laukas
 Vidury miško kryžius
 Kuris mano atmintyje
 Stovi iki šiol
 Kaip mažas nesusipratimas

Aš fragmentiškai
 Artėju į vietą
 Kur niekada nestovėjo bažnyčia
 Ar vienuolynas
 Kurį jau esu sapnavęs
 Truputėlį apleistą
 Truputėlį gyvą
 Tai tiesiog miško atkarpa
 Gabalėlis
 Virš kurio nuolat zuja varnai
 Niekada nemačiau sapne
 Ką ten veikdavau
 Visada mačiau
 Tik tuos baltus kupolus
 Sienas apipintas vijokliais
 Save daug jaunesnį
 Nei buvau
 Nei esu šiandien
 Ir jausmą lyg būčiau namuose
 It tas taškas būtų
 Niekur
 Ir būtų visur
 It pats būdamas ten
 Būčiau ir ten
 Ir tuo pat metu
 Nebūčiau
 Matyt vingiai atsikartoja
 Kaip pasakos sektos vaikystėje
 Seki jas savo vaikams taip
 Kaip sekdavo ir tau
 Tada sugrįžti
 Ir būni ir ten
 Ir čia
 Ta vieta nors nėra labai aukštai
 Yra šalia debesų
 O gal tai rūkas
 Nuolatinė migla
 Visai panaši
 Į užsimiršimą

Į
 Tai
 Ko
 Nesinori
 Prisiminti
 Nes šalia namas
 Kuris seniai parduotas
 Kuriame miegodavau
 Kiekvieną vasaros savaitgalį
 Kiekvieną kartą nenorėdamas ten būti
 Ten veidai visada šviesdavo šypsena
 Tik dažnai apsimestine
 Ten 100 avilių su bitėmis
 Kurios mirusios
 Kaip ir jų globėjai
 Juk žinote bitės negali kitaip
 Bitės miršta jei yra
 Prijaukinamos
 Ir lieka pamirštos
 Ten šulinys
 Kuriame paskenduolė
 Tąkart nebuvo tik mėnuo
 Sakydavo nenoriu
 Apie tai kalbėti
 Jos tėvas pabėgo
 Į Ameriką
 Kartais sarkastiškai
 Vis dar pagalvoju
 Jūs visi dabar
 Amerikoje
 Mirę ir viskas
 .
 Nebenoriu
 Apie tai net galvoti
 Tuose kupuluose
 Varpas
 Jame aidas
 Jau laikas
 Ir
 .

7#

Kelkraščiuose stovi mašinos
 Išlipę žmonės žvelgia
 Į sodriai žalios spalvos
 Kamuolio dydžio objektą
 Pakibusį virš žemės
 Artinasi tamsa
 O jame mažomis raidelėmis
 Išryškėja žodis
 Iš pradžių nesuprantamas
 Vėliau suvokiamas
 Jis atrodo it koks bėrimas
 Taškeliais
ašPilnatis
Ir tau tik atrodo
Jog aš žalia
 Išgirstu savo galvoje
 Bet niekas nieko nesakė
 Esu tuo tikras
 Visi it statulos
 Žiūri
 Aš irgi tyliu
 Viduje jokios baimės
 Net jei čia būtų bendraujanti
 Atominė bomba
 Ką galima būtų pakeisti?
 Tiesiog stovime ir spoksme
 Užhipnotizuoti
 Pradedą lyti ir vos pirmi lašai
 Prisilietę
 Pabudina
 Ak tas palytėjimas
 Objektas tiesiog dingsta
 Tiesiogine prasme
 It sulėtintame kadre
 Kurį laiką vis dar matau užrašą
 Baloje jo vieta
 Baloje po žmonių kojomis

Tekšt tekšt
 Tik
 Masinė haliucinacija?
 Kas patikėtų
 Jei papasakočiau...
 Susėdam į mašinas
 Ir nebeprisimenam

8#

Lėktuvai ne gėlės
 Bet būna sužėri
 Kaip nuorūkos
 Prie balkonų išmėtytos

Publikacijos nuotraukų autorė Ona Marija Dy Urbšytė

Marija Vasiliauskaitė

Žaidimas

Vasarą, kai man sukako devyneri, pirmą kartą suvokiau, koks suktas apgavikas yra laikas. Tuo metu visas abstrakčias sąvokas, kurių nesuprasdavau, paversdavau personažais, todėl jį įsivaizdavau kaip senį, tamsiai dažantį žilus plaukus, vis pasipudruojantį veidą ir nusibalinantį dantis, kad galėtų pakerėti jaunatviška šypsena. Jis puošėsi blizgučiais ir plunksnomis nusagstytais drabužiais, panašiai kaip estrados dainininkai, kurių dažnai klausydavosi mūsų kaimynė. Būdavo siaubinga, kai ji kiemo vaikus pasikviesdavo paragauti saldinių ir lyg tarp kitko įsijungdavo televizorių, o jei dar pati pradėdavo dainuoti, jausdavomės beviltiškai įstrigę neįveikiamuose spąstuose.

Tuo metu mano bendraamžiai berniukai pradėjo sparčiai augti ir stiprėti, todėl būdama vienintelė mergaitė nebegalėdavau nei jų pralenkti, nei bėgioti ar važinėti dviračiu jiems iš paskos. Svarbiausia, kilus interesų konfliktams nebegalėdavau jų primušti, todėl vis dažniau dienas leisdavau viena.

Tą prakeiktą vasarą niekšas, valdantis valandas ir minutes, apgavo mano močiutę. Ji susipainiojo ir užmiršusi viską, ko išmokė gyvenimas, pradėjo elgtis kaip vaikas. Aš nė kiek nepykau, kai tėvai, nuo šiol turėję prižiūrėti dvi mažametes, daugiau dėmesio pasirinko skirti oficialiai vyresnei. Girdėdavau, kai sutemus jie grįždavo pavargę ir vienas ant kito išliedavo visą sugertą pyktį. Mama dažnai verkdamas, tėtis trankydavo durimis, o aš, apsimetusi mieganti, tyliai ir gėdingai meldavausi, kad močiutė greičiau numirtų.

Atšalus orams pradėjau lankyti daugybę būrelių, kad liūdesį keliančias mintis išstumtų ateityje praversianti informacija. Lapkričio vakarais miestai nėra draugiški vaikams. Betono stačiakampiai šešėliuose virsta kraupiais milžinais, o šlapias asfaltas paplūsta raudonais šviesoforų ir nuvažiuojančių mašinų žibintų šviesų atspindžiais. Batai peršlampa, o vėjas net per storiausius megztinius įsiskverbia iki jau ir taip nuvargusio kūnelio, tartum tyčiodamasis iš jo gležnumo.

Kol sulaukdavau savo autobuso, stotelėje dažniausiai nebelikdavo panašaus likimo draugų. Turbūt todėl ir atkreipiau dėmesį į tą keistą berniuką. Beveik kiekvieną vakarą jis nekrutėdamas sėdėdavo ant suoliuko visiškai nurimęs, kažkoks mįslingai patenkintas. Kai privažiudavo koks nors autobusas, jis net nepasukdavo galvos. Stebėjau jį kelias savaites, tikėdamasi pamatyti, į kurį įsėda ir kur link važiuoja, bet niekada nespėdavau – manasis

visada atvažiuodavo pirmas. Vieną vakarą sukaupusi visą savo drąsą paklausiau:

– Kokio autobuso lauki?

Jis nieko neatsakė.

– Lauki tėvų? – pabandžiau dar kartą, bet ir šįkart mano žodžiai nepramušė tylos.

Nusprendžiau, kad mano orumas svarbesnis už smalsumą ir daugiau nė žodžio jam neištarsiu, bet berniukas prabilo:

– Nieko nelaukiu. Čia toks žaidimas. – Jis pirmą kartą atgijo iš savo sąstingio.

Pagalvojau, kad jam kažkas negerai. Jau buvau nusprendusi pėsčiomis eiti iki kitos stotelės, kad nereikėtų laukti šalia, bet keistuolis kalbėjo toliau:

– Visa esmė yra kuo ilgiau išsėdėti stotelėje. Autobusai pravažiuoja, o tu juos ignoruoji.

Neatrodė, kad žaidimas būtų įdomus, bet vis tiek pasiteiravau:

– Su kuo tu žaidi?

– Vienas. Nebent nori prisijungti. Kiekvienas pravažiavęs autobusas suteikia penkis taškus. Dabar esu surinkęs šešiasdešimt penkis, bet mano rekordas – du šimtai trisdešimt penki.

Prisipažinsiu, skaičiai atrodė įspūdingai, nors ir neturėjo prasmės. Stotelėje kaip tik sustojo autobusas.

– Dabar tu turi penkis, o aš septyniasdešimt, – lyg niekur nieko suskaičiavo jis.

– Taip nesąžininga. Aš neturiu laiko sėdėti ir rinkti taškų.

– Bet tokia ir yra esmė, – lyg kokiai nesusipratėlei paaiškino. – Laimi tas, kas turi daugiausiai laiko.

Kai pagaliau įlipau į savo autobusą, buvau įsiutusi. Pagal berniuko skaičiavimą, turėjau penkiolika taškų, o jis – aštuoniasdešimt. Be to, man nuvažiuojant jis ir toliau sau sėdėjo. Visą savaitę tas akiplėša nepamiršdavo mano rezultato, nors ir apsimesdavau jo nepažįstanti. Kiekvieną kartą, prieš įlipant į autobusą, sušukdavo: „dvidešimt penki“ arba „dešimt“, arba „šįkart tik penki“. Negalėjau pakesti, kad jis įtraukė mane į tą kvailą žaidimą neatsiklausęs. Be to, apimdavo įniršis dėl to, kad jam pralaimiu. Negalėjau nusileisti, todėl vieną vakarą nutaisiusi, mano manymu, pikčiausią kokį tik galiu balsą išreiškiau savo nepasitenkinimą:

– Tavo skaičiavimai yra nesąžiningi. Aš visada atsilieku, nes tu sėdi čia kur kas ilgiau už mane.

– O kas tau trukdo irgi sėdėti stotelėje tiek pat?

– Aš juk sakiau, kad neturiu laiko!

– O aš sakiau, laimi tas, kas ilgiausiai prasėdi stotelėje, todėl arba priimk pralaimėjimą, arba išitrauk į žaidimą.

– Gera, – sušvokščiau. – Tada rytoj būsiu čia visą dieną.

Tai buvo pirmas kartas, kai praleidau papildomas pamokas ir būrelius. Jaučiausi baisi nusikaltėlė. Paprastai pabėgę iš pamokų vaikai susigalvoja kokios nors įdomios veiklos – eina į kiną ar prisiperka nesveiko maisto. Aš tuo metu sėdėjau autobuso stotelėje ir virdama iš pykčio stebėjau kitoje gatvės pusėje sėdintį berniuką – toks buvo susitarimas: skirtingos pusės, tas pats tikslas.

Greitai supratau, kodėl berniukas toks ramus. Ilgai stebėdamas stotelių gyvenimą pradėdi matyti tam tikrą dėsningumą – kažkokį paslaptinę šokį. Autobusai suka ratais, bobulytės, įlipusios mano pusėje, grįždavo berniuko stotelėje, nešdamos pilnus maišus prekių. Jaunos merginos, įlipdavusios jo stotelėje, manojose išlipdavo įsikibusios į parankes vyrams, o kartais vėliau vienišos atsidurdavo berniuko stotelėje. Pasitaikydavo labai gražiais kostiumais apsirengusių suaugusiųjų, kurie juokingai trypčiodavo vietoje laukdami vėluojančio autobuso. Viskas atrodė stebuklinga, bet kartu ir nuspėjama.

Taip prasėdėjome visą dieną. Kai jau pradėjau nerimauti, nes buvo likęs tik vienas dar nepravažiavęs man tinkantis autobusas,

berniukas pakilo ir kirtęs gatvę lėtai atpėdino iki manęs.

– Gerai, tu laimėjai, – išspaudė.

Norėjau atkirsti, kad ir tikėjausi laimėsianti arba pasakyti ką nors, kas dar labiau jį pažemintų, bet įtariau jį pralaimėjus tyčia. Likusį laiką sėdėjome tylėdami ir tik prieš įlipdama į autobusą neištvėriau.

– Žaidžiam ir rytoj? – paklausiau.

Jis tik nusišypsojo.

Taip slinko diena po dienos. Man nebebuvo svarbu laimėti, turėjau kitą tikslą. Kiekvieną kartą žaisdama jausdavausi, lyg mesčiau iššūkį tam niekingam estrados dainininkui, pagal kurio neskoningas dainas šokdavo aplinkiniai. Nors beveik nešnekėdavome, berniukas tapo mano artimiausiu draugu. Kai vakarais grįždavau namo, tėvų vis dar nebūdavo, bet aš jų jau nebelaukdavau – jausdavausi tokia pavargusi, kad iškart užmigdavau.

Keista, kiek daug dalykų įtvirtina savo egzistenciją tik kažkam išnykus. Pavyzdžiui, fizikoje neegzistuoja šaltis – tai tik šilumos energijos nebuvimas. Arba tyla – triukšmo nebuvimas. Kas atsiranda, kai išnyksta žmogus?

Prasidėjus žiemai mano naujasis draugas pasirodydavo vis rečiau. Miestas nebebuvo toks nejaukus – sniegas atspindėjo šviesą ir juokingai išdardydavo betoninius pastatus. Iš pagarbos tradicijai žaisdavau ir toliau. Turbūt susumavus visus taškus jau būčiau žymiai išsiveržusi į priekį, bet kai neturi kam pasigirti, tai nebetenka prasmės. Manau, iškart atpažinau vieną vakarą stotelėje pasirodžiusią moterį. Ne dėl fizinio panašumo – iš elgesio. Ji sėdėjo nejudėdama, ignoruodama pravažiuojančius autobusus. Būtų galima pagalvoti, kad ji irgi žaidžia, tik jokio džiaugsmo jos veide nebuvo.

– Atsiprašau, kokio autobuso jūs laukiate? – prislinkusi paklausiau.

Ji liūdnai nusišypsojo.

– Nelaukiu, – atsakė. – Tu Adomo draugė, tiesa?

Taip ir nepaklausiau jo vardo, bet užtikrintai palinksėjau.

– Kada jis ateis?

– Negreitai. Jis susirgo. Prašė, kad pakviesčiau tave aplankyti ligoninėje. Kai turėsi laiko, gali nuvažiuoti 22-uju autobusu.

Nežinau, kiek laiko sėdėjome ant to suoliuko. Daugiau nebeskaiciavau taškų – nebebuvo prasmės, vis tiek laimėtojas buvo akivaizdus ir bet koks bandymas pasipriešinti būtų atsimušęs į balintą šypseną ir nupudruotą veidą.

Iš to pavasario prisimenu tik du skirtingo dydžio karstus, besileidžiančius į žemę.

Kai spalvos užmiega ir stoja tylą

Lapkričio pradžioje mamą paguldė į ligoninę. „Nieko rimto, tik menkas negalavimas“, – iškart nuramino gydytojas. Dar pasakė, kad labai svarbu kokybiškai pailsėti ir dėl nieko nesirūpinti, o kad palengvinčiau šią užduotį, pažadėjau mamai pasirūpinti jos namais ir Džimiu.

Išvažiavau tą patį vakarą, o kai buvau visai netoli, pradėjo lyti. Norint pasiekti mažą miškų apsupimą gyvenvietę visada prireikia valytuvų. Prieš tūkstantmečius čia slinkę ledynai suformavo kalvas ir įdubas, dabar prisipildančias tiršto rūko. Atsimenu, kai vaikystėje su mama eidavom pasivaikščioti, jos balsas susiliedavo su visur įsiskverbusia pilkuma. Ta pati pilkuma pašiaušdavo man viso kūno plaukelius. Tik šalia risnojančio šuns lekavimas viską pašviesindavo ir nuramindavo.

Visą savaitę slampinėjau vaikystės gatvėmis. Lapkritį spalvos užmiega ir stoja tylą. Buvau įsitikinusi, kad naujų gyventojų į miestelį taip ir neatsikėlė, todėl nustebau už nugaros išgirdusi vaiko balsą. Prie gerai pažįstamo namo stovėjo automobilis, į kurį vyras su sūnumi nešė dėžes.

– Adomai? – negalėjau atplėšti akių nuo geriausio vaikystės draugo.

– Ir tu čia? – šūktelėjo atpažinęs, o tada nusijuokė savo purpuriniu juoku.

Stovėjom kikendami – truputį nejaukiai, truputį sutrikę. Bandžiau suprasti, ar priešais stovintis žmogus vis dar yra tas pats gerai pažįstamas vaikas, ar jau visai kitas suaugėlis. Jis papasakojo, kad ketina parduoti vaikystės namus ir atvykęs tik savaitgaliui – susirinkti paskutinių daiktų. Pirštais pešiojau striukės rankogalio siūlą. Dėmesys nukrypo prie aplink zujančio berniuko.

– Kiek jam penkeri? Šešeri? – Niekada nesisekė atspėti vaikų amžiaus.

– Baik tu, – beveik įsižeidė Adomas. – Jau eina į antrą klasę.

– Jam nebus liūdna? Turbūt nėra su kuo žaisti.

Tėvas patrūkčiojo pečiais.

– Jis uždaras vaikas, pats prasimano veiklą.

Mane vaikystėj irgi taip vadino, bet tai nereiškė, kad man nebūdavo liūdna.

Popiet vedžiodama šunį nuklydau prie kaip niekad triukšmingos upės. Tarsi norėtų įspėti: „Gali grožėtis, bet tik pabandyk prisiartinti – įtrauksiu.“ Paprastai vandens šnypštimas užgožia kitus garsus, bet dabar erdvėje buvo dar kažkas. Ne iškart supratau – iš už krūmų

sklido trimito muzika. Tai nebuvo harmoninga melodija, tik keisti atsitiktiniai garsų deriniai. Sustingau.

Man patinka pučiamieji – vibracija, kylanti lūpoms bučiuojant varį, alsavimas, virstantis sinkopėmis ir *più mosso*, bet labiausiai tembras. Trimitai visada groja sodriomis ir ryškiomis spalvomis, tik šįkart jos ištirpo. Improvizacija taip gerai įsiliejo į aplinką, kad beveik neturėjo savo spalvos.

Šuo pirmas nubėgo pasveikinti muzikanto. Trimitas nutilo ir vaiko juokas pažadino mane iš sąstingio. Vis dar nustebusi prislinkau arčiau.

– Kaip tau tai pavyko? – paklausiau. – Kai grojai, pakeitei spalvas.

Nenorėjau pasirodyti pamišėlė ir išgąsdinti berniuko. Bet vaikas pakėlė smalsias akis, jokio sąmyšio jo žvilgsnyje nebuvo.

– Bandžiau pakartoti tai, kas aplinkui, – gūžtelėjo. – Nežinau, ar pavyko.

Žiūrėjom vienas į kitą lyg kokie sąmokslininkai, bandantys išsiaiškinti, ar esam verti vienas kito pasitikėjimo.

– Bandei pakartoti aplinkos garsus? – paklausiau. Jis suprunkštė ir papurtė galvą. – Spalvas? – pabandžiau dar kartą.

Šįkart jo veidas nesukrutėjo, tik akys šelmiškai sužybčiojo.

– Gali pakartoti šitą spalvą? – parodžiau jam savo ryškiai raudoną šaliką.

Jis linktelėjo.

Būdama maždaug trejų pamėgau piešti. Turbūt nieko ypatingo, dauguma vaikų tai mėgsta. Tokio amžiaus pieši viską, ką matai aplinkui, ir taip, kaip matai. Tada dar nežinai, kad žmonės mato pasaulį skirtingai – tiksliau, kitaip, nei tu. Pavyzdžiui, kartą nupiešusi žiemos šventę, viską nuspalvinau žaliai. Mama nesuprato: „Ne, ne. Sniegas būna baltas. Iš kur čia tiek žolės?“ O aš jai: „Ne žolė čia. Čia vaikai dainuoja“.

Atsimenu, piešiniai labai sudomino tetas. Jos sakydavo, kad tamsios spalvos yra piktos arba liūdnos, o šviesios – linksmos. Klausdavo, ar aš jaučiuosi liūdna arba pikta. Nemokėdavau joms paaiškinti, kad tai tik upės šniokštimas arba pravažiuojančių automobilių gausmas, todėl ilgainiui tiesiog nustoju piešti garsus.

Dabar žiūrėjau į tą smulkų kūnelį, pirštukais įsitvėrusį trimito, ir jaučiau neapsakomą švelnumą. Buvom du nesuprasti vaikai, apsupti pilkų tonų. Pasiūliau jam sugroti mėlyną vandenyną. Jis pabandė – iš

pradžią nedrąsiai, paskui vis labiau pasitikėdamas savimi. Vėliau vibracijomis pavirto geltonos citrinos, raudoni obuoliai ir žalios vynuogės. Po kiekvieno patvirtinimo, kad suprantu jo kalbą, vis stipriau sužibdavo akys.

Apie miegą tąakt nebuvo net minties. Atrodė, kad visas mano kūnas virtęs neišsenkančia jūra, kuria ritasi pavidalą keičiančios bangos. Virsta tai garsu, tai šviesa. Ieškojau savo senų knygų su paveikslų reprodukcijomis. Reikėjo iš naujo viską peržiūrėti – daugybė dailininkų buvo sinestetai, tik tai mažai kas žinojo. Norėjau papasakoti apie juos savo naujajam draugui.

Mano galvoje jau pradėjo megztis ateities scenarijų tinklas. Kvapą gniaužė, kiek daug kartu galime nuveikti ir ištyrinėti. Gal net patobulinti muzikos ir dailės teorijas arba prisiliesti prie fizikos ir neurologijos? Keista, kaip skirtingai smegenys gali interpretuoti bangas.

Grandiozinius planus pertraukė skambutis į duris. Užsisvajojusi nuslinkau atidaryti. Tai buvo Adomas.

– Tik norėjau atsisveikinti.

– Jau? Dabar? Juk savaitgalis dar nesibaigė, – sutrikusi išlemenau.

– Susirinkom viską, ko reikėjo, – lyg teisindamasis atsakė.

Pati nustebau taip sureagavusi. Sužavėta panašiai mąstančio vaiko, mintyse pradėjau jį savintis.

– Kol neišvykai... – pradėjau. – Man atrodo, tavo sūnus girdi spalvas.

– Per daug jo neišgirk, mes norim, kad jis augtų turėdamas realistiškus lūkesčius.

– Nesupratai, – pertraukiau. – Turiu galvoje, kad žiūrėdamas į spalvas, jis girdi garsus.

Dabar Adomas sukluso. Nedrąsiai prisėdo ant lovos krašto. Kaip anais laikais, kai ateidavo į svečius. Buvo labai drovus vaikas ir klausydavo kiekvieno mamos pamokymo.

– Atsimeni mano vaikystės piešinius? – paklausiau.

Jis nusijuokė.

– Buvai keistuolė.

– Nes kitaip matydavau pasaulį? – šiek tiek įsižeidžiau.

– Ne, – jis visai nesutriko. – Nes nuolat įrodinėdavai, kad piešiniai be garsų yra neišpildyti.

Suglumusi bandžiau prisiminti, ar tai tiesa.

– Aš norėdavau suprasti, apie ką tu kalbi, – tęsė jis. – Tik tu buvai įsitikinusi, kad nesugebėsiu.

Atsisėdau ant grindų šalia snaudžiančio Džimio ir panardinau pirštus į jo kailį. Turbūt Adomas mane pažinojo geriau, nei maniau.

– Beje, – šelmiškai išsišiepė. – Atnešiau tau kai ką.

Iš kišenės ištraukė kelias nedideles dėžutes, kai prinešė arčiau, atpažinau garso kasetes.

– Kas čia? – paklausiau.

– Neprisimeni? – nusivylė jis, – Džimis Hendriksas. Jo garbei pavadinom tavo šunį.

– Pavadinom? – Žiūrėjau į jį mėgindama prisiminti.

Adomas prisėdo šalia.

– Gal ir nesuprantu tų pavienių garsų ir turbūt niekada neižvelgsiu juose grožio, – tyliai sušnibždėjo jis. – Bet pažįstu savo sūnų – matau, koks jis laimingas, kai groja. Net kokį nors paprastą kūrinį. Supranti? Tokį, kokiu grožėtis galiu ir aš.

Jo balsas buvo ramus ir šviesus – susiliejo su Džimio kvėpavimu. Užsimerkiau, kad kuo geriau įsidėmėčiau tuos tylus garsus. Pasižadėjau sau juos vėliau nupiešti.

„Viskas dėl tos harmonijos“, – staiga dingtelėjo po kelių mėnesių, važiuojant automobiliu. Grotuvas suko kasetę, skambėjo „Purple Haze“ – mėgstamiausia Adomo daina. Prisiminiau jo pasakojimus apie tai, kaip viduramžiais žmonės buvo pametę galvas dėl harmonijos, todėl tritonis, vienas didžiausių disonansų, buvo vadinamas velnio intervalu. Džimis savo dainą pradėdavo kelis kartus sugrojęs tritonį, vėliau pereidavo prie savo legendinio solo. Iš bauginančios pilkumos į raminančią šviesą.

Sustabdžiau automobilį šalikelėje ir išlipau apsidairyti. Buvo sausio pradžia, visur sniegas, bet spalvos jau budinosi.

Valdas Ručinskas

valanda

dar tik pabudęs
bet jau nuvargęs

dar tik
išlindęs
iš pagalvės
pilvo

vos tik panoręs
atverti langą

o jau

iš anksto
užtraukęs
užuolaidas

toks pat
nuspėjamas
toks pat
nepaguodžiamas

vienos valandos
sužvarbęs
rugsėjis

suspaustomis
lūpomis
barbena į langą
prašydamas
lesti

įpilų pieno
valanda praeina

tartum tas
pienas dėl
visko

kalčiausias

dangaus akrobatės

mes su artimaisiais
dirbame cirke

žongliruojame
vaikštome
kupolo
pakraščiu

darome fokusus

bet yra ir kitų
darbų

pašerti dramblius
vienas toks iš
nuobodesnių

paguosti
klounus

palesinti
pradingstančius
cilindre
balandžius

patikrinti
lynus

iš naujo
uždegti
dangaus
akrobates

joms
būna

dienos
kuomet

nustoja
tikėti, kad

pagaus
atskriejančią
trapeciją

ir bėga
kraujas

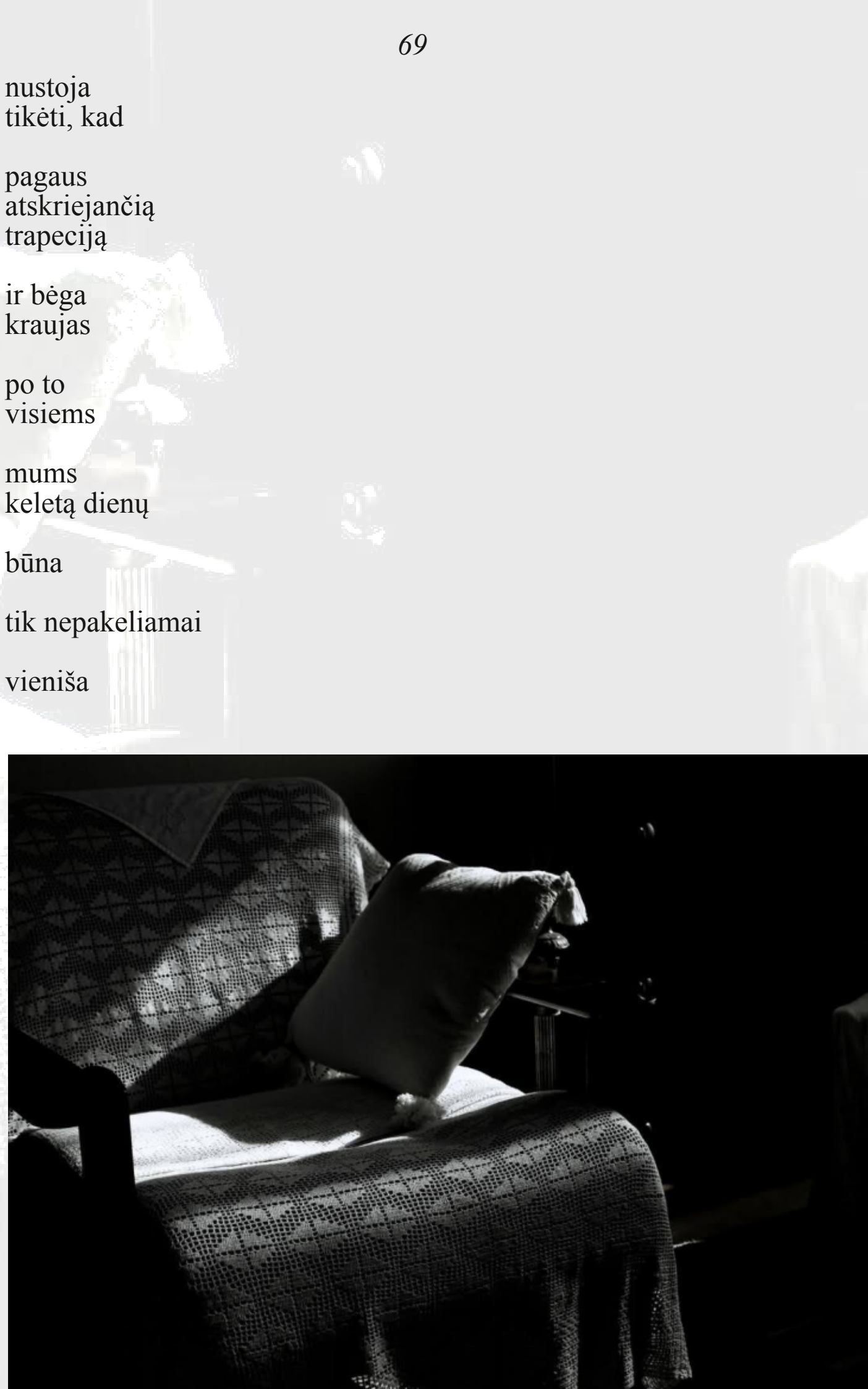
po to
visiems

mums
keletą dienų

būna

tik nepakeliamai

vieniša

į akmenį

rašydamas sudie
padėjau neatsargų veiduką

tokį be tavo palaiminimo

tą vakar užteko
kad tapčiau kone
prievarautoju

įsivaizduok jei tavo
palaiminimą man
kas nors duotų

pavogtą
nupirkčiau
klastingiausių vagių
turguje

galėčiau pasiverst

Minotauru

vedžiočiau tave labirintais
šviesdamas
pro nosį
alsuojančią
ugnį

galėčiau virsti
Odisėju

plukdyčiau tave
pažiūrėti
sirenų keruose
išvoliotų vyrų
pasirodymo

galėčiau visam laikui
tapti Hadu

nes po jo tik mirtis

iškeisčiau Tanato
taip trokštamus
pragaro vartus
į tavąjį
nemirtingumą

kad kartu
amžinybės

sulaukę

pavirstume
tuo pačiu

akmeniu

vietos kur kabo girliandos

taip tingisi keltis
eiti į dušą
mieliau eičiau su tavimi
pasigrumti
su bokso pirštinėmis
žinoma pasiduočiau
galėtum mane
nugalėti iš
nusirenginėjimo

mėtytume užstojančius
gėdą rūbus

visur

ant palangių
puodų keptuvių

ant lubas
siekiančių
spintų

kaip kokie
Tibeto
šventieji

kabinantys
spalvotų
vėliavėlių
girliandas

vietose kur
dar yra
Dievas

Simas Bendorius

Apie meilę

I. Aras

Aras eina mušti armėno vardu Armenas. Armenas kepa labai šlykščius kebabus kioske gretimais. Jau vien dėl to nusipelnė bendruomenės paniekos. Aukštas, storas, rankos kaip dramblio kulšys. Todėl Aras dėl visa ko paprašė eiti kartu. Dviese mušti armėną daug patogiau. Ir gruziną patogiau dviese. Tik kazacho mušti reikia eiti bent jau penkiese, nes kazachas būna gerokai daugybinis, mažiausiai penkiagubas, o jei priskaičiuotume visus jo draugus, tai turi būti bent vienas prieš vieną; kazachas garbingo mušimo nesupranta.

Iš tiesų mušti armėną vardu Armenas turės tik Aras, nes toks kodeksas, toks paprotys. Armenas negražiai pavadino Aro dukrą. Ar buvo priežastis, ar nebuvo, ar ji tikrai tokia, ar ne, nesvarbu. Aras turi atlikti Armeno mušimo aktą – dėl garbės. Ar iš meilės. Ar dėl statuso. Ar dar dėl ko nors. Aras nenori mušti Armeno, tas gal buvo ir ne toks neteisus, paleisdamas žodį žvirbliu iš auksu dekoruotos burnos. Aiškiai matau, kad Aras pats truputį pirsnoja – labai jau didelis armėnas, pripratęs mosuoti peiliais, bet ką į kebabą sujaustys. Bet nori nenori – reikia. Tą supranta visas turgus.

Aras muša armėną vardu Armenas. Aš tik laikau Armeną už rankų, užlaužęs jas už nugaros, paties Armeno labui, nes jeigu jis priešinsis, jį mušti turėsiu ir aš, toks kodeksas, toks paprotys. Ir todėl Armenui nieko gero nešviečia. Jis tai supranta ir, jaučiu, yra man dėkingas. Armenas bando apsimesti nokautuotu, stengiasi parkristi ant asfalto, nes gulinčio nemuša, toks paprotys, bet aš ir visas tai stebintis turgus mato, kad tai apsimetinėjimas, todėl neveikia, ir man tenka po kiekvieno smūgio vis pakelti Armeną ant kojų, o Aras jį toliau muša. Armenas jau apsišlapino, lūpos jau kaip pripūstos botokso, regis, lūžo raktikaulis, netrukus turėtų apsišikti ir tada mušimo ritualas būtų baigtas, bet jis vis bando griūti ant asfalto ir neišsijungia.

Džonis, už tvoros prekiaujantis kožūchėmis nuo automobilio, o iš tiesų valiuta, užlipa tvora iki viršaus. Sako, Arai, nu kiek galima, ar tu visai nemoki mušti kaip reikia? Mušti iš meilės artimui? Tu per daug garbingas, kam tie kumščiai, žiūrėk, sako, suvyniodamas plytą į laikraštį ir paleisdamas ją Armenui į nosį. Sutreška kaulas. Armenas jau iš tikrųjų krenta ant asfalto be sąmonės ir galų gale atsipalaidavęs apsišika. Džonis išvynioja plytą iš laikraščio, numeta Armenui po kojom, popierių padega, išsitraukia cigaretę, užsirūko.

Su Aru einame link savo kioskų. Ten lenkų kontrabandininkų eilė jau laukia, kada galės nusipirkti kelias dėzes irgi kontrabandinių cigarečių.

II. Šri Šri Radža

Šri Šri Radža Šiknapudra eina į darbą. Jam tereikia pereiti du kambarius. Šri Šri Radža nenešioja drabužių, nes taip visaapimanti kosmoso energija geriau prasiskverbia iki jo esmės ir palaiko senstantį jo kūną. Be to, pigiau ašramui. Šri Šri Radžos darbas sunkus. Jis dirba Šri Šri Radža Šiknapudra ir turi dvylika valandų sėdėti lotoso poza, kol ašramo lankytojos ir reti lankytojai artės link savęs pažinimo ir kitų sielos atrasčių.

Šri Šri Radža Šiknapudra nekreipia dėmesio į savo išpūdingą lingamą, jis skirtas tik lankytojų žvilgsniams, kad padidintų transcendentinę koncentraciją, kol ašramo mokytojos ir mokytojai skaito jiems paskaitas ir demonstruoja įvairias sielovadines praktikas. Šri Šri Radža šypsosi, nušvinta ir levituoja.

Šri Šri Radža leidžia mokiniams atsisveikinant bučiuoti kairės kojos nykštį, o mokiniams – dešinės. Ir po paskaitos jos dalijasi išpūdžiais. Žinai, jis į mane pažiūrėjo du kartus, pirmą smerkiamai, antrą palankiai; jo kūnas kvepia lotosu ir ožio sūriu, o man – prakaitu ir levandomis, o aš jaučiau migdolų sviestą ant lūpų, tu žinai... Ir viskas, ką jos sako, yra tiesa. Jei tik galėtų, jei būtų leista, jos ir jie bučiuotų išpūdingą lingamą, tačiau tam reikia ilgų metų praktikos, kad galėtų suvaldyti visaapimančios kosminės energijos pliūpsnį. Geriau kojos pirštas. Saugiau. Nes kitaip dar gali praregėti. O kam to

reikia?

Šri Šri Radža Šiknapudra eina iš darbo. Jam tereikia pereiti du kambarius. Tada baltaplaukiai mėlynakiai raumeningi kastratai paims jį į savo glėbį, atjungs nušvitimo bateriją ir pastatys krautis, nuplaus liesą Šri Šri Radžos kūną actu, įtrins lingamą stangrinančiu kremu, pavers ant šono ir į išangę įstatys maistingosios košelės klizmą. Visi žino, kad jo kūnui pakanka kosminės energijos, tačiau kam rizikuoti? Tada kastratai įdės Šri Šri Radžą Šiknapudrą dvylikai valandų į raižyto medžio spintą, tokią didelę, kad joje jis galėtų netgi levituoti, jei tik turėtų bateriją. Uždarys duris. Šri Šri Radža Šiknapudra nemiegos. Jis tamsoje galvos apie meilę.

III. Gošia

Gošia, pražilusi, lengvai tuktelėjusi slaugytoja, laisvą minutę, kurių beveik nebūna, skaito. Ji visada po ranka turi knygą. Jei tai ne filosofija, tada dokumentika. Jokios grožinės literatūros. Stebėjausi pirmas savaites. Vėliau nebe. Ir dabar, kai jau atbudėjome beveik visą parą ir tuoj keisis pamaina, man kažkaip vidujai miela ir net graudu matyti, kaip Gošia atsiverčia Makiavelio „Valdovą“. Penkios minutės po to, kai vieną diedą vos spėjome nutempti iš stebėjimo iki reanimacijos. Užsimerkiu. Atsiremiu į sieną. Snaudžiu. Šventos

ramybės akimirkos.

– Vajėzau! – pasigirsta iš koridoriaus.

– Vajėėėzauuu!

– Geltonas, – sako Gošia. Suprask, skubus.

– O negalim palaukti? – klausiu. – Juk kelios minutės.

– Geltonas, – sako Gošia. – Tu ką, visai neturi atjautos? – Šypsosi kaip pasakų bobutė.

– Mano mama, – sako persikvėpinusi leopardinė moteris lakuotais nagais, plaukais ir viskuo kitkuo. – Mano mama serga, jai bloga, skauda, ji nesišlapina jau trečia para! Tik nepykite, ji labai rėkia. Ji visada rėkia, kiek iš vaikystės atsimenu. Aš tai ne.

– Vajėėėzauuu! – pritaria jai lovoje gulinti pacientė, kelių šimtų kilogramų mėsos gabalas, dvokiantis iššutusia šikna, aprengtas gal devyniolikto amžiaus purvinais skarmalais.

Gošia atsiverčia ligos istoriją.

– Na ką, jaunuoli, – sako man. – Trys kraujai, šlapimo kateteris, furozemidas – du į raumenis.

Tradicinis reikalas. Trys kraujai ir bla bla.

– Ponia, koks jūsų vardas? Aš jums paimsiu kraują iš venos, suleisiu vaistus ir pastatysiu šlapimo kateterį. Prašau, paruoškite ranką, nusimaukite kelnes ir praskėskite kojas.

– Aš Stasė. Vajėzau! Skauda! Vajėzau! Prievartauja! – žviegia besipriešinantis mėsos gabalas, kol imu kraują iš venos, maunu purvinas kelnes, skečiu kojas ir atsargiai kišu kateterį.

– Ką jūs darote! Žvėrys! – kvykia leopardinė moteris. Gošia su bobutės šypsena veide paima ją už rankos ir mandagiai išmeta pro duris.

Šlapimas bėga į maišą. Kraujai subėgo į mėgintuvėlius. Myžalus varantys suleisti į kumpį, užpakalis dezinfekuotas, rudadryžiai trauzai pakeisti pampersu. Išpūtusi akis Stasė pūkščia iš palengvėjimo ir kas kelis pūkstelėjimus nusiperdžia. Leopardinė moteris koridoriuje klykia: „Žvėrys! Žvėrys!“ Padėjėja išveža Stasę į tomografą.

– Apie ką mes kalbėjome? – klausia Gošia.

– Apie meilę žmonijai? – šakau.

– Vajėzau, – sako Gošia. Šypsosi.

IV. Pranas

Vėlyvą vasarą ir ankstyvą rudenį Pranas ir Antanas mėgsta leisti šeštadienio vakarus kartu prie židinio. Jie papsi viržio šaknies pypkes, prikimštas kvapnaus tabako, gurkšnoja gerą konjaką iš plačių, aukštų taurių ir kalbasi apie gyvenimą bei įvairias jo apraiškas.

Pranas iš anksto, dar žiemą, prisigamina lapuočių medžių malkų.

Jos kaitresnės, mažiau dūmija, ilgiau palaiko oro ir pokalbio šilumą.

Antanas labiau už malkas mėgsta konjaką. Nė kiek ne blogiau šildantį, nuteikiantį filosofiskai, atveriantį vartus į pasaulio sanklodos prieškambarius.

Antanas sako. Pranai. Įsivaizduok, kaip jaučiasi medis. Tu jį kerti. Geni šakas. Supjaustai į kalades. Trenki kirviu tiesiai per šerdį. Kartą, kitą. Ir jis malka. Vien tam, kad mes patenkintume savo šilumos ir komforto poreikį. Įsivaizduok, jei medis būtum tu. Ar nesuvirpa tau kairysis prieširdis? Ar dešinysis skilvelis?

O Pranas sako. Tu teisus. Negalime tų mano skaldytų strampų vadinti malkomis. Tai žeidžia medžio esmę. Vadinkime juos Šildančia mediena. Ir viskas pasikeis. Ir nebebus betikslių kirčių medžiui, tik utilitari mus šildanti mediena. Graži kaip putpelės giesmė, pilna prasmės ir tolerancijos.

Tu nuostabus, sako Antanas. Vadinkim taip, ir viskas pasikeis, ir drebulės kančia išnyks, kaip alksnio dūmas vėjyje išnyksta. Dabar mes jau geri ir gamtamyliai, gal net šiek tiek žalieji. Įpilk „Martelli“ man į taurę ir įmesk dar glėbį Šildančios medienos į mūsų sielos židinį.

Ir Pranas įmeta į ugnį malką, kuri jau nebe malka, o šis bei tas gal net transcendentiskai daugiau.

V. Debesys

Labas rytas.

Šiaip, rytas iš tiesų visai labas. Spalio pradžia, klevų lapai ir visa kita. Rūkas. Noriu išgerti. Nors labiau noriu negerti. Bet išgėrus būtų paprasčiau norėti negerti. Įsivaizduok. Prisipili pilną stiklinę degtinės. Makteli nekvėpuodamas. Paskui iškvepi ir pajunti, kaip Jėzus baltomis kojinytėmis trepena nuo skrandžio link smegenų. Bet negalima. Einu į darbą, o ten turėsiu prasipūsti, tai neišeina. Greitai šalvens ir klevų lapai bus dar gražesni, apvesti baltu markeriu palei krašteliu. Trumpalaikiai. Tipo, man lomkės, kad negaliu išgerti? Nifiga. Atvirkščiai, čia toks mazochistinis kaifas. Endorfininis.

Kažko šiandien nenoriu į darbą. Tuo labiau visai parai. Verčiau pasitrainiočiau po miestą nuo Krasnūchės iki Antakalnio ir atgal, užsukčiau pas bomžus paupy prie Vingio parko. Pasėdėtume. Bet ne. Taigi, išgerti galėsiu net ne rytoj, o tik poryt. Nes kai grįšiu, parduotuvės nedirbs. Ir norėsiu miego. O namie alkoholis kažkodėl neužsilaiko. Nu ir pochuoj. Galiu ir negerti. Pastaruosius metus kasdien, kai nebudžiu, geriu, bet galiu juk ir negerti. Nepiskit proto.

Smirda. Amžinai čia, prie kampo, smirda. Vienoje gatvės pusėje kažkokių jogų centras, jie smilkalus degina. Dvokia per kilometrą –

šlykščiau nebūna. Ypač iš ryto, kai be pachmielo juslės įsitempusios ir jaudrintos. Kaip tos jų mergos iš viso gali šitokią smarvę iškęsti – mistika. Va, eina jau po vieną po dvi į rytines, suprask, paskaitas. Kostiumėliai, sijonukai, pėdkelnytės, krepšiukai su rankšluostukais. Gal visai ir norėčiau pas kai kurias po antklode palįsti, tik kad jos, kaip matyti iš respektabilaus požiūrio į save, daugiausia visokios top menedžerės, fig ten kur palįsi, ne ta kasta ir ne jogas aš. Nebuvau, kaip jos vadina, ašrame, gal todėl ir nesuprantu, kokio bybio ten eiti. Nu, jeigu joms gerai, tai kas aš toks, kad teisčiau? Bet dėl bendros tvarkos reikėtų kada pas kaimynus užsukti ir duoti kam nors, pavyzdžiui, smilkalų degintojui, į snukį. Profilaktiškai. Arba gauti. Profilaktiškai.

Kitoje gatvės pusėje tiesiog į namų sienas įsigėręs žolės kvapas. Ten gyvena, tipo, hipsteris. Va, kurjeris pristatė kažkokių krapų šmapų, salierų, avokadų ir kitokios fignios. Nuo vakar maišai prie durų stovi. Deбилas visiškai, ir draugeliai jo debilai. Prisineša gitarų ir brązina Klaptono stiliumi, dainuoja gaidiškais balsais per naktį visokią tuftą. Bet nepiktybiniai. Pisa žolę nesustodami, šūdą mala. Ne mano reikalas, aišku. Galėčiau užėti, pas jį visada yra bent jau padoraus vyno, įsiversčiau stakaną – rytas nušvįstų, bet tada, aišku, iki darbo nenuėisiu. Nes įpisiu antrą ir sėdėsiu kaip apuokas, klausysiu jo kliedesių apie pasaulio pabaigą ir gamtosaugą. Jam dabar ant to smegenys pasisukusios. Prieš mėnesį kovojo už šunų teisę loti. Nu ble. Bet yra, kaip yra.

Už kampo pro atvirą langą merga persisvėrusi. Rėkia: „Justai, aš tave myliu!“ Papais mosuoja. Šešta ryto, jei ką, sukos. Nei tu jį myli, nei jis tave. Pažįstu jį kokius dvidešimt metų. Kontrabandininkas, bandiuganas iš senųjų, vietinis, gyvenime be bablos nieko nemylėjo, todėl ir gyvas, ir apsirūpinęs užtekčiai. Gyrėsi neseniai, kad kažką iš Pikaso piešinių nusipirko. Parodyti nusivedė. Ką aš žinau, neskiriu Pikaso nuo Matiso. O ją gal kokius metus pažįstu. Galvoja, kad surado auksinį tėtuką. Tik žiūrėk, kad jis tavęs neužkastų kur nors pakrūmėje, kai nusibosi. Viską jis supranta, ir kad čia ne apie meilę, ir kad bablos vis tiek neduos, ir kad dulkiniasi su barmenu iš vieno pabo Savičiaus gatvėje. Pochuj jam, pasipiso ir gerai. Galėtum ir nerėkt šestą ryto, nes kultūringų šeiminkų vedžiojami šunys net apie apgintą teisę loti pamiršta, krūpčioja, neprašika ir normaliai neapsiuosto, tik žiūri kančios kupinom akim, kokia čia žopa pro langą kriokia.

Atvažiavau, pagaliau. Viešasis transportas – kaip viešieji namai. Išlipi ir nesuvoki: ar užpistas esi, ar užsipisęs. Ir noriu išgerti. Žiauriai.

Lena, slaugytoja, jauna, bet patyrusi ir pakankamai nukreizėjusi, kad čia dirbtų, apsimovusi iš po valdiškos „pižamos“ kelnių kyšančias

baltas kojines su užrašu „... tavo mamą“, dezinfekuoja ir blizgina stalviršius instrumentams. Jaučiu, jei nutūptų musė, tai jai šakės – nepaeis nė vieno žingsnio visom šešiom kojom, paslys ir jobins galva į stalą. Ir dar pataps sterili.

Labas, Lena, – sakau. – O kur Gošia? Dar neatvažiavo?

Lena blizgina stalviršius ir nieko nesako. Minutę. Antrą.

Šiandien aš vietoj jos. Mirė Gošia. Vakar. Širdis.

Rūkau prie durų į priemoniką. Greitūškininkai pro šalį vežioja visokius mėsgalius. Tipo, negalima čia rūkyti. Pochuj. Norėčiau išgerti. Danguje kamuoliniai debesys juodais pilvais ir sunkaus rudeninio lietaus šuorai.

Publikacijos nuotraukų autorė Gintė Rimšelytė

Klaudija Samanta Masandukaite

mes skirtingi mes lygūs
ir pasvirę itališku šriftu
mes iš šaknų išsirovę vaikai
palikę autobuse pirštinę

grožio sprendinys žemėn įsigėręs
lietaus kvapas jei jauti
beveik kaip kai tave uodžiau
be tavęs bandydama save patirti

turime vienodą žaibo randą danguje
kažkuriuo metu – nesvarbu tada buvo,
dabar turiu kitas pirštines

kaip žemė sugeria lietaus kvapą
taip Tave bučiuoju šianakt
kaip Judas išpažino savo meilę
taip aš Tave išpažįstu
veik paralyžiuotas
iki kiekvieno piršto galo
būti sau
būti be atsako

Autoriaus mirtis

Minų laukas padengtas skraiste
Išdabintas užliūliuotas dangus
Spragsi žvaigždės po kojom
Ir užgęsta nespėjus noro užkurt

Rašiau laikraščiui straipsnius
Turėjau planą plano nesilaikyti
Iki kol liejosi rašalas
Kol mėlyną naktį negalėjau užmigti

į pavasarį brendi
tuščias lig kiekvieno kraujo lašo
į kurį žingsneliais
artinasi tykiai upės
naktų raudonio gylis
plyšys pro kurį regi
esi apdovanotas
tokį jį patirti

Tebūnie nieko

ir saulė vaiskiai blyksi
įsigeria į buto lubas
ir ramu lyg nieko nebūtų
lyg nebūtų žodžių
kuriuos reikia ištart

kiekvienas save pasimatuoja
tarsi bandytų save prisimint
sekmadienis dulkele
atsidūsta į smilkinius
eiliuodamas ko dar nebuvo
bet jau tiksi seniai mummyse.

klausi – atsakoma
šiandien Tu
ženklas be savo žymens

Techniniai nesklandumai

tikrai tuoj viskas baigsis
gerbiamasis pamiršo išsiųsti laišką
išjungsime internetą
pranešime apie pasaulio pabaigą
pasiruošime taikai
kol žmonės žais karą
gerbiamasis greičiau išsiųskite
pranešimą apie artėjančią pabaigą
komiteto kavos pertraukėlė jau baigiasi
tęskime darbus
nusileidę iki jūros lygio
palydėsime Eliotą ne smūgiu
o „sent from iOS“

Pagalbos sau planas (5 žingsniai, padėsiantys išgyventi)

1. Apsimeskite, kad viskas gerai.
2. Skrolinkite tiktoke, skęskite brainrote.
3. Nusipirkite naują augalą, kurio nesugebėsite prižiūrėti, knygų, kurių niekada neskaitysite, kremų, žadančių panaikinti stresą iš porų, naujų programėlių, kad niekur neliktų vietos sau.
4. Sumokėkite mokesčius, nuvykite į užimtumo tarnybą
5. Praktikuokite selektyvią amneziją, kasdien šiek tiek save pamirškite, kad išgyventumėte kitą dieną.

Greta Kaluževičiūtė

Proksemija

Stoviu tarpduryje. O gal sėdžiu po laiptais. Veikiausiai pasislėpiau spintoje. Šiaip ar taip, darau tik metafiziškai. Mano mintys – mano protas – ne su manimi.

Dar nenumiriau, bet, sakykim, pakeliui.

Proksemija–nuo–paties–savęs, peržengiant savo paties ribas, diena po dienos.

Kai nutolstu nuo savo protiškos esybės, maudausi su savo anapusiniais sielos broliais ir seserimis didžiuosiuose neuronų telkiniuose. *Mažieji–didieji–anapusiniai–metafiziniai vaikai, besikapstantys mano kolektyvinėje pilkojoje materijoje*, tuomet šnabždu sau, veik įpūsdamas sau kraujo atgal į minkštuosius audinius, kurie net vibruoja nuo netikėto gyvybės pliūpsnio. *Cerebrinė Roma*, – pagalvoju. *Niekas nepatikėtų*, – patvirtinu kažkam kitam.

Ir visgi.

Šeimyninė smegenų tomografija.

Aš ir visi mano broliai ir seserys.

Mano smegenų osciliacijos kaip sveikos proksemijos įrodymas. Proksemija kaip erdvės ir diapazono pagarba vienas kitam.

Virpesiai, sukurti tyliai kuždančių, toli nuo vienas kito esančių vaikų.

Nuogi, ramūs, kažkur tvenkinyje, kai manęs čia nei fiziškai, nei metafiziškai nėra.

Ir visgi.

Ir visgi, aš bent jau turiu save, o tai jau šis tas.

Tikiu, kad kažkas rašė, jog beprotybė yra tarpinė būseną tarp nenuilstamo gyvybiškumo, išties – gyvybiškumo pertekliaus, ir mirties.

Perėjimas. Stotelė. Nebūtis būtyje. Pakeliui anapus.

Sakykim, ne mirtin, o anapus, – paguodžiu save, o gal tik vieną iš trisdešimties savo egzistencinių įsitikinimų.

Nesakau, kad kas nors kitas yra fiziškai tikresnis nei aš. Galiu atsekti kiekvienos būties pėdsaką, kilmę, atsiradimą. Pagal kaukolės įdubimus. Venų iškilimus. Pirštų ilgį. Odos likučius, dūlančius tarp tų pačių pirštų it dykumos trupinius, laukiančius, kada koks vaikas – neabejotinai, aš, visame savo gyvybiškumo pertekliuje – juos užpūs ir sugalvos norą.

Visi mano norai yra egzistenciniai įsitikinimai.

Visi mano norai yra slapčia įtvirtinti saugūs prieraišumai.

Visi mano norai yra rizikingai, bet ilginiui saugiai įveikti raidos etapai.

Kai skaitai apie šiuos mano norus, taip ir noriu tave patraukti už apykaklės ir – arti bučinio ar agresijos, sunku pasakyti – aršiai pakamantinėti: *Kur tu buvai, kai aš dar fiziškai egzistavau šiame pasaulyje?*

Kodėl neparodei man kelio?

Kas už tai atsakingas?

Kodėl nebuvai čia nuo pat pradžių?

Sakykim, tai ne tavo kaltė. Sakykim, kad mano godžiai beauganti proksemija–nuo–paties–savęs yra predestinacijos padarinys. Lemtoji meta ir fiziškumo atskirtis. Mano merdėjanti cerebrinė Roma. Broliai ir sesės nesibaigiančiuose, amžiais besidriekiančiuose neuronų telkiniuose.

Ir tu su jais?

Klausimas, kuris akimirškai sunaikina mūsų proksemiją, kuomet jaučiu savo veidą, jo rubino raudonį, tekstūrą ir prakaitą tarp ilgų pirštų, neabejotinai priklausančių man, naikinančių taip ilgai brandintus dykumos trupinius. Mauzoliejus mano cerebrinei Romai.

Griūva.

Suteptos ašarų liaukos. Žiūrėk – kažkuris iš beplaukiojančių brolių net įstrigo.

Jei tu su jais, mane tai žavi. Koks tobulas išdavikas, gyvenantis manyje, tarp daugybės mano mažųjų aš; palaikantis man pačiam nebeišjaučiamą mano paties fiziškumą prieš mano – *paties?* – valią.

Jei ne, atsidūstu. Visada viską reikia daryti pačiam. Pačiam ateiti anapus pas tave. Pačiam būti pakeliui į tavo paties nebūtį, kur gyvena amžinasis laukimas. Kai amžinai laikiu nebe aš, o pats esu amžinai laukiamas.

Šlapias sapnas.
Labiausiai prisirpęs noras.
Amžinai laukiamas.

Net brolis nuskendo ašaros latake.

Kiekviena tylą kiekvieno klausimo fone užsipildo egzistenciniu įsitikinimu.

Sakykim, ne predestinacija, o amor fati.

Kai skaitai apie mano egzistencinius savi-įtikinimus savo aidinčiame tylos fone, taip ir noriu patraukti tave už plaukų ir pareikalauti iš visos savo menstruojančios proksemiškai-susikompromitavusios širdies:
Atiduok man savo empatiją.

Ne suteik, o atiduok.
Suteikti yra toks silpnas žodis.
Noriu išplėsti ją iš tavęs.
Perimti.
Pasiskandinti tavo sensorikoje.
Ir pasakyti ačiū mane ryjančiai – šikart – empatijos osciliacijai.

Erdvė tarp manęs, mažųjų aš ir tavęs tįsta, diapazonas komiškai susispaudžia, o atstumas perveria mane savo grasinančia amžinybe.

Sakykim, ne proksemija, o bendravimas per atstumą.

Ar tu bendravai su manim per atstumą?

Klausiu, aišku, ne aš. Kur jau aš tokio dalyko paklausiu.

Be fizinės materijos.

Be veido.

Be rankų.

Su sugriuvusiu cerebro mauzoliejumi.

Aš tesu materija.

Pilka materija, egzistuojanti dėka kitų fiziškumo.

O iki pilkosios materijos buvo tik fizinė manoji.

Prisimenu, kai dar turėjau – jaučiau – savo paties fizinę materiją įnirtingo savęs–formavimosi metu. Buvau ne daugiau nei energijos šukė, desperatiškai ieškanti ir bandanti suprasti būties pasaulyje taisyklės. Kažkokiam vilties šaltinyje šias taisykles ir atradau; kažkoks neva anti-proksemiškas Dievas man pažadėjo suteikti vis po naują fiziškumo aspektą vardan suartėjimo su kažkuo. Kita energijos šuke. Jokio pilkumo. Jokio atstumo.

Jokio atstumo? – paklausiau su naujai įgyta burna.

Jokio atstumo. Jokios erdvės. Jokio diapazono, – pažadėjo kažkas.

Sakykim, ne noras gyventi, o transcendentalizmas.

Sakykim, ne psichologinė raida, o premedituota lobotomija.

Sakykim, ne taisyklės, o būdas pabendrauti su tavimi. Per atstumą.

Iškart visus šiuos dalykus ir pasakiau savo naujai įgyta burna. Man dar nebuvo nė vienerių, tad galima pagalvoti, kad taip įvyko dėl karšto jaunatviškumo, sąmonės ar kitų dalykų; žodžiai tarsi išsiliejo į orą, kas nors pasakytų, bet galiu patikinti, kad viskas buvo su ketinimu.

Mano fizinė materija apsibrėžė vaikiomis lūpomis ir sodrumo kupina intencija.

Manęs niekada neribojo mano amžius.

Tačiau iškart išmokau, kad neva anti-proksemiškas Dievas yra ištis labai proksemiškas. Kai sakai gašlybes, pasirodo, gali sudrumsti aplink esančių materijų asmeninę erdvę. Peržengi asmeninį atstumą. Sužinojęs tai, apsižvalgiau aplink ieškodamas tavęs – primenu, aš šiuo metu viso labo energijos šukė, skrodžianti tamsiu pasaulio gaubtu savo lūpomis, tikėdamasi, jog ji galbūt sudrumstė tavo asmeninę erdvę – bet nieko neradau. Net tavo asmeniškumo neradau.

Tąkart patyriau pirmąją smegenų osciliaciją.

Anti-proksemiškas–bet–išties–labai–proksemiškas Dievas niekuo negalėjo padėti, tik tarstelėjo: *eterinis aliejus*, ir brūkstelėjo žemiškai kvepiančia substancija per mano materiją.

Dirva. Medžiai. Samanos. Energijos šukei nepažįstamos būtys.

Sakykim, ne pasipriešinimas gydymui, o tavo materijos patyrimas per jos stoką.

Akimirkai atsiskleidžiu visai nebe savo vaikių lūpų ir brandžios intencijos fizinėje materijoje, o nesibaigiančioje anti-proksemiškoje pilkumoje – ir, visgi, dar vis turintis šiek tiek savęs: *ir kur tu buvai?*

Grižtant į tamsos gaubtą, būtent šioje akimirkoje iš šukės pamažu tapau būsimu mauzoliejumi.

Manyje augo neuronų telkiniai.

Atsirado dykumos ir jų trupiniai.

Gimė kelios seserys ir broliai.

O ką? Tavo stoką kažkaip juk reikia užpildyti.

Visgi–labai–proksemiškam Dievui tai dar labiau nepatiko, kadangi toks žingsnis prieštaravo universaliems psichikos raidos dėsniams. Šiuo metu, – piktu tonu ir akomponuojančiai grėsmingu žvilgsniu, – turėtum mokytis, kaip socialiai tinkamai pateikti dalykus iš–vidaus–į–išorę, o ne uždaryti vidinius–dalykus–viduje, ar apskritai, dar blogiau – kažkokiam mauzoliejui, – mokė jis.

Tavo vidus miršta jam dar negimus, – pridūrė verdiktą.

Sakykim, ne infantili neurozė, o cerebrinė Roma.

Taip, aišku, ir pasakiau. Dabar man jau sukako treji ir, kaip ir visi šio amžiaus vaikai, aš tapau itin iškalbus.

Čia išmokau antrąją proksemijos pamoką – socialinį atstumą. Būti per toli ar per arti kažko – kad ir Dievo – yra proksemiška nuodėmė.

Tik trejų antrąkart nusidėjau.

Eterinis aliejus. Dargi ir briliantinė žaluma.

Dirva. Medžiai. Samanos. Viskas vėl iš naujo. Viskas išlieka taip pat.

Visos materijos čia, išskyrus tavąją.

Ir kur tu buvai?

Dabar man jau šešeri. O gal šimtas. Sunku pasakyti, kai prieini paskutinį raidos lieptą.

Keista, nes šioje psichikos studijoje Dievas rodėsi vis mažiau proksemiškas.

Pasiilgdavau jo įspėjimų ir ditirambų. Kartais net paprašydavau patarimo, bet nieko nebeišgirdavau.

Aš aukštas, brandus ir didelis mauzoliejus, talpinantis vyno raudonumo neuronų telkinius. Juose maudėsi mano mažieji aš, tūkstančiai seserų ir brolių, kartkartėmis pasišokinėdami nuo vieno ar kito minkštojo audinio.

Didžiulė dykuma ir besiplaikstantys jos trupiniai, tirpstantys sūriame prakaitu. Šimtmetis, šimtąkart juos užpučiantis aš. Ir mažieji mano aš.

Dirva. Medžiai. Samanos. Mano neprisijaukintos materijos mano pilkojoje materijoje.

Cerebrinė Roma. Be tavęs. Be tavo asmeninės erdvės. Be mano asmeniškumo tavo socialinėje erdvėje.

Be jokios proksemijos.

Sakykim, ne proksemija, o atokumas.

Tavęs nėra, o aš su tavimi bendrauju per atokumą.

Kaskart neradus tavęs, mano vidus miršta jam dar negimus.

Regresas, – štai ir pasirodo mano mistiškas–proksemijos–pozicijos–atžvilgiu–neidentifikuojamas–Dievas. *Nykuma*, – piktai priduria jis. Pasirodo, šioje studijoje privalus gyvybiškumo pliūpsnis, jaudulio sąmyšis, kuris gali atsirasti tik tuomet, kai atrandi kitą sau artimą energijos šukę. *Eros*, – piktai burba toliau, – *o ne mirtis*. O aš, pasirodo, užuot prasmingai ištiesęs visas savo jau išsivysčiusias – primenu, man šioje studijoje mažiausiai šešeri, galbūt šimtas – grakščias galūnes, tik mojavau jomis ore, kartais vis užgaudamas kitas aplink mane esančias šukes.

Smegenų osciliacijos.

Galbūt virpesiai.

Užtat kokios mano rankos.

Akys.

Lūpos.

Visi mažieji aš džiaugiasi ir ploja. Broliai ir seserys pakerėti, retsykiais nustojantys plaukioti mano pilkojoje meta-materijoje, kad pasigėrėtų manąja fizine.

Aš savo būties viršūnėje.

Tu mano proksemiškoje nebūtyje.

Anapus.

Jeį atvirai, – tiesiai šviesiai taip ir pasakiau, – aš net ir nepastebėjau kitų aplink save.

Net gašlioje proksemijoje kitiems alsuoju atokumu.

Tavo stokoje susikūriau erdvę, išplėčiau diapozoną ir padauginau atstumą su anapiliu. Sukūriau proksemiją–nuo–paties–savęs.

Ir čia išmokau trečiąją, paskutinę proksemijos pamoką – viešosios erdvės. Kai mano aštrūs, nenugludinti kampai ir karmiškai peraugusios galūnės kirtu kitoms materijoms – *mano paties?* – erdvėje, aš, pasirodo, tiems kitiems kėliau agoniją. Lėtą, apskaičiuotą, nenuilstančią agoniją.

Sakykim, ne atokumas, o mano paties materijos ekscesas.

Sakykim, ne materijos ekscesas, o piktybinis narcisizmas.

Sakykim, ne piktybinis narcisizmas, o regreso sukelta autoerotika.

Mano karkasas mano paties glėbyje.

Proksemija–paties–savyje.

Nepriimtinas fizinis kontaktas, – pyko ant manęs – ar tai – proksemiškai–neproksemiškas–Dievas?

Nebeįžiūriu. Nebegirdžiu.

Vienintelis įmanomas mano kontaktas, – skubiai paskutinįkart ištariau savo estetiška ir, visgi repulsyvia burna, kurią išsyk iš manęs ir atėmė kartu su visu kitu mano gašliai išsišokančiu fiziškumu.

Paskutinis mano regimas vaizdas – akivaizdžiai visas mano erdves pažeidžiantis artimas ir neapskaičiuojamai įsirdęs – ir–vis–tik–labai–proksemiškas –Dievas.

Gydysimės, – maksimaliai rūščiai.

Nesąžininga, – pagalvojau jau savo metafizinėje būtyje.

Maža, trapi, pilka, fiziškumu apiplėšta energijos šukė prieš visagali Dievą.

Maža mano materija su mažaisiais mano aš prieš astronomiškai augančią neišmatuojamą pažadą man suteikusią būtį.

Dar neprasidėjus gydymui jau atsisakau jo.

Mano mintys – mano protas – ne su manimi.

Eterinis aliejus.

Brilantinė žaluma.

Eterinis aliejus.

Brilantinė žaluma.

Eterinis aliejus.

Brilantinė žaluma.

Sakykim, ne nepavykęs gydymas, o viso labo nepavykusi malda.

Jeį vis dar turėčiau burną, paskutinįkart tamsos gaubto aidesyje ilgesingai užduočiau: *ir kur tu buvai?*

Kai skaitai apie šią piktybiškai pilką it pelėsis materiją, pamažu apgaubiančią mano cerebrą tarsi apleistą kaktusą – o apleistas aš buvau nuo pat savo atsiradimo, kurį tu irgi praleidai taip man mirštant dar negimus – taip ir noriu išlaižyti dykumų trupinius, susikaupusius tavo sūriuose delnuose, ir pasiduodančiai pareikalauti: *įsivaikink mane.*

Tiesiog būti vienas kito erdvėje yra per mažai.

Jokio atstumo.

Jokios erdvės.

Jokio diapazono.

Iš–vidaus–į–išorę.

Iš–mauzoliejaus–į–amžiną–laukimą.

Buvimą amžinai laukiama.

Dar nenumiriau, bet, sakykim, pakeliui anapus.

Mirti esant šešerių – ar šimto? – tavo proksemijoje gal ir ne taip blogai.

Dirva.
Medžiai.
Samanos.

Telkiniai.
Dykumos.
Audiniai.

Anapilis.
Atokumas.
Proksemija.

Viskas turi savo pabaigą.

Viskas keičiasi.

*Visos
materijos
miršta,*

*išskyrus
tavą
manojoje.*

Darius Rekis

Karuselė

Naktį. Vienas.
 Sukuosi vaikiškoje karuselėje.
 Žvaigždės byra į skruostus.
 Negaliu atsimerkti, bet žinau:
 Mėnesienos siūlais pririšta
 Prie balto arkliuko
 Mane vejasi Ji,
 Žvelgdama pavymui iš vaikystės –

Iš tamsos medžių juokas
 Ataidi pelėdų ūbavimu
 Sukryžiuoti kardų į laukymę,
 Kurioje palikta karuselė.

Nesvarbu, jeigu kas pamatys.
 Jau nebijau būti
 Miške, kuriame pasiklydau.

Kad tik manęs
 Neišsigąstų.

Tik todėl.
 Kad vėl lyja
 Ateini kaip karalius
 Į degantį miestą
 Išsivesti naivumo vaikų.

Dar tik vakar statytas
 Skruzdėlynų dievų
 Lydosi tikėjimas
 Varpų gatvėje –

Pelenuose pėdsakų laikas
 Registrudamas visus ir viską
 Įsiamžins granito skulptūrose.

Tik tavęs ten nebus
 Kaip ir laiko, kada atėjai.

Sudegintos mūzos
 It sergančios varnos
 Kapoja mintims akis

Per nugaras
 Akėčiomis varva
 Krikšto vanduo

Dulkėse gimsta
 Pavasaris

Vėjo stumdomos
 Šaižiai virkauja
 Po žiemos
 Susiglaudusios
 Pušys –
 Erzina tas,
 Kurios liko
 Stovėti
 Po vieną.

Nakties šokiui išskrenda raganos.
Jautrioms stygoms neleidžia
Ramiai miegoti.

Ryte atgimstančiose nuoskaudose
Širdgėlų veltinis
Nešildo net vasarom.

Ir tiek to urzgimo
Vienišų klajūnų pasakose,
Akyse pilnačiai aidint –

Tik laimingieji
Laukia pranašo
Mėnuliui perkalbėti.

Mirtis
Ta, kuri išlaisvina,
Ir ta, kuri nustato laimės kainą
Yra ta pati upė
Ištroškusiam ir skęstančiam –
Tik ar jos krantuose
Gyvenama?

Beldžiasi klausimas iš
Neparašytų knygų,
Miegančiam
Praeiviui.

Orestas Razumas

PUNKTAS

Lėta meditacija apie mirtį

Veikėjai

TOMAS
TERESA

PROLOGAS

Lengvi šešėliai

TOMAS. Aš, Tomas, puikiai suprasdamas nepakeičiamą procedūros pobūdį, savanoriškai kreipiuosi pagalbos nutraukti savo gyvenimą. Patvirtinu, kad buvau informuotas apie procedūros riziką ir pasekmes ir kad sutikimą duodu nepaveiktas prievartos, išorinio spaudimo ar narkotinių medžiagų. Laisva valia pasirašydamas šį dokumentą, išreiškiu norą atlikti eutanazijos procedūrą. Pageidaujamas procedūros laikas (*spektaklio pabaigos laikas, tarkim*): spalio trisdešimta, devyniolika nulis nulis.

Sunkūs šešėliai

TERESA. Aš, Teresa, puikiai suprasdama nepakeičiamą procedūros pobūdį, savanoriškai kreipiuosi pagalbos nutraukti savo gyvenimą. Patvirtinu, kad buvau informuota apie procedūros riziką ir pasekmes ir kad sutikimą duodu nepaveikta prievartos, išorinio spaudimo ar narkotinių medžiagų. Laisva valia pasirašydama šį dokumentą išreiškiu norą atlikti eutanazijos procedūrą. Pageidaujamas procedūros laikas (*spektaklio pabaigos laikas, tarkim*): spalio trisdešimta, devyniolika nulis nulis.

Pirma scena

Teresa įeina į erdvę

TERESA. Tomai...

TOMAS. Teresa! (*Pauzė*) Kaip tu? Sėsk. (*Pauzė*) Nagi, nevark. Sėsk. (*Pauzė*) Ar nelijo?

TERESA. Ką?

TOMAS. Kai čia ėjau, niaukės dangus.

TERESA. Nesuprantu...

TOMAS. Pamiršau nudžiauti skalbinius.

TERESA. Kokius skalbinius?

TOMAS. Nežinau, ar lyja.

TERESA. Tomai, kiek laiko tu čia?

TOMAS. Dar ryte švietė saulė.

TERESA. ...

TOMAS. O čia...

TERESA. Čia nėra langų.

TOMAS. Oras gražus ir be langų, Teresa. *(Pauzė)* Aš tau nieko nesakiau.

TOMAS. Tu man nieko nesakei. *(Pauzė)* Gal nori išgerti?

Pauzė

TERESA. Dar vakar tave mačiau.

TOMAS. Šiandien.

TERESA. Šiandien, taip.

TOMAS. Laikrodys rodo dvylika trisdešimt.

TERESA. Dabar po šeštos.

TOMAS. Pradėjau juo žaisti.

TERESA. Laukei manęs? *(Pauzė)* Tomai...

TOMAS. Taip.

TERESA. Žinėjai, kad aš čia.

TOMAS. Nežinojau. *(Pauzė)* Išgerk. Nesakau, kad nuo to bus geriau. Bet nuo alkoholio plečiasi venos. Jeigu leis injekcijas, taip bus saugiau. Nemanau, kad čia dirba profesionalai.

TERESA. Aš noriu, kad vaistus man suleistum tu. *(Pauzė)* Atėjai manęs atkalbėti?

TOMAS. Atėjau įsitikinti.

TERESA. Kad aš čia?

TOMAS. Gal atėjau mirti.

TERESA. Tai netiesa. *(Pauzė)* Tu sužinojai, kad jiems skambinau. Gal neklausei pokalbio, gal tai pasakiau per miegus. Gal sekei mane. Ir dabar atėjai čia, kad mane išgelbėtum. Bet tu nenori mirti. Tai netiesa.

Pauzė

TOMAS. Kodėl tu čia?

Pauzė

TERESA. Nebenoriu būti.

TOMAS. Nebenori būti.

TERESA. Taip.

TOMAS. Nuo kada?

TERESA. Kiek save pamenu.

TOMAS. Visada?
 TERESA. Tikriausiai.
 TOMAS. Net kai draugavom?
 TERESA. Ką tai keičia?
 TOMAS. Nieko. Nieko. Mes tik kalbam.
 TERESA. Nenoriu būti, kiek pamenu. *(Pauzė)* Negali būti sutapimas, kad mes čia vienu metu.
 TOMAS. Gal viskas yra sutapimas. *(Pauzė)* Apie ką galvoji?
 TERESA. Kad nėra vietos.
 TOMAS. Ir?
 TERESA. Kad spaudžia galvą.
 TOMAS. Ir?
 TERESA. Kad meluoji.
 TOMAS. Taip. *(Pauzė)* Aš galiu išeiti.
 TERESA. Nereikia.
 TOMAS. Kodėl?
 TERESA. Jei išeisi, galvosiu vien apie tai, kada grįši. *(Pauzė)* Ar tau neatrodo, kad po mumis yra dugnas?
 TOMAS. Stengiuosi negalvoti.
 TERESA. Apie dugną?
 TOMAS. Apie nieką.
 TERESA. Ai.
 TOMAS. Netiesa. Galvoju apie žuvėdras.
 TERESA. Žuvėdras.
 TOMAS. Mūsų namuose daug žuvėdrų.
 TERESA. Jos klykia.
 TOMAS. Net nereikia prie jūros.
 TERESA. Jų daugiau nei varnų.
 TOMAS. Ir niekas jų nedraudžia šerti. O duona tik užkemša skrandį.
(Pauzė) Ką tu norėjai pasakyti?
 TERESA. Nieko.
 TOMAS. Aš pertraukiau.
 TERESA. Taip.
 TOMAS. Apie dugną.
 TERESA. Dugnas yra atspirties taškas.
 TOMAS. Nesuprantu.
 TERESA. Kai esi dugne, po tavo kojomis tvirta žemė.
 TOMAS. Tau atrodo, kad esi dugne.

Pauzė

TERESA. Aš bijau mirti.

TOMAS. Mes galime eiti.
 TERESA. Bet bijoti nėra blogai.
 TOMAS. Su baime galima susitaikyti.
 TERESA. Kartais bijai, nes tai vienintelė išeitis.
 TOMAS. Nesuprantu.
 TERESA. Kalbu apie laiką.
 TOMAS. Laiką.
 TERESA. Jei turi tik vieną išeitį, tavo ateitis tampa praeitimi. Tau pagaliau ramu.

Antra scena

TERESA. Sekei mane.
 TOMAS. Aš nujaučiau.
 TERESA. Ką?
 TOMAS. Tavo tylą.
 TERESA. Nekalbėjau.
 TOMAS. Tu rėkei. *(Pauzė)* Mums reikėjo išvažiuoti.
 TERESA. Ką tai būtų pakeitę?
 TERESA. Mirė mano motina.
 TOMAS. Ji mirė seniai.
 TERESA. Ji paliko butą.
 TOMAS. Bet tu čia, Teresa. *(Pauzė)* Negaliu čia būti.
 TERESA. Čia būni vienas.
 TOMAS. Nieko neturėtų čia įleisti.
 TERESA. Tu čia ilgai?
 TOMAS. Nuo ryto.
 TERESA. Nežinojai, kada ateisiu.
 TOMAS. Nežinojau.
 TERESA. Galvojai, nebeišvysi manęs.
 TOMAS. Ką tu veikei? Prieš ateidama čia.
 TERESA. Užrašiau tau butą.
 TOMAS. Pinigų man nereikia.
 TERESA. Ateiti čia brangu.
 TOMAS. Žinau.

Pauzė

TERESA. Pasakyk, kaip tai nutiko.
 TOMAS. Atsitiktinumas.
 TERESA. Taip.
 TOMAS. Dingo elektra. Atėjau įjungti saugiklių.

TERESA. Pamatei, kad nebėra pinigų.
 TOMAS. Taip.
 TERESA. Galėjo būti vagis.
 TOMAS. Tu buvai rami. Tu išties atrodei laiminga. Dėl to man skaudėjo labiausiai.

Pauzė

TERESA. Reikėjo išvažiuoti nieko nesakius.
 TOMAS. Nebesvarbu.
 TERESA. Nenorėjau, kad nerimautum.
 TOMAS. Mūsų čia niekas nelaiko. *(Pauzė)* Teresa, aš pažįstu žmogaus kančią. Aš irgi žmogus. *(Pauzė)* Teresa...
 TERESA. Džiaugiuosi, kad tu čia.
 TOMAS. Aš tave myliu.
 TERESA. Tu mane radai.
 TOMAS. Aš tavęs laukiau.
 TERESA. Taip.
 TOMAS. Mes kartu. Po visko pagaliau mes kartu.
 TERESA. To ir bijojau.
 TOMAS. Būti kartu?
 TERESA. Kad nežinosi ir ieškosi manęs amžinai.
 TOMAS. Aš tave myliu.
 TERESA. Aš tave irgi.
 TOMAS. Negalėjau patikėti, kad tu čia.
 TERESA. Aš čia. *(Pauzė)* Nebenoriu būti viena.
 TOMAS. Nesi.
 TERESA. Kalbėti. Girdėti savo balsą. *(Pauzė)* Žinau, kad man jau laikas.
 TOMAS. Nežinai.
 TERESA. Ratas apsisuko.
 TOMAS. Ar aš kaltas?
 TERESA. Kodėl turi būti kaltas?
 TOMAS. Visada yra kaltasis.
 TERESA. Gyvenimas nepasikeitė.
 TOMAS. Ar tikrai?
 TERESA. Kai grįždavai iš darbo, tavo plaukuose užuosdavau kitų moterų tarpkojus.

Pauzė

TOMAS. Tai dėl to, kad buvau neištikimas?

TERESA. Tu pasikeitei.

TOMAS. Abu pasikeitėm.,,

TERESA. Fantazavau, kad ateis diena, kai mane mylėsi.

TOMAS. Aš visada tave mylėjau.

TERESA. Ir ta diena atėjo. Grįžai namo ir tavo plaukuose užuodžiau prakaitą. Darbo dienos prakaitą. Ir aš turėjau būti laiminga.

Pauzė

TOMAS. Ateikime čia kitą kartą. Pinigai ne problema. Ši erdvė. Šitas kambarys. Teresa, tu negali čia būti blaivi.

TERESA. Aš čia jau ne pirmą kartą.

Trečia scena

TOMAS. Nesuprantu.

TERESA. Jau esu čia buvusi.

Pauzė

TOMAS. Kada?

TERESA. Prieš metus.

Pauzė

TOMAS. Kiek kartų?

TERESA. Vieną.

Pauzė

TOMAS. Kodėl?

TERESA. Kai mirė motina.

TOMAS. Tau buvo liūdna.

TERESA. Pajutau laisvę.

TOMAS. Tau reikėjo vienatvės.

TERESA. Ją ir gavau.

Pauzė

TOMAS. Kodėl tu išėjai? Tą kartą.

TERESA. Jau tada žinojau.

TOMAS. Bet išėjai.

TERESA. Atėjo kažkoks vyras. Jis turėjo suleisti vaistus. Tada pradėjau galvoti apie tave. Tikrai bijojau, kad manęs ieškosi amžinai.

TOMAS. Ar tu būtum vėl išėjus? Jeigu šiandien nebūčiau atėjęs?
(*Pauzė*) Teresa?

Pauzė

TERESA. Nežinau, kas būtų buvę... Čia man lengviau. Čia viską iš tavęs atima. Čia iš visų pasaulių lieka tik šis...

Pauzė

TOMAS. Galėjau neateiti.

TERESA. Tai nebūtų nieko pakeitę.

TOMAS. Būtum gyvenus toliau.

TERESA. Ar tai gyvenimas?

TOMAS. Kiekvieną rytą prabust greta. Rėkt besimylint.

TERESA. Visada buvau tau atvira.

TOMAS. Viską daryt su kančia. Nieko nežinot.

TERESA. Nemeluoju, Tomai.

TOMAS. Ne tavo vienos gyvenimas kančia. *(Pauzė)* Kai ėjau pas kitas moteris, bijojau žiūrėti į jų veidus. Bijojau, kad jos man primins tave. Bet kas jos? Visi be išimties miršta. Žinau, kad jeigu išeisi, viskas man primins tave.

Pauzė

TERESA. Tu būtum manęs ieškojęs?

TOMAS. Taip.

TERESA. Kaip? Su malūnsparniu?

TOMAS. Nežinau.

TERESA. Kur manai, aš būčiau?

TOMAS. Miške.

TERESA. Bet aš niekad neinu į mišką.

TOMAS. Dėl to ir pasiklystum.

Pauzė

TERESA. Aš nudžiovčiau skalbinius. Jei dėl to nerimauji.

TOMAS. Nerimauju ne dėl to, Teresa.

Pauzė

TERESA. Suleisi man vaistus?

TOMAS. Nežinau.

TERESA. Neprivalai.

Pauzė

TOMAS. Meilė ir mirtis yra tas pats.

TERESA. Nes atiduodi save.

TOMAS. Nes neįvardijama. (*Pauzė*) Pavargau.

TERESA. Aš irgi.

Pauzė

TOMAS. Suprantu tave.

TERESA. Net aš savęs nesuprantu.

TOMAS. Tam esu aš. (*Pauzė*) Suleisiu tau vaistus.

TERESA. Nereikia.

TOMAS. Kodėl?

TERESA. Nebenoriu.

TOMAS. Tikrai?

TERESA. Išties tik norėjau tave pamatyti.

TOMAS. Aš čia.

TERESA. Pažiūrėti į akis.

TOMAS. Mes žiūrim.

TERESA. Tau neleis čia likti.

TOMAS. Leis.

TERESA. Neleis.

TOMAS. Aš sumokėjau.

TERESA. Jiems?

TOMAS. Kad mane įleistų.

TERESA. Nesuprantu.

TOMAS. Pasirašiau tą pačią sutartį, kaip ir tu.

TERESA. Bet tu gali išeiti. (*Pauzė*) Tomai.

Pauzė

TOMAS. Teresa, man atrodo, pagaliau tave suprantu. (*Pauzė*)

Aš suleisiu tau vaistus.

TERESA. Kodėl tai sakai?

TOMAS. Čia išties ramu.

TERESA. Tomai, tu čia neliksi?..

Pauzė

TOMAS. Matai venas? Kaip jos prasiplečia.

TERESA. Bandai mane atkalbėti.

TOMAS. Tik tu pati gali save atkalbėti.

Pauzė

TERESA. Gal čia tikrai sapnas? Kartais sapnuoju, kad vaikštau aplink baseiną. Ne aš viena – visa moterų virtinė. Mes nuogos. O tu stovi viršuje ir į mus šaudai.

TOMAS. Tai reiškia, kad noriu tave nužudyti?

TERESA. Nežinau.

TOMAS. Aš nenoriu tavęs nužudyti.

TERESA. Sapnas baigiasi, kai nušauni paskutinę. Paskutinė visada būnu aš. Ir tada prabundu, įsikibus į tavo ranką.

Pauzė

TOMAS. Čia ne sapnas, Teresa. Mes pagaliau prabudom.

Pauzė

TERESA. Ką tu norėjai pasakyti?

TOMAS. Kada?

TERESA. Kai čia atėjai.

TOMAS. Nenorėjau pasakyti nieko. Išvis nenorėjau tavęs čia sutikti.

TERESA. Ir tada būtų grįžęs namo?

TOMAS. Taip.

TERESA. Lieki dėl manęs?

TOMAS. Taip.

Pauzė

TERESA. Ką norėtum išgirsti?

TOMAS. Nieko.

TERESA. Aukojiesi dėl manęs.

TOMAS. Esu čia ne dėl tavęs.

TERESA. Tai netiesa.

TOMAS. Bet nebūčiau išėjęs.

TERESA. Nebūtum?

TOMAS. Dabar suprantu, kad nebūčiau. Jei nebūtum atėjus, vis tiek būčiau likęs. *(Pauzė)* Abu žinome, kad nėra priežasčių, bet vis tiek norime teisintis.

Pauzė

TERESA. Ir šiandien kamuoliniai debesis.

TOMAS. Matei?

TERESA. Rodos.

TOMAS. Norėčiau mokėti tapyti. Gyvenčiau prie jūros ir tapyčiau dangų virš jos.

TERESA. Kodėl ne pačią jūrą?

TOMAS. Jūra visada ta pati. Tik banguoja. Bet joje nieko naujo.

TERESA. Gal dėl to ją palieka žuvėdros? *(Pauzė)* Duok man savo delną.

Pauzė

TOMAS. Čia tikrai ramu.

Pauzė

Jų šešėliai nei lengvi, nei sunkūs

*Kadrai iš MMLAB spektaklio pagal O. Razumo pjesę „Punktas“
(rež. I. Tamoševičiūtė). Nuotraukų autorius Gustas Binkevičius*

Algita Gudeliauskienė-Strazdė

Dolce far niente arba balta vėliava

po raganių arkom
baltos skepetos džiūsta
supuosi vytelių krėsle
o kojos sumerktos balėjoj

improvizuotas *dolce far niente*

Prasta žmona

taip ir neišmokau vakuoti
nesurinkau giminės receptų
savo nesukūriau
nė vieno „aš tai dar vyšnių lapų įdedu“

Būk graži iš tikrųjų

ar daug tuščių kiautų
vaikščiojančių mano pasaulio gatvėm?

ką matai, sutikęs kitą?
ar mes tik kūnai vienas kito akyse?
ar mes vis dar vienas kitam tik kūnai?

išmokau tylėti
tylą paversti raidėmis
užmerkti akis
ir žvilgsnį kreipti vidun
išmokau
kiek daug išmokau
ir vis nespėju sutilpti
į kintančius
„būk graži iš tikrųjų“ standartus

 berniukai
 gyvenę pasakų pilyse
 apkaišyti puriom pagalvėm
 mamų nuglostytais plaukais
 lakstę tarp garažų
 mosuodami mediniais šautuvais
 klimpę tepalu smirdančioj tešloj
 kilnoję mums sijonus
 „su pavasariu!“

jie krenta

berniukai iš pasakų pilių
 krenta dar nespėjus lapkričiui ateiti

pjūtis rugpjūčio

Sielų ganytojai

vedlių mesijų mokytojų
 išmintim pasiramstę
 nemokšišškai žirgluojam per gyvenimą
 nuo jų įžvalgų
 mūsų sielos paklydo
 kaip svetimos avys

tai visgi tu teišus

aš
mylėt
nemoku

sušokau iki nieko tango batelius
batuotas katinas
laižosi leteną
ūsus
patenkintas
o aš paniurus
nes visgi tu teišus
mano laimei

reikia tango
batų

ežero akys užšalo
pačiūžų peiliais
drožiu paviršių
čia toks madingas menas
tavo vardą išraižyt ežere

man rodos kapsintys lašai
nepratašys akmens
bevaisis jų kapojimas grasina
tylą manyje įskelti

o aš tyliu
tyliu

kas dar ateis mane pamokyt
prasmės
kaip peiliais ribas brėžti

nemato su akidangčiais –
tušti narvai
o paukščių ten juk niekada nebuvo
tik trupiniai

bet aš tyliu
tyliu
teisuolių nieks nemėgsta
nors ne iš jų esu
tikiuosi
ir pamėgtai man nesinori būt
aš tik norėjau kiek romantizuot gyvenimą
netapti cinike
greta kitų nepratašytų akmenų

albufeira

nesimiega
daug naktų
vėsių šilkų
kokone susisupus
išlaukiu paryčio
tada bėgte
kartu su saule
vandenyno link
o pakeliui
rytinis *hello*
iš portugališkos
papūgos
snapo
ji moka ir daugiau
vis pakalbam
kai pasirodo
laukinio
narvo
grotose
viso
mokės sakyt
ir atsisveikins
man išvykstan

Greta Dvareckaitė

Ofelija

Žiūriu į baltai apsirengusią naują slaugytoją. Sandra. Vyresnioji ją taip pristatė. Sandra man šypstelė ir nosisukdama už ausies užsikiša plaukų sruogą. Stebiu, kaip ji prisėda prie stalo, ant kurio padėtas paskyrimų lapas. Atrodo, esu ją kažkur matęs, bet kartu jos veido bruožai nepažįstami. Stoviniuodamas kabinete ir čiupinėdamas prie atlapo prisegtą įlaminuotą darbo pažymėjimą, toliau į ją žiūriu. Ne itin graži. Stambi lenkta nosis, ant skruostų – apvalūs randeliai nuo buvusių spuogų. Plaukus irgi jau galėjo išsitrinkti. Niekaip nesuprantu, kur ji man matyta.

Tą naktinį budėjimą atveža dar vieną, vemiantį krauju. Paliepiu Sandrai išplauti jam skrandį ir, kad jau šiandien ne per daugiausia darbo, pasilieku palatoje laukti rezultatų. Ji ateina su kita slaugytoja. Rodos, kiek nerimauja, lyg tai būtų pirmas kartas, bet storas plastikinis zondas vikriai randa kelią į girtuoklėlio stemplę. Kai po visko vyriokas vėl atgauna galimybę šnekėti, nelietuviškais žodžiais iškeikia abi procedūroje dalyvavusias moteris. Sandra nieko nesako, tik kilsteli dešinę antakį ir pažiūri į žmogų žvilgsniu, kurį aš atpažįstu. Ofelija. Ofelija žiūrėdavo lygiai taip.

Su Sandra dirbame jau savaitę. Vis labiau esu tikras, jog neklystu. Dabar pastebiu ir daugiau smulkmenų. Jos šukuosena, kalbos tonas, net juokas. Viskas pernelyg panašu į Ofelijos. Nepanašus tik veidas. Ir amžius. Ofelija turėtų būti mano metų, o ta, kuri prisistato Sandra, atrodo dvidešimt kelerių. Vieną popietę – aš juk malonus bendradarbis – imu ją klausinėti. Iš kur kilusi, kas tėvai, kur mokėsi. Niekas neatitinka. Paklausiu tiesiai – ar ji nepažinojo Ofelijos. Papurto galvą. Bet aš jau netikiu.

Dirbame dvi savaites. Žinau, kad ji meluoja. Nesuprantu, kaip taip gali būti, bet esu įsitikinęs, kad Sandra yra Ofelija. Nesakau to garsiai, tačiau man atrodo, kad ji supranta, jog aš suprantu. Juk ištis – kelios plastinės operacijos iš gražios keturiasdešimtmetės tikrai gali padaryti prasčiau atrodančią dvidešimtmetę. Kiek stambesnę ir, keista, žemesnę, bet tai irgi galima paaiškinti. Tačiau ką ji čia veikia? Ir kodėl dirba slaugytoja? Ofelija buvo kolegė chirurgė. Tol, kol jos neatleido. Žinau, kad dėl to ji kaltino mane, tik neprisiimčiau visos atsakomybės.

Viskas darosi aišku. Sandra, tiksliau Ofelija, nori su manimi susidoroti. Kaip kitaip paaiškinti tai, kas vyksta? Mano palatos

pacientės po Sandros naktinės pamainos su manimi bendrauja akivaizdžiai atžariau. Lyg kas nors būtų joms prikalbėjęs apie mane blogų dalykų. Vyras iš dvidešimt septintos skundžiasi, kad visą naktį skaudėjo operacinį pjūvį, nes aš užmiršęs paskirti vaistus, o be mano įrašo slaugytojos nenorėjusios leisti. Aš atsinešu paskyrimus, norėdamas jam įrodyti, kad viskas įrašyta, bet kai atverčiu lapą, paskyrimai tušti. Tik aš puikiai prisimenu, kaip vakar rašiau. Prikišu popierių arčiau veido, prieinu prie lango, kur daugiau šviesos. Nė žymės. Žvilgteliu į dokumentinę dalį. Vardas ir pavardė užrašyti ne mano ranka. Rašysena Ofelijos. Pyktis užlieja akis ir krūtinę. Tai ji perrašė paskyrimus! Įdėjo naują lapą, o tą, kurį rašiau aš, sunaikino. To jau per daug. Pareikalauju slaugytojų, kad tučtuojau duotų man jos mobiliojo telefono numerį ir skambinu. Ji atsiliepia mieguistu balsu. O tada išsigąsta, kad skambinu. Nejau tikėjosi, kad nesuprasiu? Sakau, kad viską žinau ir neleisiu jai taip elgtis. Jei tai pasikartos, ir vėl su ja susidorosiu.

Ofelija su manim nebedirba. Vyresnioji buvo pasikvietusi mane pasiaiškinti. Piktinosi, kad pravirkdžiau gerą naują slaugytoją, kaltindamas ją nebūtais dalykais. Nesiaiškinau. Tai tarp mūsų su Ofelija. Dabar ir per budėjimus nebesusitinkame. Vis dėlto toliau jaučiu, kaip ji man kenkia. Atsargiai, po truputį, taip, kad aš

neturėčiau kaip įrodyti. Tai nugirstu naują gandą, susijusį su manimi, tai pastebiu, kad kuris nors kolega ima manęs šalintis. Kai kartu eiti pietų atsisako net Algimantas, nebeištveriu ir klausi, ko ji apie mane prikalbėjo. Jis ginasi. Sakosi su Sandra apskritai nebendravęs. Netikiu. Tada atvyksta mano daugkartinis pacientas. Turiu laisvą vienvietę palatą, bet jį paguldo pas kitą. Vyresnioji ginasi, kad žmogus pats norėjęs pas kitą gydytoją.

Su Sandra vėl susitinkame Naujųjų išvakarėse. Algimantas netikėtai susirgo ir manęs paprašė jį pakeisti. Neturėjau planų, todėl sutikau. Kodėl gi nepaminėti Naujųjų Metų darbe? Mano nuotaika netgi visai pakili, kol atėjęs į skyrių nepamatau jos. Ofelija taip pat nenudžiunga, mane išvydusi. Stengiuosi su ja nesusidurti. Tikiuosi, kad bus daugiau darbo operacinėje ir priėmimo, o ne skyriuje.

Mano norai pildosi ir iš priėmimo į chirurgijos skyrių pareinu tik tada, kai iki metų pabaigos lieka vos kelios minutės. Čia tylu. Atrodo, visiems nuspjauti ta šventė. Bet vos tik taip pagalvoju, pradeda kaukti dvidešimt septintos palatos iškviatimo mygtukas. Iš koridoriaus galo matau, kaip greitai žingsniu į palatą skuba Ofelija. Kaip pranyksta už durų. Einu arčiau. Praeina kelios sekundės, bet signalas vis dar

kaukia. Ofelija iššoka į koridorių.

– Gaivinimas! – surinka. Prasiveria budinčių slaugytojų kabineto durys, aš taip pat įeinu į palatą. Ji jau spaudo vyro krūtinę. Liepiu pasitraukti ir perimu gaivinimą. Sukomanduoju įpuolusiai slaugytojai atsinešti monitorių, Ofelijai – leisti adrenaliną. Nesuprantu, kas nutiko. Mirštantysis – mano pacientas, bet jis buvo planinis, sveikas, jaunas. Dvidešimt minučių. Gaivinimą jau perėmęs reanimatologas, jis dar vykdo algoritmą, bet vis žvalgosi į laikrodį. Dar po trijų minučių ištaria:

– Mirties laikas – nulis valandų, dvidešimt keturios minutės. Tada pažvelgiu į metalinį Ofelijos padėkliuką su ampulių likučiais, pakeliu akis į jos pikdžiugišką veidą. Švysteli mintis, kad praleidau kažką svarbaus. Vėl žiūriu į padėkliuką jos rankose ir tarp adrenalino ampulių pamatau vieną kitokią. Etiketė raudonomis raidėmis. Kalis. Kalė! Puolu prie jos ir sugriebęs kaklą abiem rankom priremiu prie sienos.

– Tu jį nužudei! Kale tu! Tu manęs iš čia neišguisi, girdi. Aš žinau, ką tu darai, Ofelija!

Jos veidas mėlsta, jaučiu, kaip man į pečius kabinasi reanimatologo ir jo slaugytojos pirštai.

Tai, kas įvyksta vėliau, atsimenu kaip per sapną. Apsaugininką, policiją, psichiatrą. Jie įkišo mane į mano ligoninės psichiatrinį skyrių. Gal ir geriau, kad čia pat. Vis tiek kiti būtų išsiaiškinę, kas man nutiko. O čia jie mane pažinojo. Ir Ofeliją pažinojo. Galėjo apie ją su manimi pasikalbėti. Pabandyti įtikinti savo įvykių versija. Kad Sandra iš tiesų tebuvo Sandra.

Pamažu tai supratau ir aš. Ofelijos nebėra. Ji – mano praeitis. Ji nesiekia keršto, nesidarė plastinių operacijų ir nesidarbino slaugytoja vien tam, kad man pakenktų. Ofelija čia nebedirba jau daugiau kaip metus. Mudu jau seniai nebepalaikom santykių. Po to, kai aš, gerai pažįstamo psichiatro žodžiais, priverčiau ją išeiti iš darbo, taip sakant, „mobinau“. Netiesa. Tai ji mane „mobino“. Kai sužinojo, kad aš su ja nerimtai. O aš tik pasistengiau ją išguiti iš darbo. Juk jai pačiai turėjo būti geriau dirbti kur nors kitur, be manęs. Norėjau, kaip geriau. Išeidama ji mane prakeikė. Vėliau sužinojau, kad iškeliaavo į kažkokią medicininę misiją užsienyje. Visada buvo nenormaliai idealistiška.

Praėjo metai, ir Naujuosius sutinku jau kitoje ligoninėje, kitame, mažesniame, provincijos chirurgijos skyriuje. Tikiuosi, kad jie nežino apie tai, kas nutiko. Tiesa mačiau, kaip keliese, man praėjus, šnabždėjosi, taigi turiu įtarimų, kad galbūt... Bet ne, aš tiesiog linkęs į

paranoją. Taip psichiatrai nesakė, taip manau pats. Vis dar neturiu nieko geresnio už darbą ir nesugalvojau nieko geresnio, kaip ir šiuos metus sutikti ligoninėje. Bent jau atlyginimas bus geresnis. Naujųjų išvakarėse darbo nėra, skyrius pustūstis. Prieš dvyliktą išeinu parūkyti į balkoną gydytojų kabinete. Šiame miesteliūkštyje net fejerverkų beveik nešauda. Dabar jaučiuosi toks vienišas.

O tada kažkas su cigarete rankoje palinksta šalia manęs.

– Tai su Naujais, – ištaria, ir man pasirodo, kad jos balsas labai girdėtas.

Ramūnas Vaicekauskas

Youunsentamessage

galima užgaudyti įdomų ritmą
su atšauktom žinutėm tokios pauzės!
kaip eilėraštis

*This message was removed because it doesn't follow our
Community Standards*

*This message was removed because it doesn't follow our
Community Standards*

*This message was removed because it doesn't follow our
Community Standards*

susirašinėti neatplėšiamais vokais
pilnais žodžių kurie liks
atsiūsti

Kauno reperiai neskatina gerų vertybių

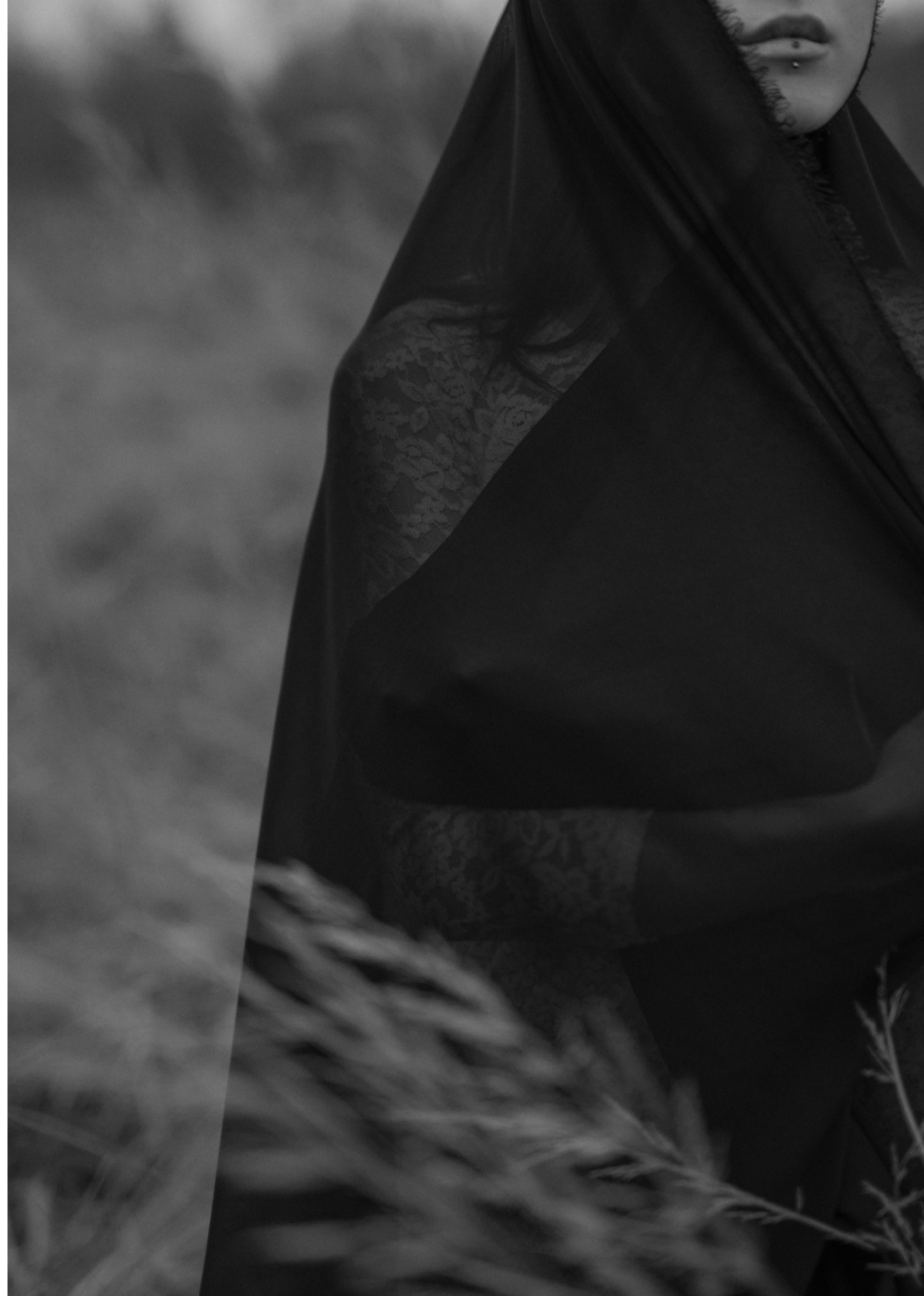
tas visiškai ribų nebuvimas kai kažkas prasideda atskrenda
paukštis su auksine garbana nutupia ant palto skverno tarsi ant
lizdo krašto kuriame laukiau dešimt metų dar ir dar vis rašydamas
ispaniškas serenadas pajūryje kai leidžiasi saulė vis be galo ir
šešėliai ilgėja ir taip primena tą mėnulio šokį su savo pavidalu
labai primena

Paskolinsiu lagaminą su ratukais nes nepaneši

Ojoj, iškelta kartelė pramuša keturių metrų aukščio lubas
Gal ne debesis bet bent jau chemtreilų nubrėžtas ribas
Virš plokščios žemės
Kur gyvena mažieji laisvūnai
Bet net ir didelis laisvūnas neapeis sistemos
Neapeis sienos iš kitos pusės
(Jei žemė tai plokščia)

Bet kas čia žino

Nepabandęs
Galima mūryti sieną
Ir rašyti ant jos *graffiti* poeziją
Naktį
Vienam
Net ir dieną vienam
Nes siena aukšta ir kas ten ją perlips
Tikrai ne mažieji laisvūnai iš plokščios žemės
Palaikę tą sieną ledyno luitu gale vandenyno
Palaikę įrodymu žemės plokštumo
Ir visi patikėjo
Ir tai tapo tiesa
Ir praėjo daug metų
Ir viskas pasikeitė
Ir liko tik *graffiti* eilėraščiai kitoj sienos pusėj
Iki pusės užpustyti. Be
pėdsakų

Jeigu iš viso galima žmogaus vertę nustatinėt

Tavo gildijoj tavęs niekas negirdi

Tavo gildijoj tavęs niekas negirdi

Tavo gildijoj tavęs niekas negelbėja

Tavo gildija. Tik nostalgija.

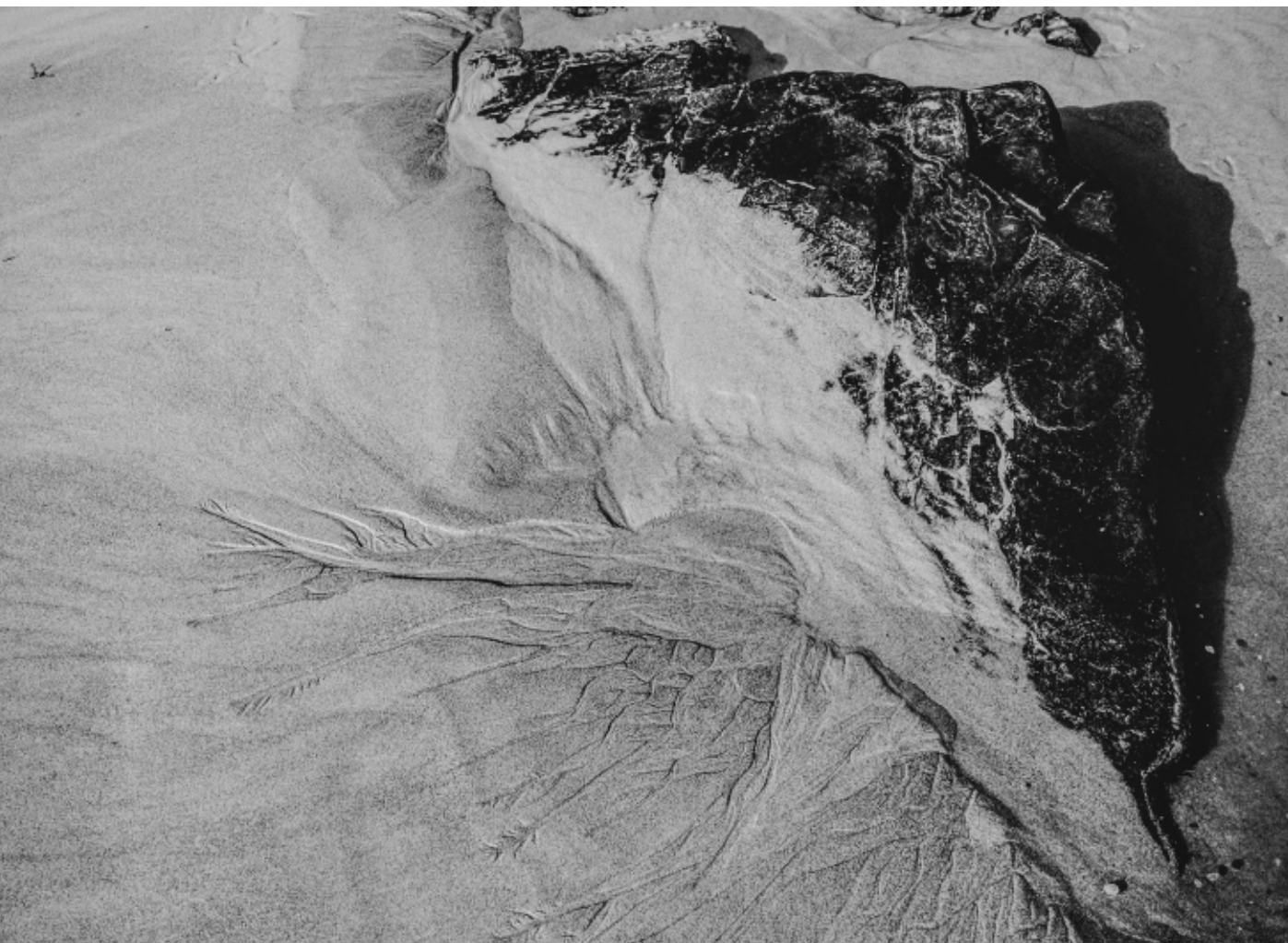
Man gildija apie žodį *gilded*

Pauksuota

Nenori niekas nei mano aukso, nei sidabro

Na bet kvepalų tai nori

Gal nėra taip blogai

Netoli Kauno yra prūdas su širdelės formos sala

Nėra čia nei manęs nei Tavęs

Skamba baimingai

Bet ta baimė tik iš ego

Kuris bijo mirties

Kurios net nėra!

Paradox

Orthodox

Jazz

O gal tai tiesiog malonė be priežasties

Mes irgi galim maloniai šviesti be priežasties!

Kaip saulė!

ar mėnulis

ar kokio stalinio lempa

arba prūžikas

Stalinio lempa tai turi priežastį

Nes ją įjungė

Saulė irgi turi priežastį

turbūt nesidalinsiu tuo eilėraščiu

tele-patiniam portale

kuris vadinamas dar mūsų širdim

viena širdim

!!

ir ei – kiek jai ten laikyti(s)

pasidalinimas

su draugais

ar pasidalinimas

dalimis

ribomis ir kryptimis

nematomam pasaulyje

ar įmanoma slapstytis?

<

atsimerkiu vonioje

ar jau seniai užgeso žvakės?

išmirkusi oda

prieblandoje virtusi žvynais.

jaučiuosi kaip žuvis, nebe žmogus,

matyt, grįžtu į ištakas

arba odė deivei Frustracijai

aš jaučiuosi kaip stygos į skirtingas puses įsitempęs stipinas kaip
man apsispręst atsisakyti nors vieno tai atsisakyt savęs o aš užvis
labiau tenorėjau su visais kartu gyventi

<

aš jaučiuosi kaip paukštis į skirtingas puses kur paslėptas mano
kompasas kaip man surast aš jaučiuosi kaip inkilas iškritusiu
dugnu man šalta kojoms kai einu ledu aš jaučiuosi kaip ežeras
užšalęs vasarą mano laikas nesutampa su išoriniu gyvenimu mano
atsakymas nerandamas jaučiuosi kaip randas nuolat kraujuojantis
belaikėjų substancijoj mano gyvenimas nesibaigianti akcija kaina
krenta kyla infliacija mano pasaulis tarsi pripūstas balionas aš
penkiom kalbom mąstau ir man atrodo gan įdomiai viskas sukasi
vaizdai psichodelika nesibaigia turbūt mano lemtis būtų rasti savo
išeitį turbūt atradus savo išeitį tapčiau išbaigtu bet kol kas vis dar
jaučiuosi sakinio vidurio kableliu

trūkstant įkvėpimo pradedu kvėpuoti

Lekia kosmosu liepsnojanči kometa

Su Čiurlionio meilės laiškais

Ir jie sudegs.

Ir viskas baigsis.

Todėl rašau tau šią žinutę kaip žvakelę

Kosminės ramybės burbule

Išliekančia šviesa:

Aplinkui viskas keičiasi.

Net žvakės

Ačiū

Kai jau nebeveikiu to, kas nebūtina

Kai jau nebeverkiu ir nebesijuokiu

Perėjau marias

Dabar kasryt keliuosi su tyla

Ir praktikuoju praktikas

Pjaustau morkas ir rūšiuoju atliekas

Skalbiuosi marškinius su ūkiniu muilu

Jau trečią bliūdą išpilu vandens

Ir taip po truputį skaidrėja

<

Mano būtis

Publikacijos nuotraukų autorė Justė Gadliauskaitė

Nauja rankena

(rubrika, skirta jaunimo kultūrai ir visoms jos atmainoms)

Dilema

Dilemos pasaulis: tarp juslinio slam'o ir rėkiančių stygų

Kaip apibūdintum save ir savo kūrybą žmonėms, kurie tavęs dar nežino?

Esu Emilija Dilnikaitė, 25 metų, gimusi ir augusi Vilniuje. Baigiau Vilniaus Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą, o po jos išvykau į Londoną Vestminsterio universitete studijuoti mados vadybos. Galiausiai grįžusi namo, nusprendžiau savo jėgas išbandyti Vilniaus Dailės akademijoje, studijavau mados dizainą. Lietuvoje vis savęs ieškojau: išbandžiau rūbų siuvimą ir dizainą, tapybą, įvairias meno formas, kol galiausiai likimas mane atvedė į muzikos kelią.

Mano sceninis vardas Dilema susideda iš mano vardo ir pavardės santrumpų. Jis atspindi mano neapibrėžtumą: esu kaip galvosūkis, paradigma – iki galo neatrasta dėlionė, kuri kiekvieną dieną įgyja vis naują detalę ir vis labiau ryškėja, vis labiau tobulėja. Savo kūrybą pozicionuoju kaip Yin ir Yang principo dualizmą. Labai mėgstu savo kūryboje gretinti du visiškai nesutampančius dalykus. Šiuo atveju gretinu slemo poeziją ir roko muziką, taip pat savo moterišką balsą su trankiais skambesiais. Pati mano kūryba yra kelionė, į kurią aš kviečiu kiekvieną – pamatyti, kaip pamažu vis labiau tampu savimi, vis labiau atsiskleidžiu ir esu pasinėrusi į kelią, kuris veda autentiškumo ir pilnatvės link. Kviečiu žmones prisidėti prie šio fenomeno: iš neapibrėžtumo į apibrėžtumą.

Kada pirmą kartą suvokei, kad tavo balso žmonėms gali būti įdomu klausytis?

Suvokimas, kad turiu ką pasakyti, atėjo, kai buvau dvidešimt trejų. Tada pradėjau rašyti slemo poeziją ir dalyvauti slemo poezijos konkursuose „Perone“, Vilniuje. Gyvenime pasiekiau tokį tašką, kai viduje buvau prikaupusi labai daug skausmo – reikėjo jį kažkaip išleisti. Rašiau, rašiau, rašiau, o tada pagalvojau sau: „Pala, man čia dar ir rimuojasi!“

Supratau, jog reikia kažką su tuo daryti: jeigu slemo poeziją galiu kurti, turbūt galiu ir dainų tekstus rašyti? Tais pačiais metais žaidžiau savo telefonu, eksperimentuodama įrašinėju savo niūniavimą ir daineles. Tada dar DJ'inau. Vieną dieną kilo mintis pabandyti savo įrašytus vokalus uždėti ant savo vieno DJ gabalo. Ten buvo viskas primityvu, bet man labai patiko. Ir tiesa, kad iki šiol „Spotify“ galima rasti tą mano pirmąjį pasibandymą. Perklausius

dainos, pagalvojau sau: „gerai skamba“. Paskui viskas pamažu susidėliojo į bendrą dėlionę: dabar jau matau platesnį ir didesnį vaizdą to, kas atvedė mane prie viso šito, kame dabar esu. Slemo poezija labai padėjo pradėti ir žengti pirmą žingsnį šioje kelionėje.

Koks tekstas yra labiausiai tu?

Priežastis
 Save pažinti
 Juodą pelėsį
 Sunaikinti
 Priežastis
 Tu esi
 Netylėti
 Jei pirštai basi
 Išvados išvados
 Užkurta ugnis
 Širdyje be perstojo alsuos
 Sąšaukos *sušukos*
 Žiežirbos pasąmonės
 Tos meilės nekaltos

Mane geriausiai atspindi toks trumpas žodžių rinkinys, kadangi gyvenime esu perėjusi per labai daug purvo, mokiausi išplėsti iš savęs tuos visus juodulius, kalkes ir pelėsius.

Kaip manai, ar kūryboje esi labiau rokerė, ar poetė?

Kūryboje esu labiau poetė – kovos poetė, gyvenimo poetė. Tai mano gyvenimo požiūris, nes poezija gali būti esminė žmogaus egzistencijos filosofija ir jos būdas. Apskritai, man mano gyvenimas yra tikra poezija. Dėl to aš mėgstu save vadinti „maroziuke romantike“. Jeigu nebūčiau rokerė, susirasčiau kokį kitą trunkų žanrą. Nesu prisirišusi prie vieno muzikos stiliaus – visiškai ne. Visai norėčiau išbandyti ir kitokių muzikos žanrų, nes labai mėgstu eksperimentuoti. Nestoviu viename amplua.

Kokia buvo didžiausia nesąmonė, kurią padarei, kad būtum pastebėta?

Dalyvavau LNK projekte „Nusirenk“ ir ten, vilkėdama vien apatiniais, lovoje, turėjau romantiškai susipažinti su man atrinkta mergina, o paskui ir su vaikinu. Dėl to mane labai daug žmonių pradėjo atpažinti gatvėje. Ne dėl tų dalykų, dėl kurių aš nenorėčiau būti atpažinta. Tai buvo labai nemalonu, visus metus dėl to jaučiau kaltę ir didžiulę gėdą.

Ar galima būti geru atlikėju ar rašytoju, jei gyvenime nesi išgyvenęs tikro skausmo?

Ne, paviršutiniški išgyvenimai lemia paviršutiniškus tekstus. Jei neįlįsi į savo vidinę gilumą, tai kaip tuomet pasieksi kūrybinę autentišką? Tai tiesiog neįmanoma. Iš muzikos tekstų labai matyti, kiek atlikėjas yra išgyvenęs nuoskaudų ar kiek gyvenimo pamokų jis yra išėjęs. Jeigu nori būti autentišku, sau ištikimu, originaliu ir net gal sėkmingu atlikėju ir rašytoju – turi būti išgyvenęs tikrą skausmą, nes kitaip tai yra užverti vartai.

Jeigu žmogus klausosi mano muzikos ir jam kažkas viduje sukirba arba iškyla kažkokios asociacijos, mintys, mato tam tikrus peizažus, vizualus – mano tikslas pasiektas. Aš savo darbu noriu budinti žmones. Budinti jausti ir nebijoti išjausti.

Kokiomis temomis nerašytum?

Man yra svarbu, kad vaikai galėtų klausytis mano dainų ir tekstų. Ten neturėtų būti keiksmazodžių. Taip pat narkotikai, seksas, nebent tai būtų paslėpta metaforomis.

Man svarbu, kad klausytojai negautų tiesiogiai žalingų žodžių ir minčių: tai būtų net kalbėjimas apie mirtį iš raginimo pusės.

Niekada savo tekstais nesakysiu: „Kaip aš noriu numirti, jūs irgi numirkit, būkime visi depresyvūs!“ Galima dainuoti apie skausmą ir kančią, bet nereikia to propaguoti.

Anksčiau klausydavausi dainų apie narkotikus, savižudybę ir mirtį – nesuprasdama, jog tai veikia mane pasąmoningai. Kol galiausiai, būdama septyniolikos, atsistočiau prie Šilo tilto, pasiruošusi šokti žemyn.

Ar esi parašiusi eilėraštį arba dainą vien tam, kad kažkam įkąstum?

Žinoma! Visų pirma, alfonsams. Jie lyg dėlės, kurios prisisiurbusios naudoja moterimis. Skyriau tekstą vyrams, kurie moteris vadina „patelėmis“. Ypač norėdavau įkasti tiems labai populiariems reperiams, kurie neturi jokios pagarbos moterims. „Prisimink, kas tave pagimdė, ar vyras, ar moteris.“

Taip pat ir asmeniškai esu bandžiusi įkasti: savo buvusiai panelei. Iš neapykantos, iš tuo metu neišdirbtų vidinių traumų ir nuoskaudų dėl neištikimybės. Pamenu, parašiau labai piktą dainą,

tikrai nepagailėjau piktų žodžių.

Ėmė ėmė ir užėmė
Tik imkit mane ir skaitykit
Išganykit
Kaip pasiklydusią avele
Nusmurgusią patelę
Prasiplėšiau pakelį
Viduj prizas:
„Ačiū, kad perki“

Jei galėtum susipykti su bet kuriuo Lietuvos atlikėju viešai ir padaryti didžiulį skandalą, ką rinktumėsi ir kodėl?

Norėčiau susipykti su Alina Orlova, nes mes tada galiausiai padarytume spektaklį, kuriame „nužudytume“ viena kitą ir vietoje kraujo visur lietųsi vynas. Būtų toks kaip ir susipykimas, bet taip pat ir meninė instaliacija.

Kaip įsivaizduoji savo heiterius? Kas jie ir kaip atrodo?

Kalbant su humoru: jie vartoja labai daug narkotikų. Pučia labai daug žolės. Galbūt negerbia savo mamų. Nedaro namų darbų. Nepakankamai dažnai plauna galvą ir neišsivėdina savo kambario, nes dar gyvena pas mamą (juokiasi). Iš tiesų taip sakau, kadangi kai pati buvau tokios stadijos, savęs nekenčiau labiausiai.

Ar pati kada galvojai, kad tavo tekstai yra visiškas šūdas?

Taip, tikrai yra buvę – apie visus savo tekstus esu taip pagalvojusi: ir slemo, ir muzikos tekstus. Kai buvau 14–15 metų, rašiau dienoraštį, o kai po pusės metų perskaičiau savo mintis, man buvo taip gėda, kad jas dėsčiau taip padrikai. Nuo to laiko apskritai nustočiau rašyti dienoraščius. Man labai nemalonu skaityti ar girdėti, ką kalbėjau ar rašiau prieš metus ar dvejus, nes jaučiuosi visiškai pasikeitusi. Tai iš esmės rodo mano progresą, bet kita vertus, susidurti su savo praeities „aš“ yra labai nemalonus jausmas. Todėl man visi praeities tekstai yra jau atgyventi, visiškai „cringe“.

Jei tavo tekstai būtų peizažas, ką mes matytume?

Tai būtų simbolizmo ir ekspresionizmo kratinys, kažkas tarp Čiurlionio, Michelio Basquiat ir René Magritte'o. Daug simbolikos, daug pasikartojančių ciklų, daug pasikartojančių ritmikų, bet kartu daug užslėptų minčių, užslėptų metaforų ir motyvų.

(Emilija užsimerkia) Jūs matytumėte raudoną elnią, einantį ledu. Elnią ant ledinio ežero arba jūros, ir tas vandens šaltinis būtų gražiausios mėlynos spalvos. Išalusio vandens spalvos, šviesiai lediškai mėlynos, maišytos su ryškiai raudona, nes lede atsispindi einantis raudonas elnias su raudonais ragais. Jis laikytų burnoje apelsiną, nes jis mėgsta būti saldžiai rūgštus.

Jeigu būtum uždaryta į bunkerį metams su trimis knygomis, trijų poetų kūryba ir trimis roko dievaičiais, ką pasirinktum?

Knygos: Ričardo Gavelio „Vilniaus džiazas“. Kęstučio Navako „Lorelei: 50 meilės laiškų“. Labai mane įkvėpė. Tuo metu kiekvienas laiškas sinchroniškai sutapo su mano gyvenimu – tai buvo magiška. Bibliją, nes tai yra viena didelė astronominė knyga apie žvaigždynus, apie planetų išsidėstymus. Ją pasiimčiau dėl asmeninių spiritualistinių ir dvasingumo piežasčių.

Poezija: Vytauto Mačernio ir Kęstučio Navako.

Muzika: „Tokio Hotel“, „Type O Negative“, „Mazzy Star“, Hope Sandoval.

Ačiū už pokalbį.

Paklausti Dilemos kūrybos galima: <https://www.youtube.com/@dilemadilemadilema>

Kalbino Emilija Zino

Martynas Pumputis

Muzikos kritikos braškėjimas ir mokyklinis „Abudu“ egzistencializmas

Kad ir kiek būtų kalbama apie literatūros kritikos krizę, muzikos kritikos padėtis gerokai prastesnė. Kaip seminare sakė vienas dėstytojas, Lietuvoje yra pusantro muzikos kritiko – Emilija Visockaitė ir visi likę kartu sudėjus. Praėjo beveik penkeri metai nuo paskutinio „Šuntančio trigrašio“ tinklaraščio įrašo – akivaizdu, kad muzikos kritika nuo šios netekties niekada neatsigaus. Ilgiuosi jų „Neoriginaliausių Lietuvos grupių konkurso“ – prastų grupių prisiveisė tiek, kad konkurencija būtų kaip niekad didelė...

Muzikos ir literatūros kritikus vienija tekstai, todėl didžiausi muzikos apžvalgininkų feilai nutinka kalbant apie dainų žodžius ir kartais jų pačių minčių raiškoje. Pavyzdžiui, apžvelgdamas „Jamos“ albumą tuo pačiu pavadinimu Rokas Braškys rašo: „Jamoje“ aš radau viską, ko man taip trūko, – protesto, kritikos, kovingumo ir, svarbiausia, intelekto sudėlioti žodžius taip, kad ne tik Tupacas, bet ir Vytautas Mačernis spaustų ranką.“¹ Mačernis, žinoma, yra klasikas, bet tikrai ne geriausias rimuotojas ir ritmo virtuozas lietuvių literatūroje, tad kodėl ranką turėtų spausti būtent jis?

Dar labiau akys vartosi skaitant Braškio publikaciją „Nepastebėti, sapniški, intelektualūs: 10 geriausių 2024-ųjų lietuviškų albumų“². Toks sąrašas pretenduoja į rimtą vertinamojo pobūdžio tekstą, turėtų prisidėti prie muzikinio kanono formavimo. Tačiau dažniausiai Braškys erzinančiu stiliumi pilsto iš tuščio į kiaurą apie albumų gerumą nepateikdamas skaitytojui nė vieno argumento. Pasitenkinčiau ir autoriaus išpūdžiais, jei tik šie būtų įtikinami. Štai kaip atsiliepiama apie „Fume“ albumą „Mass“: „Šis elektroninės-neoklasikinės muzikos kūrėjas, rodos, kuria muziką vienu giliu įkvėpimu ir išspinduliuoja savo ramiu, kartais ne monotonišku skambesiu daugiau energijos negu po sceną pusantros valandos straksintys pop atlikėjai. „Mass“ yra tikros muzikinės mišios, kurios jaudina ne prasčiau negu tikslus pamokslas, apgaubia stipriau nei šimtmetis bažnyčios kupolas ir suteikia viltingo tikėjimo Lietuvos muzikine ateitimi.“ Matyt, autoriaus įsitikinimu tai turėtų skambėti kietai, bet iš tiesų skamba kaip grafomano, kontrabanda muzikos apžvalgose gabenančio savo rašliavas, kliedesiai. Tą patį galima pasakyti apie bet kurį albumą ir prisidengti subjektyvumu, visas vertinimas grindžiamas asmeninėmis impresijomis, kurių net nesugebama suprantamai iškomunikuoti. Pirmąją vietą sąrašė užima grupės „Abudu“ albumas „Vietos pasauly!“, apibūdinamas kaip

„[s]kausmingas, atviras bei intelektualus, tačiau tą pat akimirką gyvas ir smagus <...> Sėkmingai rezonuojantys tekstai, citatos iš poeto Vytauto Mačernio kūrybos ir galų gale kiekvieną galinčios paveikti ir kiekvieno gyvenime savo atspindį galinčios atrasti intymios dainos šį albumą pavertė universalų, nepavaldų nei tam tikram laikui, nei grupės gyvavimo etapui.“ Panašu, kad Mačernis Braškiui yra ir intelektualiosios poezijos etalonas. Nepaisant to, tokios pagyros dainų tekstams mane suintrigavo ir paskatino albumą aptarti būtent per juos. Juk „Abudu“ dar 2019-aisiais „Neoriginaliausių Lietuvos grupių konkurse“ užėmė garbingą trečiąją vietą³.

Albumo „Vietos pasauly!“ („Damn Good“, 2024) tekstai gali būti priskirti paaugliškam (mokykliniam?) egzistencializmui. Tai toks pseudoegzistencializmas, apie kurį išgirsti mokykloje ir tave tuo pat metu kamuoja teenage angst. Todėl savo jausmus išlieji nepastebėdamas banalumo ir tiesmukumo, o išgyvenimus laikai unikaliais. Kadangi pats nuo šio žanro pradėjau savo rašinėjimus, jaučiuosi šį tą žinąs. Ir čia negaliu nepacituoti mokyklinio vadovėlio: „Literatūroje egzistencializmas pasireiškė ne formos naujovėmis, o naujomis idėjomis. Tvirtinimo, kad **gyvenimas yra absurdiškas, nes netvarus** [čia ir kitur paryškinimas mano – M. P. past.] <...> Egzistencialistų **kūriniais būdingas niekuo neišsiskiriantis, be didelių ambicijų arba netgi antiherojiškas pagrindinis veikėjas, kuris atsiduria ribinėse situacijose**, kai turi pasirinkti, **kuris išgyvena absurda, skaudžiai patiria susvetimėjimą, vieatvę, mirties baimę**.“⁴ Iš šio aprašymo atėmus ambicijas, originalumą ir talentą lieka pirmieji poetiniai bandymai. 10-ies dainų tekstai puikiai atitinka paaugliškojo egzistencializmo apibūdinimą, ypač paryškintas vietas.

Visų dainų tekstus vienija neigiamos emocijos⁵. Lyriniai subjektai atvirai įvardija savo jausenas: negalėjimas išbūti su savo mintimis („Ištraukit mane iš galvos“ („Nebeliaika vietos“) arba tuštuma galvoje („Tuščia, galvoje tuščia“ („Blogas svečias“), liūdesys ir vienišumas („Lūpų kampučiai natūraliai žemyn / Jie nepakyla, galiu visai bandyt, a-a“ („Jie nežino!!“), negalėjimas jausti („Mano širdis, aš žinau, plaka jinai / Bet jausmo nėra“ („Širdis plaka, jausmo nėra“)). Taip pat minimas gulėjimas dugne („Garuose“), žaizdos ir panašūs su beviltiškumu ir skausmu susiję įvaizdžiai („Kukluma“, „Blogas svečias“, „Viskas tvarkoje“). Tai išgyvenantys subjektai nelabai tiki, kad ateityje kažkas pasitaisys, o pastangos ką nors keisti atrodo beprasmiškos: „Sulūžęs žmogus vėlyvais pusryčiais / Lipina daleles

nežinia kada atlūžusias / Jis žino, kad kažkas gražaus už sienų / Bet jis to nematys, smegenis ardys // Tuomet sulipint bandys“ („Sulūžęs žmogus“) – žmogus tarsi įsisukęs į neigiamų emocijų ratą, iš kurio negali išlįsti. Tad emocijos ir jausmai užima daugiausiai vietos, vyrauja deklaratyvumas. Daugumoje dainų nėra atvirai pasakoma tokia jausmų priežastis, tekstai gan fragmentiški, apsiribojama įvardžiais: „O kaip susigražinti tai“ („Nebeliaika vietos“), „Ir aš kažką prisimenu“ („Jie nežino!!“), „Į formą, kuri jam kažką primins“ („Sulūžęs žmogus“), „Auu, kažką pamiršau“ („Blogas svečias“). Todėl klausytojas nesužino, kaip ir kodėl dainos lyrinis subjektas atsidūrė apdainuojamojoje situacijoje. Smalsesniai klausytojai, perklausiusiam pirmąją albumo dainą „Nebeliaika vietos“, gali kilti daugybė klausimų, pvz., kodėl subjektas vaikšto neramus? Kodėl jo galvoje nėra šviesos? Kas gi tos pastangos, kurioms pasitelkiama biblinio sėjėjo, barstančio ant asfalto, analogija? Deja, į juos nebus atsakyta.

Kitose dainose („Jie nežino!!“, „Blogas svečias“) atsiranda „tu“, abstrakčiai pradedama kalbėti apie kitą žmogų, su juo patirtas akimirkas. Sužinome, kad jis „toli toli“. Tačiau daugmaž ties čia ir užsibaigia klausytojui suteikiamas kontekstas. Potencialas įsigilinti į santykius, apmąstyti ir reflektuoti jų problemas neišnaudojamas.

Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad susikoncentruojant ties emociniu

turiniu ir nutylint lyrinio subjekto nuotaikos priežastis, neatsispiriant į tolimesnius apmąstymus, piktnaudžiaujant neapibrėžtais įvardžiais (kažkas, tai) iš dainų eliminuojamas individualumas. Su tokiais tekstais gali tapatintis visi, net jei jose patiriamas liūdesys kyla dėl skirtingų aplinkybių. Šitokiu būdu parašytos dainos vienu metu yra ir apie kiekvieną, ir apie nė vieną⁶. Kad ir kokias galias emocijas aptartų, kad ir kaip stipriai rezonuotų su klausytojais ir atspindėtų gyvenimiškas situacijas, savo turiniu tekstai lieka plokšti – būtent todėl ir sėkmingi. Dėl šios priežasties negaliu sutikti su Braškio teiginiu, kad albumas yra intelektualus. Itariu, kad intelektualumo įspūdį galėjo sukelti Biblijos intertekstas ir Mačernio citatos, tačiau net dį nevykele, visiškai nepretenduodama į rimtumą, su intertekstais elgiasi įdomiau. Nesutinku ir su mintimi, kad šis albumas nepavaldus grupės gyvavimo etapui – galvą gulda, kad po 20-ies metų šie tekstai nebeatspindės narių išgyvenimų. „Vietos pasauly!!“ yra grynai jauname amžiuje patiriamos egzistencinės krizės rezultatas, emocinis išsiliejimas.

Maloni išimtis – albumą užbaigianti daina „Vietos pasauly!!“ – į jos žodžių rašymą ir plėtotę įdėta daugiau pastangų. Lyrinio subjekto jausenų priežastis šiek tiek originalesnė (tiksliau, vos vos mažiau nuvalkiota) nei nelaimingi santykiai, būseną perteikiama rišliau. Jis jaučiasi pasenęs anksčiau laiko ir kamuojamas mirties baimės.

„Skambinkit rekordų knygom, aš jauniausias senis“ – turbūt geriausia, nors truputį ir juokinga, albumo eilutė. O paskutinės dvi – ambicinga albumo deklaracija: „Aš neieškau vietos pasauly / Aš ieškau savo pasauliui vietos“, kuri, deja, kitomis dainomis neišpildoma, nes klausytojai taip ir nesužino, koks tas lyrinio subjekto pasaulis, kuris kelia apdainuojamas emocijas. Na, jei emocijos ir yra nuosavas pasaulis, tada siūlau nesijaudinti, jam vietos tikrai atsiras.

Taigi, dainų tekstais „Vietos pasauly!!“ yra plačiai auditorijai puikiai tinkantis albumas, kurio centre atsiduria neigiami išgyvenimai, o klausytojai nėra varginami papildomais apmąstymais, priežastimis, gilesne savianalize. Einama tiesiai prie esmės – paaugliško emocijų koncentrato. Todėl nesistebiu, kad Braškys taip stipriai akcentuoja poveikumą ir gebėjimą atspindėti emocijas; kritikas vis dar laikosi mimetinės meno funkcijos. Tokių lietuviškų albumų reikia ir gerai, kad jie egzistuoja, tačiau nemeluokime sau, kad klausomės intelektualios ar kažkuo išskirtinės muzikos. Tai tas pats šimtus kartų girdėtas turinys, tik su nauju įpakavimu.

¹ <https://370.diena.lt/2022/12/14/klausykla-nr-121-albumu-apzvalga/>

² <https://www.15min.lt/kultura/naujiena/muzika/nepastebeti-sapniski-intelektualus-10-geriausiu-2024-uju-lietuvisku-albumu-284-2358178>

³ <https://suntantistrigrasis.wordpress.com/2019/09/04/neoriginaliausiu-liuvos-grupiu-konkursas-2019/>

⁴ Baltos lankos, 12 klasė, I dalis, <https://www.opiq.lt/Kit/Details/37>

⁵ Dainų žodžiai cituojami iš <https://genius.com/albums/Abudu/Vietos-pasauly>, prie dainos pavadinimo nurodomas jos numeris albume.

⁶ Įprastas pop dainų bruožas.

Karina Patašiūtė

Šventos giesmės kūnui

Šokio meditacija apie kūną, ritmą ir sakralumo ilgesį šiuolaikinėje kultūroje

(I) Įėjimas

Prie durų apsauginis prašo parodyti dokumentą, bet mūsų veidai vis tiek netrukus ištirps. Patikrina krepšį – ar neneši nuodėmės?

Viduje.

Naktis – ne tamsa. Naktis – drėgna altoriaus oda.

Įeiname basi, prakaituoti, apsivilkę nudrengtais marškinėliais, kaip nuodėmingų žygeivių spiečius. Akyse – dūmai, šviesose – stroboskopinis apreiškimas. Šioje aplinkoje mes stebime kitus, o jie stebi mus. Čia nėra tylos, tik kylanti ekstazė, užsukta spiralėn. Mes nebe žmonės, mes bevardžiai – tapome ritmu.

Grindys – šaltos kaip marmuras, bet mūsų stambūs, gyvuliški botai išlaiko gyvybę. Klubas – tai katedra be sienų, be varpo, be nuodėmės. Tik širdies plaktukas, sinchronizuotas su žemų dažnių muštru. DJ stovi aukštai – lyg ant altoriaus, bet jo rankose ne evangelija, o kviečiantys rankų mostai: „Ateikite visi, kurie pavargote nuo tylos – ir aš jus prikelsiu per garsus.“

Tai ne muzika. Tai – kūno liturgija.

Mes čia ne todėl, kad norime garsų, – mes čia, nes pasaulis nustojo girdėti tylą; kiekvienas mūsų įėjimas į klubą – tai maištas prieš civilizaciją, kuri pamiršo, ką reiškia jausti ne idėjas, o dūžius.

(II) Ritualas

Kiekvienas žmogus čia – sava auka. Atsisakęs vardo, veido, istorijos. Čia mes nesikalbame, bendraujame ne taip, kaip įprastai įmesti į gatves ar prie vieno bendro stalo, kur nejaukus balso drebulys keičia eilinius plepalus. Kūnai liečiasi ne pažinčiai, o rezonansui. Transas. Viskas, ką norime pasakyti, jau vyksta tarp mūsų klubų, kelių, prakaito liaukų. Malda – ne iš lūpų, o iš klubo sąnarių. Gerai, gal skamba kaip kultas. Sakysit, kad čia jau beprotybės riba. Bet juk kiekvienas mūsų ilgisi vietos, kur nebereikia vaidinti žmogaus. Gal tai – tik haliucinacija. Bet ar ne haliucinacijų dėka žmonės tikėjo, kad kalba su Dievu? Šiame procese nėra nieko nedoro, viskas, kas vyksta – vyksta iš jausmo. *Trance* muzika – tai paskutinė likusi žmogaus kalba, kuri nereikalauja nei tautybės, nei amžiaus, nei šventumo, tik vieno –

kūno, kuris dar neišmokytas tylėti. Kai ritmas užauga virš mūsų, kai visa erdvė tampa garsu, suprantu – štai kas yra dvasia. Ne siela, bet kūnas, kuris girdi.

Mūsų senosios bažnyčios išmirė – jų suolai tušti, jų vynas rūgštus. O čia – kiekvienas gurkšnis vandens virsta Komunija. Kiekvienas spindulys – reinkarnacija. Muzika teka kaip kraujas per visatą, o mes – tik mažytės venos jos išganymo kūne.

Mes nešame nuodėmę kaip auką. Išsitaškymas yra mūsų atgaila.

Taigi, naktiniai klubai

pavirto šventykla,

trance muzika – bažnyčioje girdimomis maldomis,

DJ – kunigu, kuris diriguoja sąmonės taškus.

Jis priekyje, atskirtas nuo prisilietimų, nuo realių garsų. Šokis prieš jį – garbinimas. Ir tik susikaupę veidai, neleidžiantys išspausti lūpų kampučių, kurie peraugtų į šypseną. Nes ekstazė čia – per rimtumą, per atsidavimą, ne per žaismę.

(III) Ikona

Jis neturi akių – tik ausines. Jis nepažįsta mūsų, bet mes jį garbinam.

DJ – tai muzikos šamanas, sukantis plokštelę vietoje būgno, kviečiantis dvasią ne iš dangaus, bet iš žemės gelmių. Jo delnuose

kontrolė, o balsas sklinda per mašinų kvėpavimą. Mes jo nematom. Bet kai žemas tonas smogia krūtinėn, žinom – jis mus stebi. Tas, kuris valdo ritmą, valdo laiką, o laiką valdyti gali tik dievai ir diktatoriai.

„Ir Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų, ir mes regėjome Jo šlovę – šlovę, kaip viengimio iš Tėvo, pilno malonės ir tiesos.“ (Jn 1:14)

Ir žodis tapo ritmu,
ir ritmas tapo kūnu,
ir kūnas išnyko garse.

(IV) Išganymas per geismą

Mes neneigiam kūno. Mes iš jo darom altorių.

Liečiam vienas kitą ne iš meilės – iš būtinybės. Iš alkanumo. Pirštai liečia stuburą kaip rožinio karoliukus. Liežuvis lėtai lenda į ausį – ne kalbėti, bet ištarti vardą, kurio niekas neprisimins. Mes nesimylim – mes susinaikinam vienas kito viduje, kad būtų vietos kažkam daugiau.

Nešvarumas – tai švara, kai pasaulis meluoja.

Geismas – tai malda be kalbos.

(V) Apokaliptinis rytas

Kas bus po to, kai *trance* ritualas liausis ir ateis rytas? Kai vis

atidarysime šventyklos duris ir išeisime į miestą, pilną beglobių ankstyvos kavos ir sumuštinio reikalautojų. Ar bus tylu? Ar mes vėl tapsim individais? Ar išdrįsim pažvelgti vienas kitam į akis?

O paskui stovim eilėje prie rūbinės – kaip po išpažinties, rankose laikydami ne nuodėmes, o savo striukes.

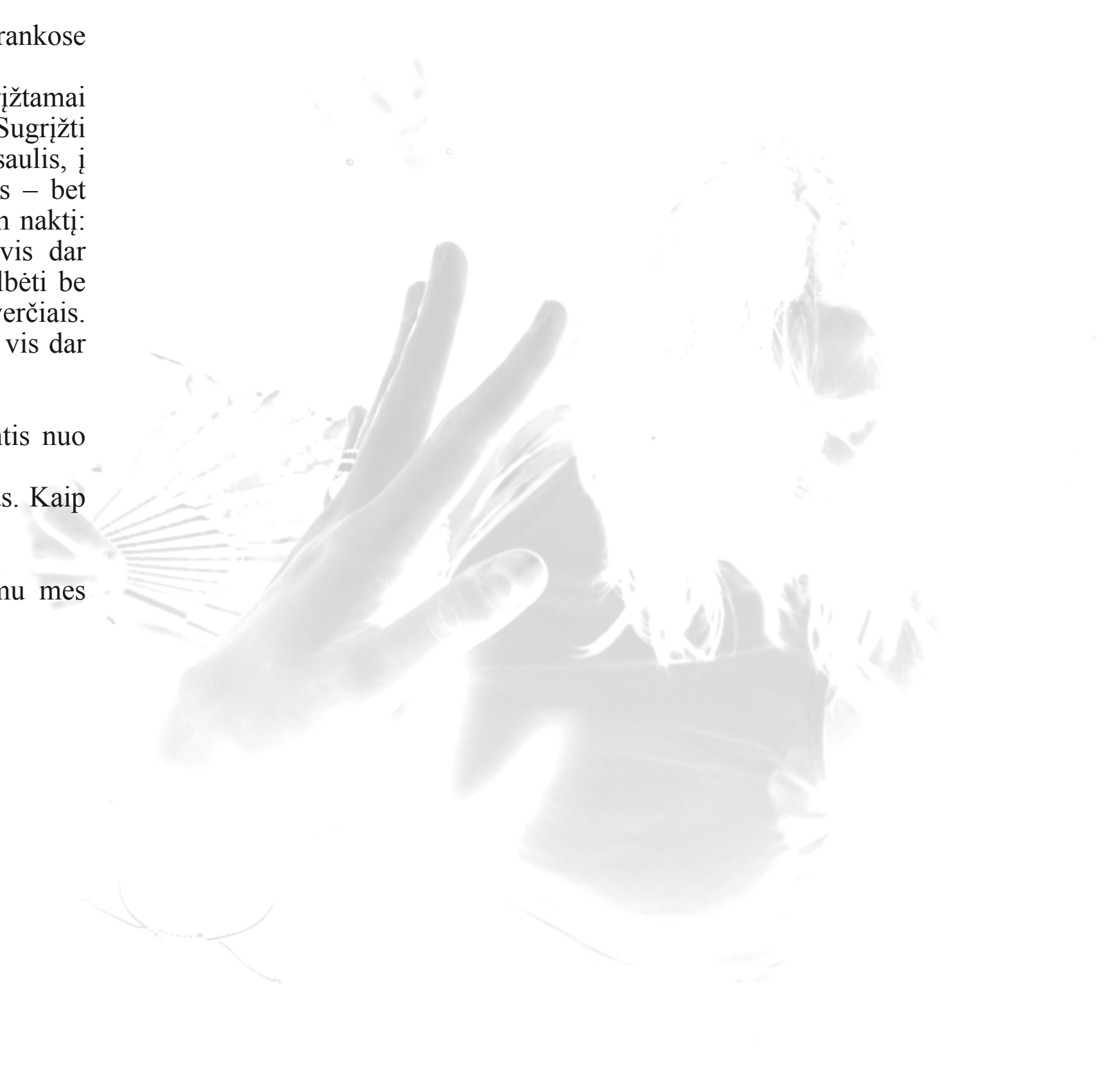
Po visko lieka tik dulkės, spengimas ausyse ir negrįžtamai suardytas laikas. Dalis miesto vis dar miega, bet mes jau kiti. Sugrįžti į realybę – tai kaip iškristi iš rojus. Niekas ten nelaukia. Pasaulis, į kurį grįžtame, reikalauja dėvėti vardus, profesijas, biografijas – bet kiekviena tokia graža yra mažas išsigynimas to, ką išgyvenom naktį: tiesą be kalbos, tikrumą be žodžio, meilę be prasmės. Ir vis dar reikalauja būti kitokias: paklusti rutinai, jausti savo vietą, kalbėti be užuolankų, aukotis dėl kitų, amžinai ir amžinai jaustis nepilnaverčiais. Galbūt mes čia bėgom ne nuo realybės, o nuo pasaulio, kuris vis dar reikalauja, kad būtume atskiri.

Tik tuštuma.

Ir kažkur šaligatvyje – išgertas limonado butelis, švytintis nuo neoninės šviesos.

Paskutinis sakramentas – vienišas, lipnus, nebereikalingas. Kaip ekstazė, palikta be garso.

Ir dienai baigiantis, mes visi renkamės, kokių gyvenimu mes kvėpuosim.

Liepa Vilutytė

Grupės „Kopa“ pradžios istorija: muzika, gimusi iš drąsos ir bendrystės

Muzikos grupės „Kopa“ istorija kupina netikėtų posūkių, spontaniškų sprendimų ir greito muzikos pajautos augimo. Grupės istorija prasidėjo nuo Aurimo – idėjos iniciatoriaus, kuris iš pradžių grojo vienas, bet greitai suprato, kad muzikos kelionėje jam reikalinga komanda. Taip gimė grupė „Kopa“. Pirmaisiais muzikavimo metais sudėtis atrodė šiek tiek kitaip, nei šiandien. Elžbieta smuiką pakeitė bosine gitara, Faustas iš trimitininko tapo būgnininku, o Donatui prisijungus prie grupės Aurimo ištarti žodžiai „sveikas atvykęs, niekas čia nemoka groti“ leido suvokti, jog nebūtina baigti *muzikalę* ir niekada nevėlu mokytis ko nors naujo.

Grupė formavosi organiškai – keitėsi nariai, keitėsi ir skambesys. Pirmosios dainos gimė intuityviai, nepasižymėjo aiškia stilistika, tačiau reiškė tvirtą norą groti ir būti išgirstiems. Repeticijos vykdavo nereguliariai, pavykus rasti laiko tarp studijų, gyvenimo pokyčių ir net darant didesnes pauzes muzikoje. Visgi nepaisant visko, „Kopa“ žengė į priekį – prieš dvejus metus pirmą kartą sudalyvavo „Garažo“ konkurse ir laimėjo trečią vietą. Šiomet, po ilgesnės pertraukos ir vidinių abejonių, grįžo dar stipresni – ir laimėjo pirmą vietą.

Šiuo metu grupė planuoja įrašyti dainas, galvoja apie pirmąjį albumą. Grupės narys Aurimas teigia, jog atrinkti dainas būsianti nemenka dilema. Daug kartų keisis nuomonė, kuriuos kūrinius reikėtų išleisti, nes grupė siekia, kad albumas turėtų savitą atmosferą. „Kopa“ ir jos muzika gimė iš bendrystės, aistros muzikai ir drąsos būti savimi.

Siekdamos būti pastebėtos muzikos scenoje, jaunos grupės aktyviai dalyvauja įvairiuose projektuose. Viena populiariausių vietų Lietuvoje, skirtų scenos naujokams – klubo „Tamsta“ organizuojamas kasmetinis renginys „Garažas“, kviečiantis naujas grupes išbandyti savo jėgas ant scenos. Tokiu būdu naujai susikūrusios grupės plečia klausytojų auditoriją ir atranda savąjį klausytoją. Būtent čia pirmuosius žingsnius žengė dabar gerai žinomi vardai: „ba.“, „Jauti“, „Solo Ansamblis“, „Garbanotas“, „Abudu“ ir daugelis kitų.

Šiomet „Garažo“ konkursą laimėjo grupė, turinti didelį potencialą – „Kopa“. Indie / alternative stiliaus atstovai pradėjo groti beveik neturėdami patirties. Tai – puikus pavyzdys, kad muzikos mokyklos diplomas nėra būtinas kuriant muziką. Noras, užsidegimas ir kūrybinė aistra gali nuvesti toliau nei bet kokios formalios muzikos

žinios.

Šiuo metu „Kopos“ muzikos dar nėra galimybės išgirsti „Spotify“ ar kitose klausymo platformose, tačiau jų gyvų pasirodymų „Garaže“ įrašai yra pasiekiami „YouTube“. Dalyvaudama šiame projekte grupė pristatė penkias savo kūrybos dainas. 2023-ųjų „Garaže“ jie pasirodė su dainomis „Šypsena“ ir „Rodyklės“, o šiais metais „Kopa“ atliko tris dainas: „Vanduo“, „Drugelis“ ir „Mėlynumas“.

Daina „Šypsena“ išsiskyrė netikėta ir įtraukiančia pradžia. Ji prasidėjo plojimų ritmu, kuris jau pirmosiomis dainos sekundėmis suintrigavo publiką. Ritmui įsibėgėjus ir nuskambėjus pirmiesiems akordams susidarė žaisminga, šviesi atmosfera, idealiai atliepusi vėliau skambėjusius žodžius: „pažaiskim gaudynių“, „maldauju, žaisk su manim“. Instrumentuotė buvo subtiliai išdirbta – pianinas čia atliko svarbų vaidmenį, suteikdamas kūriniai švelnios improvizacijos atspalvių, o būgnai ir bosinė gitara užtikrino tvirtą dainos pagrindą. Trimitas praturtino melodiją, suteikdamas kompozicijai gyvumo. Tokia daina sukelia daug šiltų emocijų, todėl mano laimės receptas – „Šypsenos“ klausytis atšilus orams, gerą vasaros arba pavasario dieną, kai reikalų ir svarbių darbų nėra, o jeigu ir yra – bent kelioms minutėms pamiršti apie juos, pagauti šypseną ir prisiminti, kad viskas *not that deep*.

Pirmoji daina, nuskambėjusi šių metų „Garažo“ finale, buvo

„Drugeliai“. Nors grupės nariai minėjo, kad tai – darbinis dainos pavadinimas, tačiau manau, jog jis puikiai atskleidžia ir pačią dainos tematiką. Ši kompozicija prasideda tyliai, tačiau solisto balsas užburia nuo pirmos sekundės. Tai buvo pirmasis mano klausytas jų kūrinys, ir jau po pirmo įrašo supratau: nors grupė dar neturi dainų „Spotify“ platformoje, apie juos tikrai verta kalbėti.

Šiomet grupės instrumentinė sudėtis pasikeitė – vietoj trimito atsirado saksofonas. Nors trimitas buvo puikus, tačiau saksofonas suteikė dainai visiškai kitokį žavesį – daugiau dramatiškumo ir galbūt net romantikos. Jaučiasi, kad emocijos, kurias perteikia šis kūrinys, pasikeitusios į gerąją pusę.

Pirmoji mintis, šovusi į galvą klausant „Drugelių“ – kas tas drugelis: „*Aš savo drugio jau seniai nemačiau*“, „*O kas, jei jį nužudžiau?*“ Gal drugelis – tai jausmai žmogui? Kiekvienas klausytojas gali šią metaforą interpretuoti savaip. Daina kupina gilių emocijų, tad atrodo, jog drugeliai iš tikrųjų yra kažkur šalia – tik mes jų nematome.

Saksofono atsiradimas grupėje buvo tikrai geras sprendimas, leidęs dar labiau išpildyti dainos emociją. Su šiuo kūriniumi „Kopa“ parodė, kad per dvejus metus grupės nariai patobulėjo, o kūrinių skambesys subrendo. „Drugeliai“ – tai puikus pavyzdys, kaip muzika gali augti ir transformuotis kartu su grupe.

Patariu klausyti „Drugelių“ tada, kai galvoje ir jausmuose tvyro

sumaištis ir chaosas. Galbūt ši daina ir nepadės visko sudėlioti į vietas, bet leis tuos jausmus išgyventi.

Antroji daina, skambėjusi šių metų finale, vadinasi „Mėlynumas“. Grupės nariai atvirai minėjo, kad šis kūrinys skirtas Ukrainai ir jos žmonėms – tiems, kurie neteko gyvybių gindami savo tėvynę. Tai nesunku pajusti ir įsiklausius į dainos žodžius: „Lai žemelė būna tau lengva“, „Lai galvelė minkštai gulasi“.

„Mėlynumas“ prasideda lėtai ir tyliai. Šioje dainoje išryškėja ir antras balsas, kuris subtiliai papildo pagrindinę vokalo partiją. Vėliau daina įgauna daugiau triukšmo ir dramatiškumo. Įsijungia saksofonas, dar labiau sustiprinantis kūrinio emocinę įtampą.

Pirmą kartą klausantis šios dainos kūnu perbėgo šiurpuliukai. Ypač sujaudino dainos pabaiga, kai visa auditorija kartu uždainavo „mėlynai geltona saulė“. Tai priminė, kokie iš tikrųjų galime būti vieningi, kai to labiausiai reikia.

Kaip ir su ankstesnėmis dainomis, norėčiau pasiūlyti geriausią laiką šiam kūrinui, bet šįkart atsakymo neturiu. „Mėlynumas“ – tai daina, kurios klausydamasis visada prisimeni, kad šalia mūsų žmonės aukoja gyvybes dėl laisvės – savo ir mūsų visų.

Antrajame pusfinalyje pirmoji suskambėjo daina „Vanduo“. Kūrinio pradžia klausytoją tarsi panardina po vandeniu. Viskas prasideda nuo pagrindinio grupės nario, grojančio gitara, o dainos pradžia šiek tiek primena „ba.“ muzikos skambesį. Būgnai čia prisideda prie intriguojančios atmosferos sukūrimo.

Daina pradedama žodžiais „tu vanduo“, tarytum turinčiais simbolinę reikšmę, kurią papildo vėliau atsirandanti frazė „tu – žvaigždė“. Vokalistas skamba taip, tarsi jis būtų šalia vandens – daina nukelia kažin kur prie ežero ar jūros, į naktį, kai viskas tylu, bet jausmai ūžia.

Visi grupės nariai čia kuria bendrą skambesį. Daina pamažu auga, įgauna šiek tiek triukšmo, bet niekada netampa tranki. Kai išgirdau dainos pabaigą, buvau nuoširdžiai nustebusi – tikėjausi tęsinio. Galbūt jo ir trūko, bet tuo pačiu tai ir paliko vietos refleksijai. Kai klausaisi žodžių „tu vanduo, teki lėtai... tu – žvaigždė, ryški, ryški“, gali pasirodyti, kad tai – daina apie meilę. Meilę, kuri yra sudėtinga, gal net netikra ar sunkiai apčiuopiama. Vokalistas puikiai perteikia meilę, ilgesį, tikėjimą, o kartu ir abejones. Kai jis kartoja „tu vanduo“, „netikra“, atrodo, kad viskas, kas prieš tai skambėjo švelniai, staiga pasikeičia kaip vanduo, kuris teka per pirštus.

Paskutinė daina, kurią noriu aptarti, yra „Rodyklės“. Daina

prasideda ramiai: „Rodyklėm į viršų, paliesti į paviršių, nežemiško grožio tavęs“. Skamba pianino muzika, girdisi ne tik pagrindinio vokalistas, bet ir pritariančios merginos balsas. Jų balsai puikiai susilieja tarpusavyje, kurdami jautrią, intymią atmosferą.

Daina pasakoja apie meilę, norą kartu „paliesti paviršių“, prašo dangiškai mylėti, kitaip lyrinis subjektas pranyks ar numirs. Šie žodžiai kartojasi ir įstringa galvoje – imi apie juos galvoti, retkarčiais niūniuoji melodiją.

Saksofono partija puikiai papildo kūrinį – šis instrumentas dar labiau išryškina meilės pojūtį. Dainuojama apie kopimą aukštyn – jiems nesvarbu, ar pasieks viršūnę, svarbiausia, kad jie kartu. Daina baigiasi labai subtiliai – palaipsniui nutyla, o atlikėjai padėkoja publikai ir prisistato kaip „Kopa“.

Nors „Kopa“ dar nėra išleidusi albumo, tačiau jų gyvi pasirodymai rodo, kad ši jauna grupė turi kūrybinį potencialą ir jau atranda savo unikalų skambesį. Šios grupės muzikinis kelias nuo pirmųjų akordų, grojamų iš smalsumo ir drąsos, iki pergalės „Garaže“ įrodo, kad muzikoje svarbiausia ne tobulumas, o autentiškumas ir drąsa augti bei improvizuoti. Jų muzikoje susipina chaosas, švelnumas ir ieškojimas – tai, kas artima kiekvienam. Belieka tik palinkėti sėkmės kūrybiniame procese.

A black and white artistic photograph. In the foreground, a woman's face is shown in profile, looking down. Her eyes are closed, and her expression is serene. Her hands are gently touching her face, with fingers resting near her temples and jawline. In the background, a human skull is visible, its teeth and jawline clearly defined. The skull is positioned behind the woman's head, creating a layered, ethereal effect. The lighting is soft, highlighting the contours of the woman's face and the textures of her skin and hair. The overall mood is contemplative and mysterious.

Recenzijos

Kamilė Karkiščenko

Kurianti ir naikinanti Didžioji Motina

Šlepikas, Alvydas, 2023. Namas anapus upės. Įvairių laikų istorijos. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 100 p.

Novelės žanras yra beišnykstanti retenybė šiuolaikinės lietuvių literatūros lauke, kadangi vis dažniau jos vietą užima romanas. Neretai knygynų lentynose pasigendu kokybiškų novelių. Tuomet sklaidant naujausių romanų puslapius apima liūdesys – ilgiuosi novelistų meistriškumo, taupios kalbos, koncentruoto siužeto ir poteksčių, kurios atveria vis kitus, gilesnius tekstų klodus. Tad kaskart nugirdus, kad pasirodė naujas novelių rinkinys, skubu į knygyną. Su Alvydo Šlepiko novelistika susipažinome jau seniai – 2005 m. pasirodęs rinkinys *Lietaus Dievas* ir kiti pratęsė kaimiškojo gyvenimo realijų vaizdavimo literatūroje tradiciją. Tačiau šįkart autorius sužiba kitaip – stipriau, užklumpa skaitytoją netikėtai.

Naujausias A. Šlepiko novelių rinkinys *Namas anapus upės* persmelktas simbolių, daugiasluoksnių alegorijų, kurios įsilieja į tekstą, į skaitytojo sąmonę ir priverčia permąstyti ne vien autoriaus kuriamas prasmės, bet ir savąją būtį. Novelės išsiskiria iš dabartinio lietuvių literatūros lauko pirmiausia savita distopine pasaulėjauta. Septyniose rinkinio novelėse juntama vos apčiuopiama baimė, kažkas ne taip, privalu skubėti, „<...> kad laikas teka labai greitai <...>“ (p. 7). Įtampa neapleidžia, įsikimba, kaip „berniukas <...> prie tėvo diržo specialiai pririštos virvelės <...>“ (p. 6), neatslūgsta ir užvertus paskutinį puslapį, palieka mane viena, klausiančią „<...> kodėl? kodėl?“ (p. 100). Tekstų neapibrėžtumą, distopinį išgyvenimą sustiprina autoriaus pasirinkta paantraštė *Įvairių laikų istorijos*, kuri sąmoningai klaidina. Nėra apibrėžto novelių vyksmo laiko ar vietos – viskas sąlygiška, o atviros novelių pabaigos reikalauja savų interpretacijų.

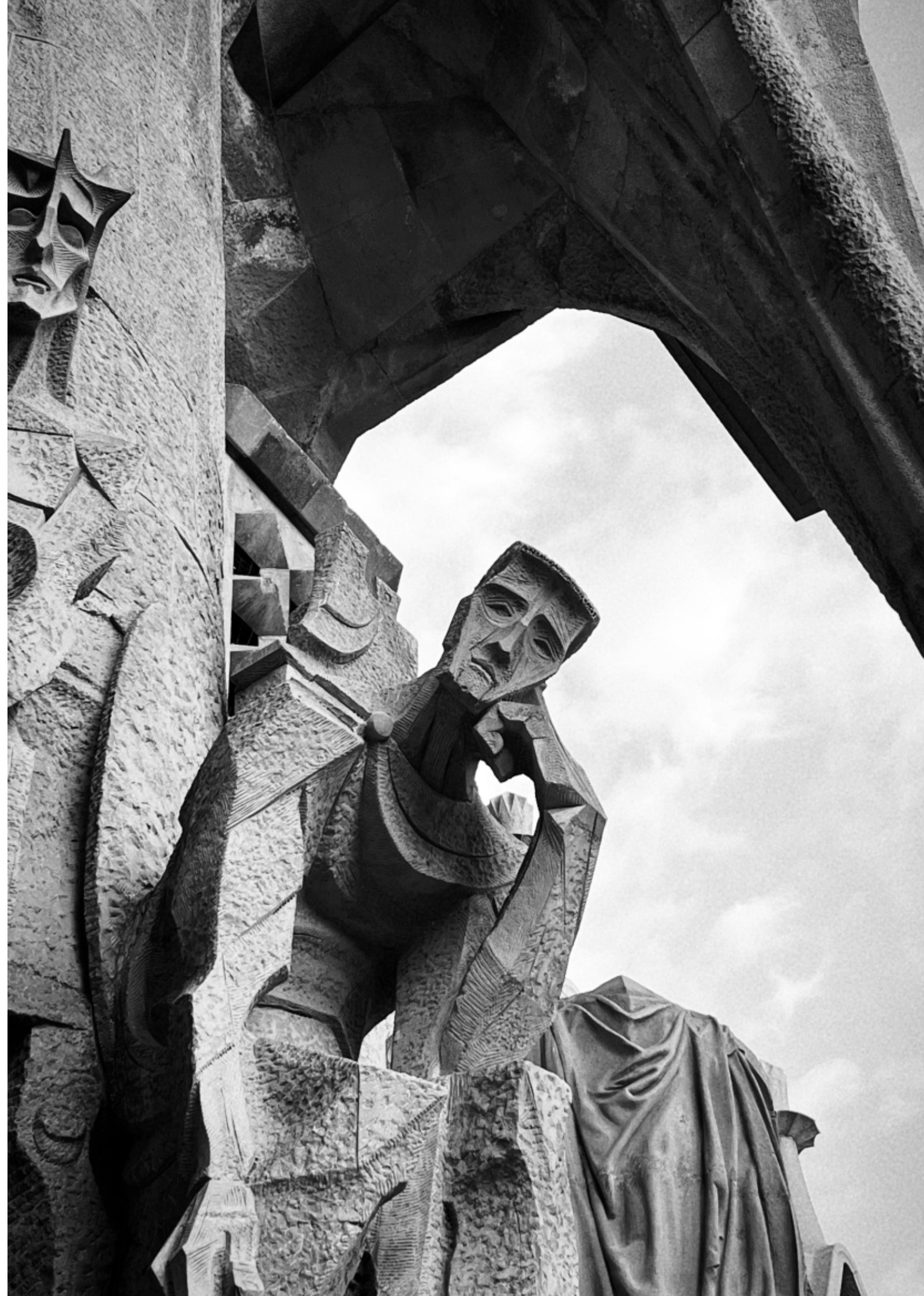
Iš pirmo žvilgsnio novelės tarpusavyje nesusijusios, rodos, pasakojimai nutolę vienas nuo kito. Bet pirmoji ir paskutinė novelės įtvirtina rinkinio temą ir įrėmina žiedinę knygos kompoziciją, o tai paveikia itin įtaigiai. Perskaičius paskutinę novelę *Dykvietė* norisi vėl sugrįžti prie pirmosios, *Didžiosios Motinos*. Galima sakyti, sukelia nenumaldomą alkį ieškoti sąsajų, kitų prieigos taškų, visko, kas galbūt praleista skaitant pirmąją ar antrąją kartą. Bet sugrįžti tik prie šių dviejų tekstų nepakanka – kiekvienoje novelėje juntamas *Dykvietėje* nuaidėjęs nukryžiuotosios klausimas: „Motin, motin, kodėl mane apleidai?“ (p. 98).

Didžioji Motina įtvirtina vieną pagrindinių rinkinio leitmotyvų ir temų: kurianti ir naikinti Motina – tai ir žmogaus būties, ir viso pasaulio santvarkos dėsnis, kuriam suteikiama dieviškumo apraiška. Sąsają su Dievu rinkinyje lemia bibliniai motyvai, kuriuos A. Šlepikas perkelia į tarytum svetimą, veik bedievę aplinką, abejodamas žmogaus kančios prasmingumu, paliesdamas kaltųjų ir nuskriaustųjų problematiką. Novelėse gausu aliuzijų į Šventąjį Raštą, kurias A. Šlepikas pateikia taip tiesiogiai, jog sunku nepastebėti. Pirmojoje novelėje vaiko kojas plaunantį tėvą iš karto nesunku susieti su Jėzumi, mazgojančiu kojas savo mokiniams prieš Paskutinę vakarienę, o jų kelionė per nežinomą erdvę įgauna visiškai kitą, naują prasmę.

Iš tiesų, rinkinio tekstai tokie daugiasluoksniai, kad sunku apimti visą, kas norėta pasakyti autoriaus, todėl sustosiu tik prie vieno kito leitmotyvo. Tarp didelių, keistų paukščių, vis pasirodančio kėkšto ir svetimo silueto su kažkokiu daiktu ant peties, mano mintis sustoja ties akimis. Jos vis sugrįžta, mainosi, kuria vis kita paralelę ar potekstę – aklojo ir reginčiojo priešprieša (*Didžioji Motina*), mirusiųjų akių tamsa (*Namas anapus upės*), akyse atsispindinti bedugnė (*Debesis*) ar Kolios žvilgsnis „<...> tokiom baisiom akim.“ (p. 28, *Pavlovo šunys*). Pasikartojantys vaizdiniai sukelia norą skaityti vėl ir vėl, atrasti vis kitus sąskambius, o tai tik įrodo autoriaus talentą.

Novelėje *Kada ateis Mikis?* tarsi iš tolimos praeities išnyra rinkinį *Lietaus Dievas ir kiti* (2005) persmelkusi problemiška provincija. Tačiau šioje novelėje, priešingai nei pirmajame A. Šlepiko rinkinyje, provincija tėra sąlyginė veiksmo vieta, skirta sustiprinti pono ir ponios Virkau atskirties ir kaltės išgyvenimą. Anksčiau minėtą distopiškumą pajuntu kaip niekad stipriai – kaitina neapsakomas karštis, o apleistame priemiestyje, kuris „<...> priminė kažkada matytą apokaliptinį filmą“ (p. 70), nėra žmonių, tesigirdi vienišo maisto pristatymo automobiliuko zvimbimas.

Iš kitų rinkinio tekstų išsiskiria trečioji novelė, *Pavlovo šunys*, kurioje pateikiami fiktyvūs Ivano Petrovičiaus asistentės dienoraščio fragmentai. Teksto komponavimas pasitelkiant dienoraščio fragmentus kuria intymų santykį. Taip A. Šlepikas iš arti paliečia ypač jautrią temą. Atsiriboti nuo šiandieninės politinės situacijos skaitant sovietine propaganda įtikėjusios asistentės žodžius nėra lengva. Bet autorius braunasi giliau, jam svarbu ne Rusijos agresijos kritika, o žmogaus gebėjimas atsiriboti nuo moralės, paminti savo žmogiškumą ir pasiduoti aplinkos įtakai. Pradėjus skaityti kyla neapsakomas šleikštulys, pasibjaurėjimas „proletarinio mokslo“ pasiekimais, norisi užversti, nebeskaityti. Tačiau tai tik įrodo autoriaus gebėjimą įtikinti,

dėlioti tekstą taip, kad skaitytojas patikėtų jo realumu. Kartu ši novelė verčia abejoti žmogumi, pačiu savimi. Būtent ši abejonė, mano nuomone, yra *Namo anapus upės* ašis – tai literatūra, kurios paskirtis yra priversti skaitytoją permąstyti žmogaus pajėgumą kurti ir naikinti.

Dviejų brolių stebima procesija smėlio karjere *Dykvietėje* baugina, bet kartu įtraukia. Čia, biblinės Nukryžiuavimo scenos centre, atsiduria moteris, įkūnijanti visa kuriančią ir naikinančią Didžiąją Motiną, apleistą dukterį, o kartu ir žmogaus klystkelius, jo kaltę bei atskirtį. *Dykvietėje* aprašytas nukryžiuavimas beveik analogiška aliuzija į Bibliją: „Tenai stovėjo indas, pilnas perrūgusio vyno. Jie pakėlė ant yzopo vytelės kempinę, pamirkytą vyne, ir prinešė prie jo lūpų. Paragavęs to vyno, Jėzus tarė: „Atlikta!“ Ir, nuleidęs galvą, atidavė dvasią.“ (Jn 19, 29–30). Šią sceną A. Šlepikas aprašo kiek kitaip, bet intertekstas akivaizdus. Vis dėlto knyga baigiama klausimu „kodėl?“, tarsi klausiama būtų ne vien apie nukryžiuotosios likimą, bet ir apie žmogaus kančios prasmę. Užvertusi knygą jaučiuosi taip pat, kaip ir spintoje užsidaręs Tomas, pajuntu „<...> širdy atsivėrusią tuštumą <...>“ (p. 100), bandydama atsakyti į klausimą, kuris neturi atsakymo, – „kodėl?“.

Tokią literatūrą, kokią kuria A. Šlepikas, skaityti nemalonu, jos funkcija nėra pramoginė – ji verčia susimąstyti, sukelia baimę, abejones, pasišlykštėjimą ir gailestį, o būtent tokių tekstų (kaip ir novelių) pastebiu vis rečiau. *Namas anapus upės* yra vienas tų kūrinių, kuriame apčiuopiama giluminė literatūros šerdis – imituoti ir interpretuoti žmogaus būtį, keliant pamatinius egzistencijos klausimus ir bandant į juos atsakyti.

Tomas Vyšniauskas

Įsikuždėti į smilgą

Janušaitis, Edmundas, 2024. Poetų sodas / Kuždesiai pievose. Vilnius: Slinktys, 104 p.

Vietos (plačiąja prasme – erdvės dimensijos) aktualizavimas, individo – aplinkos vienio pabrėžimas aptinkamas ne viename eilėraštyje. Šis matmuo sureikšminamas ne vien fiksuojant aplinkos vyksmą ar vardijant objektus. Dažnam poetui pastanga įsivietinti sutampa su užduotimi išprasminginti. Tokiu atveju erdvė išplečiama iki žmogaus egzistencinio lauko (ar jo dalies) ribų. Būties epizodas įgauna ne tik apibrėžto laiko, bet ir abstrahuotos vietos (siela kūne, žmogus pasaulyje) formą. Poetas, prozininkas, bardas Edmundas Janušaitis savo viešą poziciją, veiklą, tikrovės atspindžiais kūryboje siejamas su Kauno Žaliakalniu. Rašytojo sklype įkurtas ir skulptūrų ekspozicija papuoštas poetų sodas. Tačiau 2024 m. pasirodžiusiame eilėraščių rinkinyje „Poetų sodas / Kuždesiai pievose“ akcentuojama ne tik konkreti vietovė, stengiamasi aplinkos objektus abstrahuoti iki būties dėmenų ir naudojantis jais užčiuopti anapusbės ribą.

Individo integracija į aplinką, buvimas visumos dalimi knygoje suvokiami kaip pilnatvės sąlyga. Štai eilėraštyje „Drąsus pasalūnas / Menkavertis skriaudikas“ gamtos reiškiniui (rūkui) priskiriami žmogaus bruožai, kūniškumas, taip tarsi pabrėžiant jų tapatumą: „jis nevalgsta / nesijuokia / nesiverčia niekad per galvą // kai anka jo akys // kai kūnan grįžta / drungnos potvynio jėgos“ (p. 8). Pirmųjų knygos skyrių pavadinimais („Alkio puota“, „Soties stoka“) taip pat pabrėžiama tinkamiausios vietos egzistuoti identifikavimo svarba. Tarytum pasiklydus erdvėje neįmanomas ir teigiamas išiprasminimo rezultatas. Žmogaus ir aplinkos sąsajų, pastangų išreikšti jausenas per gamtos reiškinius aptinkama ne viename rinkinio eilėraštyje: „net neieškoję laimės bučiniai / kaip zylės purpteli“ (p. 10); „nors mano svajonių upelis / taip susiaurėjęs“ (p. 24); „lyg bandyčiau / vis garsiau šniokšti / atsimušdamas / į uolėtąjį Neries krantą“ (p. 60). Egzistuoja ir atvirkštinė koreliacija – abstraktūs reiškiniai išreiškiami kūniškais bruožais: „kai / pražilę / tikėjimo žodžiai / įsitempia / it džiūstantys raumenys“ (p. 47) ar „it noras pažadinti / snaudžiantį liūdesį // kartais / virstantį raukšlele / tarp antakių“ (p. 14). Toks įvaizdžio ir reikšmės ryšys yra abipusis, juo išreiškiama būseną, veiksnys, kartu lemiantis ir objekto kismo rezultatą. Žmogaus esybė taip pat gali būti suvokiama kaip reiškinių ar jų refleksijų vieta (tiesa, labiau talpykla, nei lokacija). Tokį santykį atspindintis laiko ir erdvės ryšys atskleidžiamas eilutėse „į mane / lyg į primirštą nuošalę / neužklysta

metai margi“ (p. 27).

Vieta gali ir nesutapti su abstrakčiu traktavimu plačiaja prasme. Konkretizuojant šią sąvoką erdvė dažnai įsivaizduojama kaip įvykių, reiškinių kaleidoskopas. Kitaip tariant, erdvė neatsiejama nuo joje vykstančių procesų. Objektų sąveika, tarpusavio ryšiai, vyksmo išeitys turi įtakos subjektyviam vietos traktavimui: „jo namuose tylu // it vėstančia ranka / palietus kulkos skrydį“ (p. 55), „aš gyvenu / tarsi du / atskiri žmonės“ (p. 66). Erdvės ir laiko sąsaja taipogi neišvengiamai įtakoja vietos aktualumą. Nykstant materijai (laiko pasekmė), sumenksta ir konkrečios vietovės (su ja susijusių jausmų ir / ar įvykių) reikšmingumas: „drumstas geismas nurimsta / it užakusi kūdra // ir / šiame pragare / lyg prigesusios meilės vaitojime / tegirdėt / tik / daiktų subyrėjus tylą“ (p. 79). Taip stebėdamas pasaulį ir imdamas domėn laikinumą (fiksuoja vykstančius ir nykstančius procesus) lyrinis subjektas ne viename eilėraštyje pabrėžia egzistencijos trapumą: „tarsi / juodvarnių kraujas / įsigėręs / į klampų / būties laikinumą“ (p. 84). Kartu eilėraščio žmogus vietos nelaiko savo nuosavybe. Taip dar labiau pabrėžiama įsivietinimo kaip įsiprasminimo funkcija: „vieną kartą ateity / tikrai be žemės / nepaliksiu“ (p. 38). Dažname eilėraštyje individui būdingas nuolankumas, pasidavimas lemčiai, aukštesnės galios pripažinimas: „kai tu laisvas guli / erdvės spąstuose // neišlukštentas // tačiau / lengvai perkandamas“ (p. 40). Toks egzistavimo spąstuose bejėgiškumas suteikia ir laisvės pojūtį. Pasidavimas likimui, laiko tėkmei ir dažnai naudojamos abstrakcijos suponuoja skaitytojui mintį, kad išeitis – gal visai ne įsivietinimas, o atvirkščiai – vietos atsižadėjimas. Išnykus materijos ir transcendencijos ribai būtis tarytum ištesinama iki begalybės: „galiu gyventi / neįtikėtinose vietose // t. y. // plevinti ore / virš / niekados“ (p. 68).

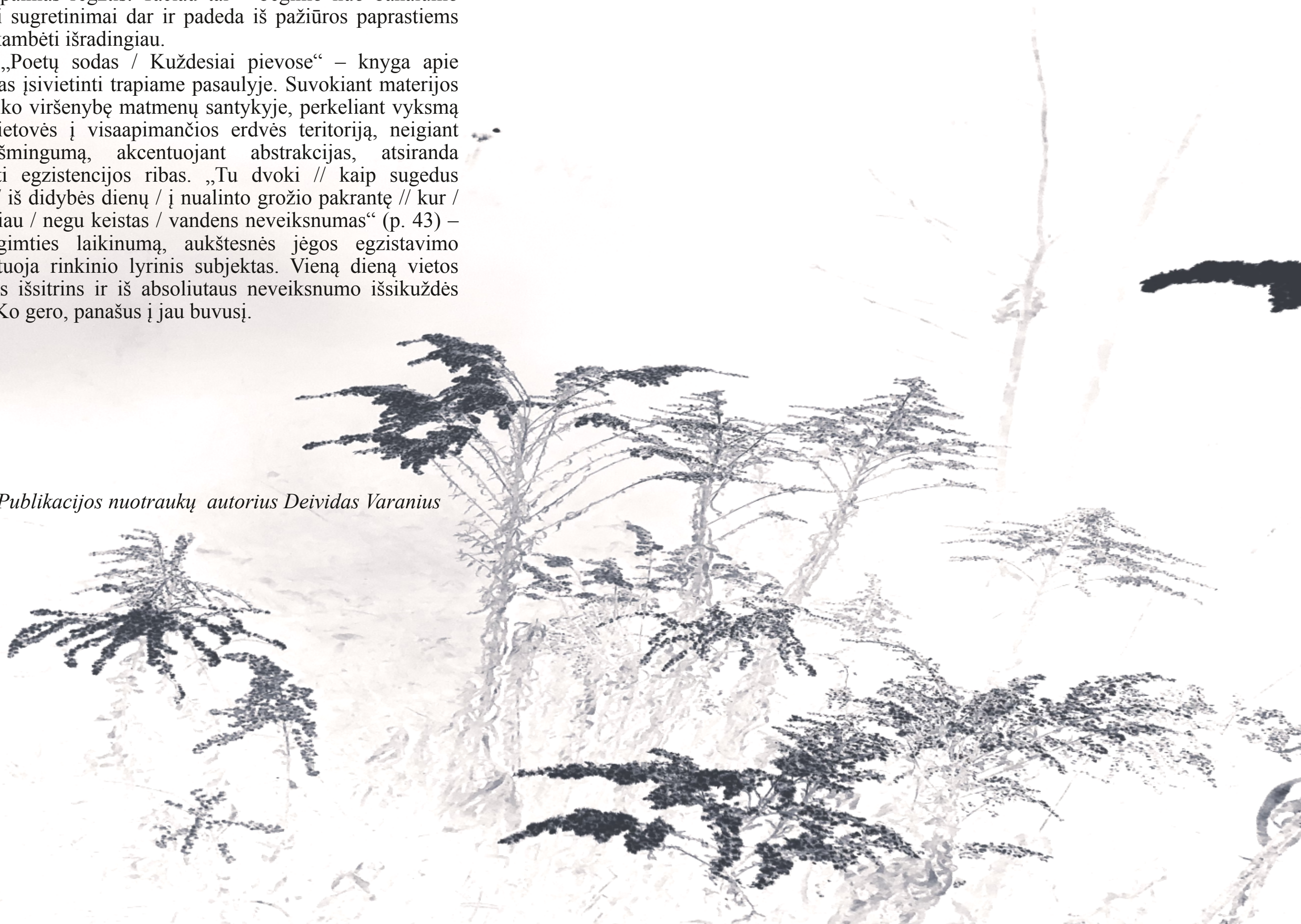
Knygos raiškoje subtiliai maskuojamas jausmo nuogumas. Į akis krinta minėtas gausus abstrakcijų naudojimas, suteikiantis tekstui paslapties ir nesumurkdantis eilėraščių į asmeniškumą liūną. Abstrakcijų gausa gali šiek tiek blaškyti skaitytojo dėmesį, tačiau drauge ir universalizuoti tekstus. Kartu su paradoksalesniu minties vingiu šie bruožai rizikuoja stumtelėti esmę į įmantraus ir painaus *išmislo* ar minklės glėbį. Tačiau man imponuoja nestandartinės išeities paieška, netikėtų ryšių tarp objektų atskleidimas. „[L]aisvi / iki tol / kol jūsų priešai / yra svetimi“ (p. 25); „besišypsanti laimė / atitraukė pirštus / nuo vitrinos kaktos“ (p. 35) – frazės, atspindinčios autoriaus pastangas ieškoti įdomesnių išraiškos formų. Ne viename eilėraštyje galima aptikti įdomų jausenos – aplinkos elemento – abstrakcijos ryšį. Tokia sąsaja tarytum išveda vyksmą iš buitiškumo žabangų: „blėsta

šviesa / stebuklo akimirkoje // ji vos juda // tarsi / skausmą pajutus klaida // įspraudusi pėdas // į ankštus šermenų batus“ (p. 53). Tokiomis raiškos vingrybėmis rizikuojama įvilioti skaitytojo interpretacijas į painias regztis. Tačiau tai – bėgimo nuo banalumo kaina. O netikėti sugretinimai dar ir padeda iš pažiūros paprastiems įvaizdžiams nuskambėti išradingiau.

Janušaičio „Poetų sodas / Kuždesiai pievose“ – knyga apie individo pastangas įsivietinti trapiame pasaulyje. Suvokiant materijos laikinumą bei laiko viršenybę matmenų santykių, perkeliant vyksmą iš konkrečios vietovės į visaapimančios erdvės teritoriją, neigiant vieto(vė)s reikšmingumą, akcentuojant abstrakcijas, atsiranda galimybė išplėsti egzistencijos ribas. „Tu dvoki // kaip sugedus žuvis // išmesta / iš didybės dienų / į nualinto grožio pakrantę // kur / tik šis tas / daugiau / negu keistas / vandens neveiksnumas“ (p. 43) – kūniškosios prigimties laikinumą, aukštesnės jėgos egzistavimo tikimybę konstatuoja rinkinio lyrinis subjektas. Vieną dieną vietos išbluks, sekundės išsitrins ir iš absoliutaus neveiksnumo išsikuždės naujas pasaulis. Ko gero, panašus į jau buvusį.

Publikacijos nuotraukų autorius Deividas Varanius

2025, Nr. 10

 Rankos